

**Cengizhan Anadolu Lisesi**

# **TÜRK EDEBİYATI 12**

## **Ders Notları**

**Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi**

## İÇİNDEKİLER

|                                                                                                |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı.....                                                          | 3         |
| <b>Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir).....</b> | <b>5</b>  |
| Öz Şiir Anlayışını Sürdüren Şiir.....                                                          | 7         |
| Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir .....                                                           | 10        |
| Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir.....                                           | 11        |
| Birinci Yeniciler (Garipçiler).....                                                            | 13        |
| Toplumcu Şiir Zevk ve Anlayışını Sürdürenler .....                                             | 15        |
| Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir .....                                                     | 17        |
| İkinci Yeniciler.....                                                                          | 21        |
| İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiir .....                                                        | 24        |
| 1980 Sonrası Türk Şiiri .....                                                                  | 26        |
| Cumhuriyet Dönemi Halk Şiiri .....                                                             | 27        |
| <br><b>Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Anlatmaya Dayalı Metinler.....</b>                  | <b>29</b> |
| Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Eserler.....                                        | 29        |
| Toplumcu Gerçekçi Eserler.....                                                                 | 30        |
| Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Eserler.....                                                    | 33        |
| Modernizmi Esas Alan Eserler.....                                                              | 36        |
| <br><b>Cumhuriyet Döneminde Göstermeye Dayalı Metinler.....</b>                                | <b>40</b> |
| <br><b>Cumhuriyet Döneminde Öğretici Metinler.....</b>                                         | <b>42</b> |
| <br><b>Cumhuriyet Döneminin Diğer Sanatçıları .....</b>                                        | <b>44</b> |
| Türk Edebiyatına Ait Önemli Eserlerin Özetleri.....                                            | 46        |
| Dünya Edebiyatına Ait Önemli Eserlerin Özetleri.....                                           | 55        |
| Edebiyatımızda İlkler.....                                                                     | 57        |
| Pratik Edebiyat Bilgileri.....                                                                 | 58        |

## CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

### 1923–1940 ARASI TÜRK EDEBİYATI

- Cumhuriyetin ilanından sonra edebiyatımız, çağdaş anlayışlar doğrultusunda gelişmesini başarıyla sürdürmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında “**Beş Hececiler**” olarak adlandırılan şairler topluluğu, en parlak dönemlerini yaşamaktaydı. Yine bu yıllarda Kurtuluş Savaşı’nın etkisiyle edebiyatta genel olarak **Anadolu’ya bir yönelim** başlar. Yine bu dönemde eserlerinde Anadolu’yu dile getiren “**memleketçi edebiyat**” ortaya çıkmıştır.
- Eserlerde yalın, anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
- Yazar ve şairlerin pek çoğu Anadolu’ya yönelmiş, halkın günlük yaşayışını, toplumsal sorunlarını, Anadolu’nun doğal güzelliklerini, halk bilimini eserlerinde işlemişlerdir.
- Şairlerin çoğu, şiirlerini hece ölçüsüyle yazmışlardır.
- Şiirde halk şiirinin biçim ve içerik özelliklerinden yararlanılmıştır.
- Roman ve öykülerde toplumu ilgilendiren konulara ağırlık verilmiş, Anadolu halkının sorunları, cumhuriyetle birlikte gelen değişiklikler çeşitli yönleriyle işlenmiştir. Ayrıca, Batılılaşma, köy ve kasaba hayatı, Türk tarihiyle ve insan psikolojisiyle ilgili konular ele alınmıştır.
- Şiir, roman, hikâye ve tiyatro gibi türlerde önemli gelişmeler olmuştur.
- Bu dönem, ülkemizde tüm kurumlarda köklü değişikliklerin olduğu, ulusalcı, uygarlıkçı bir dönemdir.
- Gerçekçi ve gözlemci anlatım dikkati çeker. Duygusal yapaylıktan uzak, süs ve özentiden uzaklaşılır. Gerçekler çıplak bir dille çarpıtılmadan anlatılmıştır.
- Tiyatro alanında önemli gelişmeler olmuştur.
- Dönemin ilk belirgin örneklerini Yakup Kadri Karaosmanoğlu vermiştir: **Yaban**(toplumdaki aksaklıkları işleyen eleştirel tavır), **Kıralık Konak**(üç ayrı kuşak arasındaki çatışma), **Hüküm Gecesi**, **Bir Sürgün**, **Nur Baba**
- Açlık ve savaşlardan sonra toplum **Reşat Nuri’nin** duygusal aşk romanı **Çalıkuşu** ile sarsıldı. Kendisine yeni hedefler belirlendi.
- **Peyami Safa** psikolojik çözümleme yolu ile **Dokuzuncu Hariciye Koşuşu**, **Bir Tereddüdün Romanı**, **Matmazel Noralya’nın Koltuğu** adlı eserleriyle karşımıza çıkar. **Fatih Harbiye** romanında ise Doğu-Batı çelişkisi anlatılır.
- **Mithat Cemal Kuntay** “**Üç İstanbul**” ile tarihsel roman örneğini vermiştir.
- Gerçekçilik, 1930’da **Sebahattin Ali** ile Türkiye’ye yerleşti. (**Kuyucaklı Yusuf**)
- **Sebahattin Ali** aile, kişi, olay, tarih, çevre, sorun, düşünce ve duyguları ekonomik altyapıya ve onun biçimlendirici etkisine bağlayarak öyküyü ve romanı olgunlaştırmıştır.

- Tanzimat’tan sonra ortaya çıkan alafrangaliğe özenen gençlik ile eski nesil çatışmaları eserlerde konu olarak işlendi. Eski değerlerle-Batılı anlayış çatıştı.
- Halk kültürüne önem verildi. Folklor çalışmalarına hız verildi.

#### Memleketçi Şiirin Öncüleri:

- Ömer Bedreddin Uşaklı
- Ahmet Kutsi Tecer
- Faruk Nafiz Çamlıbel
- Ali Mümtaz Aral

#### Vatanın Kutsallığı- Kahramanlık Temalarını İşleyen Şairler

- Necmettin Halil Onan
- Halit Fahri Ozansoy
- Behçet Kemal Çağlar
- Orhan Şaik Gökyay

### 1940 SONRASI ( SON DÖNEM) TÜRK EDEBİYATI

- 1929 ekonomik bunalımı birçok ülkede ekonomik bunalıma neden oldu. 1940’lı yıllara gelinene kadar dünya ülkeleri çok güç günler yaşadı. Bu arada 2. Dünya Savaşı başladı. Sanatçılar savaş karşıtı yapıtlar verdiler. Bu zorlu günler, yoksul Türkiye’yi de vurdu. Sanatçılar yoksulluğu, ezilmişliği, barışı, birdenbire zenginleşenleri, yoksul ile zengin arasında yükselen ekonomik ve sosyal uçurumu anlattılar yapıtlarında. Köy ve köylü, Adana’daki pamuk tarlaları, gündelikçi işçiler, varoşlarda oluşan yoksulluk, fabrikalar, fabrika işçileri, memurlar, devlet yönetiminde görülen aksaklıklar gibi konular son dönem edebiyatçıların en çok işledikleri konular oldu.
- Pek çok şair ölçü ve uyak kurallarına uymamış, serbest nazım biçimiyle şiirler yazmıştır. Klasik Türk Edebiyatı ve Türk Halk Edebiyatı nazım biçimleriyle şiir yazarlar da olmuştur.
- Son dönem şiirimizde en çok, memleket sevgisi, mitoloji, Atatürk sevgisi, çocukluk yıllarına özlem, modern hayatın getirdiği sıkıntılar, ideolojik yaklaşımlar, mistik duygular gibi konu ve temalar işlenmiştir.
- Son dönem roman ve öyküsünde genellikle toplumu ilgilendiren konular ele alınmıştır. Köy hayatı, iş ve işçi sorunları, köyden kente göç, gecekondular, kuşaklar arası çatışmalar, çeşitli düşünce akımları, Türk tarihi, Türk toplulukları ve devletlerinde yaşayan insanlar, yurt dışında çalışan insanların hayatı, ekonomik sıkıntılar, yalnızlık sıkça işlenen konulardır.
- Bu dönem öykü ve romanları dil ve üslup bakımından genellikle yalındır.

- Konular daha çok gerçekçi bir biçimde ele alınmıştır. Konularını soyut ve postmodern biçimde anlatan yazarlar da vardır.
- Son dönem Türk edebiyatı tiyatro açısından da önemli gelişmeler göstermiştir.
- 1941 yılında tercüme bürosu kuruldu. Bu sayede çok sayıda Doğu ve Batı klasiği dilimize çevrildi. Böylece dünya edebiyatı daha yakından takip edilebildi. Bu durum da etkileşimleri güçlendirdi.
- Deneme ve eleştiri türü gelişti. **Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan, Cemil Meriç...**önemli adlardır.

**ÖZ (SAF) ŞİİR**

Şiir dili her şeyin üstündedir. Amaç iyi ve güzel şiir yazmaktır. Kendilerine özgü bir imge düzenleri vardır. Şiiri, soylu bir sanat olarak kabul ederler. İçsel, bireyci bir yaklaşımla insanı anlatırlar. En değerli şey dizedir. Şiirde biçim kaygısı ve ahenk önemlidir. Hece ölçüsünü kullanırlar. Sembolizmden etkilenmişlerdir. Gizemciik, simgecilik, bireysellik esastır. İmge ve çağrışımlardan yararlanmışlardır. Ruh, aşk, ölüm, masal, rüya temalarını çokça işlemişlerdir.

**TEMSİLCİLER:**

Cahit Sıtkı Tarancı  
Necip Fazıl Kısakürek  
Ahmet Muhip Dıranas  
Ahmet Hamdi Tanpınar

**Yedi Meşaleciler**

Beş Hececilere tepki olarak ortaya çıkmışlardır. Milli edebiyatçıların gerçekten uzak, duygusal memleketçiliklerine karşı çıkmışlardır. Sanat, sanat için anlayışını benimserler. Onlara göre Batılı ilkelerle sanat yapılmalı, geleneksel temalar yerine yeni temalar bulunmalıdır. Şiirde konu zenginliğini sağlamak için hayalden yararlanırlar. Şiirde heceyi kullanmışlardır. Çarpıcı imge ve benzetmelerle zenginleştirdikleri şiirleri, ustalıklı yapılmış tablo gibidir. Sembolizmin etkisindedirler. "Canlılık, içtenlik, daima yenilik" ilkeleridir. Edebiyatımızda kısa süreli bir yankı uyandırmışlar, hedeflerine ulaşmadan dağılmışlardır.

**TEMSİLCİLER:**

Cevdet Kudret Solok  
Vasfi Mahir Kocatürk  
Ziya Osman Saba  
Yaşar Nabi Nayır  
Sabri Esat Siyavuşgil  
Kenan Hulusi Koray  
Muammer Lütfi Bahsi

**SERBEST NAZIM VE TOPLUMCU ŞİİR (1920- 1940)**

Dilin kalabalıkları harekete geçiren gücünden yararlanmışlardır.(Söylev üslubu) Geniş kitlelere hitap etmek ve onları harekete geçirmek amacıyla yazmışlardır. Şiir diline yeni ifade ve kavramları sokmuşlardır. Toplumsal konuları dile getirmişlerdir. Emek, sömürü, baskı, başkaldırı gibi konular öne çıkmıştır. Onlara göre sanatçı, toplumun ruh mühendisidir. Toplum için sanat anlayışı esastır. Şiirde daha önce işlenmemiş konuları işlemişlerdir. Biçimden çok içeriğe önem vermişlerdir. Serbest ölçüyle şiirler yazmışlar, serbest nazmı kullanmışlardır. Fütürizmin etkisi vardır.

**TEMSİLCİLER:**

Nazım Hikmet Ran

**MİLLİ EDEBİYAT ZEVK VE ANLAYIŞINI SÜRÜDREN ŞİİR (1920- 1950)**

Kurtuluş Savaşı'nın etkilerinin sürdüğü dönemde ortaya çıkmış, dünyadaki milliyetçilik akımından etkilenmişlerdir. Anadolu halkının hayatını, sanat anlayışını, kültürünü ve zevklerini şiirlerinde konu olarak ele aldılar. Milli kültüre yöneldiler. Şiirde ahenk, ses akışı ve yapı özellikleri bakımından öz şiir anlayışına yakındırlar. Halk şiiri nazım biçimlerini ve hece ölçüsünü kullandılar. Nazım birimi olarak dörtlüğü benimsediler. Yalın, sade, süssüz bir anlatımları vardır. Kültür Haftası, Hisar, Çınaraltı, Ağaç şiirlerini yayımladıkları dergilerdir.

**TEMSİLCİLER:**

Arif Nihat Asya  
Kemalettin Kamu  
Orhan Şaik Gökyay  
Ahmet Kutsi Tecer  
Zeki Ömer Defne

**Beş Hececiler**

Anadolu halkı, memleket sevgisi ve kahramanlık gibi temalara öncelik veren şairler, 1. Dünya Savaşı yıllarında yazmaya başlamışlardır.

**TEMSİLCİLER:**

Orhan Seyfi Orhon  
Faruk Nafiz Çamlıbel  
Halit Fahri Ozansoy  
Enis Behiç Koryürek  
Yusuf Ziya Ortaç

**GARİP HAREKETİ (1. YENİ) (1940- 1950)**

Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat'ın Garip adlı ortak bir şiir kitabı yayımlamaları ve bu kitabın ön sözünde Orhan Veli'nin şiir anlayışlarını ortaya koymasıyla yerleşik bütün şiir anlayışlarına bir karşı koyuş sergilenmiştir. Şiirde ölçü ve kafiye reddetmişlerdir. Serbest nazmı benimsemişlerdir. Onlara göre süslü, sanatlı, şairane söyleyişler gereksizdir. Sıradan söyleyişler ve halk ağzı şiir diline girmelidir. Sıradan insanlar ve her konu şiirde yer almalıdır. Toplumda görülen aksaklıkları, şiirin doğal akışını bozmadan vermek gerekir. Bu akıma mensup şairlerin şiirlerinde, dadaizm ve sürrealizmin izleri görülür.

**TEMSİLCİLER:**

Orhan Veli Kanık  
Melih Cevdet Anday  
Oktay Rifat Horozcu

**TOPLUMCU ŞİİR ZEVK VE ANLAYIŞINI ÖN PLANA ÇIKARANLAR (1940- 1960)**

Yoksulluk, ezilmişlik, eşitlik, yalnızlık gibi toplumsal konuları ele almışlardır. Çeşitli felsefe- ve ideolojilerden beslenmişlerdir. Ele aldıkları konu ve hitap ettikleri kesime uygun olarak sade bir dil kullanmışlardır. Nazım Hikmet ve serbest nazım, şiirlerde etkilidir. Toplumsal konular bireysel bir bakış açısıyla dile getirilmiştir.

**TEMSİLCİLER:**

Rifat Ilgaz  
Cahit Irgat  
Abdülkadir Meriçboyu  
Suat Taşer  
Enver Gökçe

**GARİP DIŞINDA YENİLİĞİ  
SÜRDÜREN ŞİİR (1940- 1960)**

Garip, 2. Yeni gibi topluluklara katılmamışlardır. İdeolojilerini şiirlerine temel yapmamışlardır. Yeni bir, bakış açısı ve üslup aramışlardır. Lirikizm kaybetmeden yeniliği sürdürmüşlerdir. Serbest şiire bağlı kalmışlardır. Kendi tarzlarını yenileme ve değiştirme ihtiyacı hissetmişlerdir.

**TEMSİLCİLER:** Fazıl Hüsnu Dağlarca, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Asaf Halet Çelebi

**Maviciler**

Garip akımına karşı çıkmışlar, şiirin basit olamayacağını, zengin benzetmeli, içli, derin olması gerektiğini savunmuşlardır. Şairane, sanatlı söyleyişi benimsemişlerdir. Divan şiirinin imgelerinden de yararlanmışlardır. Geleneği reddetmemişlerdir. Nazım Hikmet'ten etkilenecek toplumsal gerçekçilere yaklaşmışlardır. Şiiri ideolojinin aracı haline getirmişlerdir. Bireyin duygusal dünyasını öne çıkarmışlardır.

**TEMSİLCİLER:** Atilla İlhan, Ahmet Oktay, Ferit Edgü

**Hisarcılar**

Eski şiirimizden, milli kültür ve edebiyatımızdan kopmadan yeni ve güzel bir şiir sergilemek amacındadırlar.

Şiiri çıkmaza soktukları ve yozlaştırdıklarını düşündükleri 1. ve 2.Yeni'ye karşı çıkmışlardır. Onlara göre sanatta yenilik olmalı ama eskiyle bağlar kopmamalıdır. Yaşayan dil esas olmalıdır. Sanat bir propaganda aracı değildir.

**TEMSİLCİLER:** Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Gültekin Samanoğlu, Yavuz Bülent Bakiler, Mustafa Necati Karaer, Bekir Sıtkı Erdoğan, Munis Faik Ozansoy

**Mistik Duyarlılıkla Eser****Verenler**

**TEMSİLCİLER:** Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Hilmi Yavuz

**İKİNCİ YENİ  
(1950- 1965)**

Garipçilerin şiiri basite indirgemelerine tepki olarak doğmuştur.

2. Yenicilere göre şiirde hikâyeci anlatım yolu terk edilmelidir. Çünkü şiir, hikâyeye değildir. Anlatım kapalı ve soyut olmalıdır. Söyleyiş anlamdan daha önemlidir. İmge ve söz sanatlarına önem vermişlerdir.

Şiirin üslubu, konuşma dilinden uzak, özgün ve mantık dokusundan arındırılmış olmalıdır.

Şiir; felsefi anlayış, mutlak gerçeği bulma ve problemlere çözüm üretme sanatı değildir.

Ahlaki değerle erdem, gerçek gibi değerler, şiirin amacı olmamalıdır.

Şiirde ahenk, ölçü ve kafiye ile değil; musiki ve anlatım zenginliğiyle sağlanmalıdır.

Özellikle insanı aşırı bir soyutlama ile anlatmayı amaç edinmişlerdir. İçsel, bireyci bir şiir anlayışıdır.

Modern çağda yaşayan bireyin topluma ve kendisine yabancılaşması, bunalım, yalnızlık gibi temalar öne çıkmıştır.

Sürrealizm öne çıkmıştır.

**TEMSİLCİLER:**

Cemal Süreya  
Edip Cansever  
Sezai Karakoç  
Ece Ayhan  
Turgut Uyar  
İlhan Berk  
Ülkü Tamer

**İKİNCİ YENİ SONRASI  
TOPLUMCU ŞİİR  
(1960- 1980)**

Sosyal ve politik sorunlar karşısında bireyin eleştirel duruşunu ve özgürlük arayışını yansıtmışlardır. Onlara göre şiir, toplum bilincini uyaran ve toplumu dönüştüren bilincin sesidir.

Üslupta slogan ve söylev üslubu ağır basar.

Şairler kendilerini toplumun sözcüsü olarak kabul etmişlerdir.

Geleceğe inanç, ümit, direnme ve sorgulama isteği temaların genel özelliğidir.

Şiir dili ve söyleyişinde aşırıktan kaçınmışlardır. Açık anlatıma yönelmişlerdir.

Somut şiir anlayışına sahiptirler.

Toplumcu şair; milli, toplumsal ve evrensel sorunlar karşısında şiiri bir araç olarak görmüş, mücadelede toplumun sözcülüğünü yapmış, şiirden kitleleri harekete geçiren bir güç olarak yararlanmak istemiştir.

Biçimden çok içeriğe önem vermişlerdir. Serbest nazım geleneğini sürdürmüşlerdir.

**TEMSİLCİLER:**

İsmet Özel  
Süreyya Berfe  
Ataol Behramoğlu  
Nihat Behram  
Refik Durbaş  
Ahmet Arif  
Can Yücel

**1980 SONRASI ŞİİR**

1980 sonrası Türk şiirinde belirli ve ortak özelliklere sahip yeni bir edebi hareket yoktur.

Kültür ve medeniyet tarihimizin konu ve kavramlarına imge düzeyinde sıkça göndermeler yapmışlardır.

Düz yazıya yaklaşan bir üslupları vardır.

İkinci Yeni şiirinin imge, kapalı anlatım ve uzak çağrışımları anlayışından etkilenmişlerdir.

**TEMSİLCİLER:**

Enis Batur  
Nurullah Genç  
Haydar Ergülen  
Hüseyin Atlansoy  
Veysel Çolak  
Metin Cengiz  
Seyyit Nezir  
Tuğrul Keskin

**CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE  
HALK ŞİİRİ**

Eski halk şairleri okuma-yazma bilmez geleneksel usta-çırak ilişkisi içinde yetişirken günümüz halk şairlerinin çoğu okuma yazma bilmektedir.

Eskiden "cönk"lerle ve sözlü gelenekle yayılan halk şiiri bu asırda radyo, televizyon, gazete, dergi gibi yayın araçlarıyla her kesimden insana ulaşabilmektedir.

Eski dönemlerde aşk, ölüm gurbet vb. konular işlenirken değişim ve gelişime paralel olarak konular da artmış bunun tabii sonucu olarak halk şairleri de bu konulara uzak durmamıştır. İşçi sorunu, yoksulluk gibi yeni ve güncel konulara da yer vermişlerdir.

Bu asırda folklor çalışmaları, üniversitelerin "halkbilimi" dersleri koymaları, halk edebiyatının desteklenmesi bu geleneğin devamını sağlamada önemli bir paya sahiptir.

Sivas, Erzurum, Kars, Konya, Kayseri gibi illerde düzenlenen "Âşık Bayramları" da halk edebiyatının unutulmasını önleyen önemli unsurlardandır.

Bu dönemde şairler, yapısal değişikliklere gitmemişler, geleneksel biçim ve türleri devam ettirmişlerdir.

Konuşma dilinden uzaklaşmamışlar, yalın bir anlatımı tercih etmişlerdir.

Şiirler büyük ölçüde saz eşliğinde söylenmeye devam etmiştir.

**TEMSİLCİLER:**

Âşık Veysel Şatıroğlu  
Karlı Murat Çobanoğlu  
Âşık Mahzuni Şerif  
Şeref Taşlıova  
Abdurrahim Karakoç  
Âşık Feymani  
Âşık Reyhanî

## CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA ÇOŞKU VE HEYACANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR)

### SAF (ÖZ) ŞİİR ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

**TEMSİLCİLERİ:** Ahmet Haşim, Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas, Asaf Halet Çelebi, Necip Fazıl Kısakürek, Özdemir Asaf, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ziya Osman Saba ...

⇒ Saf şiir anlayışı Paul Valery'nin şiirde dili her şeyin üstünde tutan görüşünden hareketle, Batı edebiyatından Paul Valery, Stephane Mallarme ve Divan şiirinin biçimci yapısından bir hayli etkilenen şairlerimizin ortaya koyduğu bir şiir anlayışıdır. Türk edebiyatında "**Saf Şiir**" eğilimi Ahmet Haşim'in "**Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar**" adlı makalesiyle (Türk edebiyatında ilk poetika örneği kabul edilir.) başlar. Sanatın bir form sorunu olduğuna inanan bu şairler için önemli olan iyi ve güzel şiir yazmaktır. Bu anlayışla kendilerine özgü özel bir imge düzeni oluştururlar. Özgün ve yaratıcı olan bu imgeler, dilin mantığına uygun ve dilin anlam alanını genişletip dile yeni olanaklar sunacak bir yapıya sahiptir. Dilde saflaşma düşüncesi, kendini rahat şiir yazma şeklinde başat öge olarak gösterir. Şiirsel söylemin zirvesine ulaşmak düşüncesiyle dilin yücelişi paralellik gösterir. Şiirde her türlü ideolojik sapmanın dışında kalarak sadece okuyucuda estetik haz uyandıran şiir yazma eğilimi, bu şairleri her türlü mektepleşme eğiliminin dışında kalıp müstakil şahsiyetler olarak şiir yazmaya yöneltmiştir. Şiiri soylu bir sanat olarak kabul eden bu şairlerde düşsel(hayali) ve bireysel yön ağır basar. İçsel ve bireyci bir yaklaşımla evrensel insan tecrübesini dile getirirler. Saf şiir anlayışında estetik tavır ön plandadır. Bu anlayıştaki şairler didaktik bilgiden uzak durup; bir şey öğretmeyi değil, musikiyle ya da musikinin çağrıştırdığı, uyandırdığı imgelerle insanın estetik duyarlılığını doyumlayı amaç edinirler. Kısacası bu şairler şiirde anlama fazla önem vermezler. Anlaşılmak için değil; duyulmak, hissedilmek için şiir yazarlar. Şiirde biçim endişesi duyan bu şairlerde dize ve dil baş tacıdır. Disiplinli çalışarak mükemmele varan halis şiir yazma endişesi kendini hissettirir.

#### ÖZELLİKLERİ

- Şiir dili her şeyin üstündedir.
- Sanat bir biçim sorunudur.
- Amaç, iyi ve güzel şiir yazabilmektir.
- Kendilerine özgü bir imge düzenleri vardır.
- Dilde saflaşma en başta gelen unsurdur.
- Şiir, soylu bir sanat olarak kabul edilir.
- İçsel, bireyci bir yaklaşımla insan anlatılır.

- En değerli şey dizedir.
- Disiplinli bir çalışma ile saf şiir yazma endişesi vardır.
- Sembolizm akımından etkilenmişlerdir.
- Gizemsellik, simgecilik, bireysellik, ruh, ölüm, masal, rüya, mit temalarının yoğunca işlendiği bu şiirler zekâ ve bilincin disipliniyle bütünleştirilerek yazılmıştır.

### YEDİ MEŞALECİLER

**TEMSİLCİLERİ:** Muammer Lütfi Bahşi, Vasfi Mahir Kocatürk, Ziya Osman Saba, Sabri Esat Siyavuşgil, Cevdet Kudret Solok, Yaşar Nabi Nayır, Kenan Hulusi Koray

⇒ 1928 yılında ortaya çıkan bu topluluk, şiir ve yazılarını "**Yedi Meşale**" adlı kitapta toplamışlardır. Türkiye'de Cumhuriyet döneminde "**sanat sanat içindir**" deyip öz şiir anlayışını benimseyen ilk grup Yedi Meşalecilerdir. Bunlar eserlerini "**Meşale**" adlı bir dergide yayınlıyor ve bunlara Ahmet Haşim de yazılar gönderiyordu. Bu grup artık Ayşe, Fatma edebiyatından bıktıklarını ilan ediyor ve ne olduğu çok da açık seçik belirtilmeyen ancak Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati şiir anlayışlarına yakın duran ve bunların devamı olduğunu gösteren şiirler yazıyorlardı. Bu sanatçılara göre şiir hiçbir fikir ve ideolojinin hizmetinde kullanılamazdı. Gerçek şiir, sanat için yazılan, samimi ve yenilik dolu olan şiirdir.

⇒ Yedi Meşaleciler hareketini başlatan gençlerin kimi lisede kimi üniversitede öğrencidir. Topluluğa ad olarak Yedi Kollu Şamdan, Yedi Dağın Çiçeği, Yedi Veren Yedi Ses, Yedi Yıldız gibi isimler düşündükten sonra Yedi Meşaleciler ismine karar verirler. Servet-i Fünun Dergisi'nin 22 Mart 1928 tarihli sayısında Yedi Meşale isminde bir kitap çıkaracaklarını ilan ederler. Kitap Nisan ayında piyasaya çıkar ve büyük ilgi görür.

⇒ Ahmet Haşim, iki ay sonra çıkan Meşale Dergisi'nde onları destekler. 1935'lere kadar hemen hemen aynı düşünceleri sürdüren Yedi Meşaleciler daha sonra kendi sanatsal kimlikleri doğrultusunda ilerlemişlerdir. Yedi Meşalecilerin ortak bir kitap yayımlamalarının nedeni "**Memleketimizde son edebî cereyanları gösterecek toplu bir eser vücuda getirmek**" arzusudur. Yedi Meşaleciler, eski kuşağın kendilerini küçümsemesine başkaldırmak istemişlerdir. Türk Edebiyatının asırlarca doğu edebiyatını, Tanzimat'tan sonra da Batı

edebiyatını taklit ettiğini öne sürerek artık kendine dönme vaktinin geldiğini öne sürerler. Yedi Meşalecilerle göre Türk Edebiyatı'ndaki asıl eksiklik, **canlılık, samimiyet ve yenilik**tir. Ferdi duygulardan uzaklaşılması gerektiğini savunan Yedi Meşaleciler bunları eserlerine yansıtmadılar.

- ⇒ Yedi Meşaleciler, Milli Edebiyat şairlerine ve Beş Hececilere tepki olarak bu akımı oluşturmuşlardır. Yalın, kolay anlaşılır, düz anlatımlı, milli temalarla dolu bu şiir anlayışına karşı çıkmışlardır.

## ÖZELLİKLERİ

- Beş Hececilere tepki olarak şiire yeni bir ses, yeni bir felsefi hava, yeni temalar getirmek düşüncesiyle ortaya çıkmışlardır.
- Milli edebiyatçıların gerçekten uzak, duygusal memleketçiliklerine karşı çıkarak ortaya çıkmışlardır.
- Altısı şair, biri hikâyeci olmak üzere yedi arkadaştan oluşur.
- Sanat, sanat için anlayışını benimsemişlerdir.
- Batılı ilkelerle sanat yapılmalı, geleneksel temalar yerine yeni temalar bulunmalıdır.
- Şiirde konu zenginliği sağlamak için hayalden yararlanmışlardır.
- Şiirde hece ölçüsünü kullanmışlardır.
- Çarpıcı imge ve benzetmelerle zenginleştirdikleri şiirleri, ustalıklı yapılmış birer tablo değeri taşır.
- Fransız sembolistlerin etkisinde kalmışlardır.
- **İçtenliği, yeniliği, özgün şiir yazmayı ilke edinmişlerdir.**
- Batı edebiyatını özellikle Fransız edebiyatını örnek alacaklarını söylemelerine rağmen Beş Hececilerin yolundan gitmişlerdir.
- Edebiyatımızda kısa süreli bir yankı uyandıran Yedi Meşaleciler, hedeflerine gerçekleştirilmeden dağılmışlardır.

## SAF (ÖZ) ŞİİRCİLER

### 1. AHMET HAMDİ TANPINAR

- Öykü, roman, deneme, makale, edebiyat tarihi ve şiir türünde yapıtları vardır.
- Eserlerinde Doğu- Batı sorununa, İstanbul'un tabiat, tarih ve kültür güzelliklerine, rüya, musiki, masal, zaman kavramlarına geniş yer ayırmıştır.
- Tanpınar'ın en önemli yönü şairliğidir.
- Şiirlerinde temel unsur **musiki, his** ve **hayal**dir.
- Sanatçının şiirlerinde dış öge olarak **"ahenk"**, iç öge olarak **"zaman"** kavramıyla **"bilinçaltı"** ağır basar.
- Şiirlerini sade bir dille ve hece ölçüsüyle yazmıştır.
- Şiirlerinde içe dönük bir bakışla doğa ile iletişim

kurmaya çalışmıştır.

- Sembolisttir.
- Şiirleriyle olduğu kadar, psikolojik öykü, roman ve edebi incelemeleriyle de tanınır.
- Öykü ve romanlarında kendi dönemindeki toplum yaşamını, bu yaşamın çelişkilerini ortaya koymuştur. Geçmişle içinde bulunulan zamanı bilinç- bilinçaltı çatışması şeklinde vermiştir.
- Sanatçının roman ve öykülerinde psikolojik yön önemli bir yer tutar.
- Sanatçı dili başarıyla kullanmıştır.
- **"Bursa'da Zaman"** ve **"Ne İçindeyim Zamanın"** ünlü şiirleridir.
- **"Huzur"** romanı edebiyatımızın en başarılı romanlarından.

## ESERLERİ

**Romanları:** Huzur, Mahur Beste, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler

**Öyküleri:** Yaz Yağmuru, Abdullah Efendi'nin Rüyalari

**Deneme:** Beş Şehir, Yaşadığım Gibi

**İnceleme:** 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi

**Şiir:** Şiirler

## 2. NECİP FAZIL KISAKÜREK

- Çeşitli gazetelerde fıkra yazarlığı yapmış, Ağaç ve Büyük Doğu dergilerini çıkarmıştır.
- Hayatının ilk dönemlerinde bohem hayatı yani zevk ve eğlenceye düşkün bir hayat yaşarken ikinci döneminde tasavvufu tanışması sonucu mistik bir yaşamı benimsemiştir. Bu, edebi kişiliğine de yansımıştır. İlk dönem şiirlerinde tedirgin bir ruhun gergin sesi duyulur, bu şiirleri arasında **"Kaldırımlar, Otel Odaları, Bu Yağmur"** sayılabilir. Sanatının birinci döneminde kent yaşamı içinde bireyin yalnızlığını, ölüm, tabiat, kadın gibi temaları mistik bir duyarlılıkla işlemiştir. Ben merkezli şiiri 1934'ten sonra dini bir eğilim göstermiştir. Bu dönem şiirlerinde toplumu, özellikle de gençliği uyarmış, Türk milletinin aslına dönmesi gerektiğini savunmuştur.
- Şiirlerinde anlaşılmayan ayak sesleri, periler, cinler, hayaletler, kâbuslar, siyah kediler, geceleri insanın et-rafında fıldır fıldır dönen kambur cücüler gibi ürpertici motiflerle, birtakım gerçeküstü varlıklara yer vermiştir.
- Şiir konusundaki düşüncelerini şiir kitaplarının sonuna "Poetika" başlığıyla yazmıştır.
- Modern Türk şiirinin mistik şairidir.
- Düz yazı türünde yapıtları da olmasına rağmen asıl güçlü yanı şiirlerindedir.
- Halk şiirimizin öz ve biçim yapısından yararlanmış, bunlara Batılı, modern bir özellik kazandırmıştır.
- Sağlam bir teknik, esrarlı iç âlemini, felsefi görüşlerini, etkileyici bir anlatımla dile getirir.
- Şiirin yanı sıra makale, tarih, eleştiri, biyografi, öykü türlerinde de yapıtlar yazmıştır.

- Garip akımını ortaya çıktığı dönemde şiirin basitleştirilmesine tepki göstermiştir.
- Tiyatro oyunlarında korku ve kaygı psikolojisini işlerken; anı, makale ve inceleme türündeki eserlerinde daha çok dini ve siyasi konuları işlemiştir.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Kaldırımlar, Örümcek Ağı, Ben ve Ötesi, Sonsuzluk Kervanı, Çile

**Tiyatroları:** Künye, Sabır Taşı, Bir Adam Yaratmak, Para, Tohum, Reis Bey

**İnceleme ve Monografi:** Namık Kemal, Ulu Hakan II. Abdülhamit Han, Çöle İnlen Nur

**Roman:** Aynadaki Yalan

**Hikâye:** Hikâyelerim

**Hatıra:** Babıâli, Cinnet Mustatili

### 3. AHMET MUHİP DIRANAS

- Fransız sembolist şiirinin öncülerinden Baudelaire ve Verlaine'nin sembolizminin etkisi altında kalan sanatçı, "biçim" ve "ahenk"i kaygı edinmiş, yeni bir yapı içinde ruhun dalgalanışlarını dile getirmeye çalışmıştır. Ses ve biçim mükemmeliyetine önem vermiş, heceyi ustalıklı kullanmıştır.
- Yayımlanan ilk şiiri "**Bir Kadına**" adlı şiirdir.
- Güçlü bir doğa sevgisi ve aşk duygusunu işlemiştir.
- En tanınmış şiirleri arasında "**Fahriye Abla, Serenat, Olvido, Kar**"ı sayabiliriz.
- Tevfik Fikret'in "Rubab-ı Şikeste" adlı şiir kitabını "Kırık Saz" adıyla günümüz Türkçesine çevirmiştir.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Şiirler

**Tiyatroları:** Gölgele, O Böyle İstemezdi

### 4. CAHİT SITKI TARANCI

- Baudelaire'in etkisinde kalan sanatçı, "**yaşama güzelliği**" içinde "**ölümlü olma**" bilincine varan; bunun acısını çekerek "**ölüm ve yalnızlık**" karşısında uygulanan bir şair olarak tanınır.
- Ölümü untabildiği şiirlerinde mutludur. Onun şiirlerinde "**ölüm korkusu**" ile "**yaşama sevinci**" iç içedir. Çocukluk özlemi, aşk, acı, yalnızlık, karamsarlık gibi temaları işlemiştir.
- Sade, yalın, ahenkli bir dille, konuşma diliyle şiirlerini yazmıştır.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Otuz Beş Yaş, Düşten Güzel, Ömrümde Sükût, Sonrası

**Mektubu:** Ziya'ya Mektuplar ( Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektuplardır.)

### 5. ZİYA OSMAN SABA

- "Meşale" adlı dergi etrafında bir araya gelen ve şiirlerini "Yedi Meşale" adlı ortak bir kitapta toplayan "Yedi Meşaleciler" arasında şiire en bağlı olanıdır.
- İlk şiiri Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmıştır.
- 1940'tan sonra serbest şekillerde yazmaya başlamış, bu döneme kadar hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinde; çocukluk günlerine özlem, anılar, aile sevgisi, yoksul yaşamlara karşı duyduğu utanç, acıma, Allah, kader, Allah'a kulluk, ölüm, ölüme yakınlık, öte dünyaya duyulan özlem, İstanbul sevgisi gibi konuları işlemiştir.
- Hikâyelerinde daha çok anılarından yararlanmış, geçmişin özlem ve acısını vermeye çalışmıştır.

### ESERLERİ

**Şiir:** Nefes Almak, Sebil ve Güvercinler, Geçen Zaman

**Hikâye:** Değişen İstanbul, Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi

### 6. SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL

- Ruh bilimi, folklor ve eğitim konularında çalışmalar yapmıştır. Bununla beraber fıkra yazarlığı da yapmıştır.
- Etrafında gördüklerini bir fotoğrafçı titizliğiyle olduğu gibi göstermeyi amaçlamıştır.
- Şiirlerinde empresyonizmin etkiler görülür.
- **Fransız edebiyatından çeviriler yapmış ve çevirileriyle tanınmıştır.**
- Hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
- Ayrıca Sait Faik Abasıyanık'ın öykülerini Fransızcaya çevirmiştir.

### ESERLERİ

**Şiir:** Odalar ve Sofalar

**İnceleme:** İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul, Psikoloji ve Terbiye Bahisleri

### 7. YAŞAR NABİ NAYIR

- İlk döneminde şair tarafıyla tanınmıştır, daha sonraki dönemlerinde roman, hikâye, tiyatro, , makale, biyografi türlerinde yazmıştır.
- Varlık dergisini edebiyatımıza kazandırmış ve uzun bir müddet bu derginin edebiyat hayatımızda kalmasını sağlamıştır.
- Edebiyatımızın birçok yeni yazar kazanmasını sağlamıştır.
- Varlık'ta yazdığı yazılarıyla dönemdeki birçok edebiyatçıyı yönlendirmiştir.
- Fransızcadan çeviriler yapmıştır.
- Şiirlerinde daha çok acıları, sevinçleri, biraz da kendi tutkularını işlemiştir.
- Türkçenin sadeleşmesi konusunda mücadele vermiştir.

## ESERLERİ

**Şiir:** Kahramanlar

**Roman:** Âdem ve Havva, Bir Kadın Söylüyor

**Hikâye:** Sevi Çıkmazı, Bu da Bir Hikâyedir

**Oyun:** İnkılap Çocukları, Mete, Köyün Namusu, Beş Devir...

### 8. CEVDET KUDRET SOLOK

- İlk dönemlerinde hece ölçüsüyle şiirler yazmış, daha sonra ölçüsüz şiirler yazmaya devam etmiştir.
- Şiirlerinde kişisel duyarlılıklarını, iç dünyasının karamsarlığını, kırılgan duygularını işlemiştir.
- Roman, tiyatro, öykü ve inceleme türlerinde ürünler vermiştir.
- **Dilin sadeleşmesini istemesine karşın dilden kelime atmanın ve ölü kelimelerin diriltilesinin çok da doğru olmayacağını savunmuştur.**
- Roman, öykü ve oyunlarında daha çok kendi yaşamını yansıtmıştır.

## ESERLERİ

**Şiir:** Birinci Perde

**Roman:** Karıncayı Tanırsınız, Havada Bulut Yok, Sınıf Arkadaşları

**Öykü:** Sokak

**Oyun:** Kurtlar, Tersine Akar Nehir, Rüya İçinde Rüya...

**Diğer Eserleri:** Ortaoyunu, Türk Hikâye ve Roman Antolojisi, Örnekleriyle Edebiyat Bilgileri...

### 9. VASFİ MAHİR KOCATÜRK

- Halk şiirinin biçim özelliklerinden yararlanarak hece ölçüsüyle lirik, epik ve pastoral şiirler yazmıştır.
- **Sanatçılığında daha ön planda edebiyat araştırmaları antolojisi ve araştırma çalışmaları yer alır.**
- Şiirlerinde; kahramanlık, vatan, milli duygular, fedakârlık, millet sevgisi gibi konuları işlemiştir.
- Manzum oyunlar, ders kitapları ve çocuk hikâyeleri de yazmıştır.

## ESERLERİ

**Şiir:** Bizim Türküler, Hayat Şarkıları, Tunç Sesleri, Ergenekon, Dağların Derdi, Geçmiş Geceler

**Oyunları:** On İnkılap, Yaman, Sanatkâr

### 10. MUAMMER LÜTFİ BAŞİ

- İlk şiirlerini aruzla yazmış, sonra heceye yönelmiş ve serbest şiirler de yazmıştır.
- Topluluk dağıldıktan sonra "**Varlık**" dergisinde toplanan arkadaşlarına katılmayarak Anadolu'da yayımlanan yerel gazete ve dergilerde yazmaya

devam etmiştir.

- **Sağlığında ve ölümünden sonra da şiirleri bir kitap halinde yayımlanmamıştır.**

## 11. KENAN HULUSİ KORAY

- **Yedi Meşale topluluğuna düzyazılarıyla (öykü), katılan tek yazardır.**
- Kısa süren ömründe beş hikâye kitabı yayımlamıştır. Hikâyelerinde kurgu sağlamdır. Kurgu ve konuya verilen önem hikâyenin diğer unsurları ikinci planda bırakılmıştır.
- Eserlerinde Anadolu imanının yaşayışını ve hayatını gerçekçi bir biçimde anlatmıştır. Aşk, korku, acıma, özlem ve insanlardaki çeşitli zaafılar gibi psikolojik konulu hikâyeleriyle öne çıkmıştır.
- Korku türünde cumhuriyet döneminde örnek veren ilk yazardır.
- Romanları da vardır.

## ESERLERİ

**Öykü:** Bir Otelde Yedi Kişi, Bir Yudum Su, Bahar Hikâyeleri

**Roman:** Son Öpüş, Osmanoflar

## SERBEST NAZİM VE TOPLUMCU ŞİİR

(1920–1940)

**TEMSİLCİLERİ:** Nazım Hikmet, Ercümet Behzat Lav

- Toplumsal sorunlar, politik, ideolojik bir bakış açısıyla işlenmiştir. Sosyalist, marksist, materyalist dünya görüşü öne çıkmıştır. Bir programa, teze bağlıdır.
- Rus şair Mayakovski'den ve fütürizm akımından etkilenmişlerdir.
- Kitleleri harekete geçirmek istediklerinden hitabet (söylev) üslubundan yararlanmışlardır.
- Kendilerini toplumun sözcüsü olarak görmüşlerdir. Hümanist bir dünya görüşünü ortaya koymuşlardır.
- İşçi, emekçi ve köylü sınıfının ezildiği temel düşüncesinden hareket etmişler, realistler gibi yalnızca sorunları yansıtmakla kalmamış sorunları aşmanın ve hayatı değiştirmenin mücadelesini vermişlerdir.
- Serbest nazım tercih edilmiştir; ahengi; ses akışıyla (vurgu, tonlama, aliterasyon, asonans mısra düzeniyle) sağlamışlar, kısalı uzunlu şiir cümlelerinden yararlanmışlardır.
- Şiirde yalın bir dil kullanmayı tercih etmişlerdir. Şiirde imgeye ve söz sanatlarına az yer vermişler, genellikle kelimeleri gerçek manalarında kullanmışlardır.

- Şiirde o güne kadar kullanılmayan kelime ve kavramları şiire sokarak şiir dilini zenginleştirmişlerdir.
- Sanat toplum içindir anlayışı hâkimdir.

### NAZIM HİKMET RAN

- Toplumcu şiirin ilk ve en önemli temsilcisidir. Kendi dönemini, 1940 kuşağını ve 1960 sonrası şairleri etkilemiştir.
- İlk şiirlerini heceyle ve uyaklı yazmıştır. Rusya'daki öğrenim yıllarında fütürist şair Mayakovski'nin sanat görüşünü benimsemiş, ölçülü ve uyaklı şiiri bırakmış, serbest nazımın temsilcisi olmuş, **sosyalist dünya görüşünü** savunmuştur.
- Hecenin yaygınlaştığı bir dönemde kullandığı serbest şiirlerinde Divan ve Halk edebiyatı geleneğini özgün bir biçime kavuşturmuştur.
- Toplumcu gerçekçi bir anlayışla yazdığı şiirlerinde **bireysel konular** yanında **memleket sevgisi** ve **hasreti** önemli bir yer tutmuştur.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Memleketimden İnsan Manzaraları, 835 Satır, Jakond ile Siyau, Sesini Kaybeden Şehir, Taranta Babu'ya Mektuplar, Benerci Kendini Niçin Öldürdü, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı, Kurtuluş Savaşı Destanı

**Tiyatroları:** Kafatası, Ferhat ile Şirin, Yusuf ile Menofis, Demokles'in Kılıcı, İnek, Kadınların İsyanı, İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu

**Romanları:** Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim, Kan Konuşmaz

### MİLLİ EDEBİYAT ZEVLİ VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

**TEMSİLCİLERİ:** Mehmet Emin Yurdakul, Ahmet Kutsi Tecer, Ömer Bedrettin Uşaklı, Kemalettin Kamu, Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Şaik Gökyay, Arif Nihat Asya, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Behçet Kemal Çağlar, Coşkun Ertapınar, Zeki Ömer Defne

- Kurtuluş Savaşı'nın etkilerinin sürdüğü dönemde ortaya çıkmış, dünyadaki milliyetçilik akımından etkilenmiştir.
- Anadolu halkının hayatını, sanat anlayışını, kültürünü ve zevklerini şiirlerinde konu olarak ele aldılar.
- Şiirlerinde ahenk, ses akışı ve yapı özellikleri bakımından öz şiir anlayışına yakın bir şiir anlayışları vardır.
- Şiirlerinde gelenekten farklı bireysel söyleyiş önem kazanmış, mahalli unsurlar bir dekor olarak kullanılmıştır.
- Halk şiirinin nazım biçimlerini kullandılar.

- Nazım birimi olarak dördlüğü benimsediler.
- Milli kültüre yöneldiler.
- Yalın, sade, süssüz bir anlatımı benimsediler.
- Hece ölçüsünü kullandılar.
- **Memleketçilerin ve Beş Hececilerin** ortaya koyduğu şiir anlayışıdır.

### 1. AHMET KUTSİ TECER

- İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünde okumuş, öğrenimi sırasında halk edebiyatına karşı ilgi duymaya başlamıştır. Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde öğretmen olarak çalışmış. Adana ve Urfa milletvekilliği yapmıştır.
- Şiirlerinde yer yer Anadolu halk motiflerini işleyen sanatçı, içten, duygulu memleket şiirleriyle tanınmıştır. **Âşık tarzı söyleyişe yönelmiştir.**
- Aşk, vatan, tabiat, ölüm, yurt güzellikleri işlediği konulardır.
- Anadolu halk kültürünün, folklorunun öğrenilmesi için çalışmalar yapmıştır. **Âşık Veyssel'i** edebiyat dünyasına kazandıran kişidir.
- **"Nerdesin, Orda Bir Köy Var Uzakta"** tanınmış şiirleridir.

### ESERLERİ

**Şiiri:** Şiirler

**Tiyatroları:** Koçyiğit Koroğlu, Köşebaşı, Satılık Ev, Bir Pazar Günü

### 2. KEMALETTİN KAMU

- Milli Mücadele yıllarında yazdıklarıyla ün kazanmıştır.
- Sanatçı; savaş, yurt, gurbet ve aşk konularında dil ve ahengi sağlam, lirik-epik, hece ölçülü şiirleriyle tanınmıştır. Başlangıçta aruzu kullanmıştır.
- Şiirleri ölümünden sonra **"Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri** adlı kitapta yayımlanmıştır.
- **"Bingöl Çobanları"** adlı şiiri pastoral şiir örneğidir. "Ben gurbette değilim/ Gurbet benim içimde" mısralarıyla biten **"Gurbet"** şiiri ünlüdür.

### 3. ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI

- Hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
- Anadolu, doğa, gurbet, deniz, ölüm ve özlem temalarını işlemiştir.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Deniz Sarhoşları, Yayla Dumanı, Sarıkız Mermerleri

### 4. ORHAN ŞAİK GÖKYAY

- Halk edebiyatı geleneğine dayalı şiirleriyle tanınmıştır.
- Hocası Fuat Köprülü'nün izinden giderek edebiyat tarihi araştırmalarına yönelmiştir. Dede Korkut Hikâyeleri'ni yayımlamıştır.
- **"Bu Vatan Kimin"** şiiriyle ünlenmiştir.
- **"Destursuz Bağa Girenler"** eleştiri kitabıdır.

## 5. ZEKİ ÖMER DEFNE

- İstanbul Kabataş ve Galatasaray liselerinde öğretmenlik yapmıştır.
- Saz şiiri özelliği gösteren manzumelerinde yurt güzelliklerini yerli motiflerle ve sade bir dille anlatmıştır. Halk şiiri ve halk ağız söyleyişlerinden etkilenmiştir.
- Anadolu'yu şiirlerinin ana teması olarak almış, yurt güzellmeleriyle tanınmıştır.
- Yazdığı yurt güzellmeleri şiirlerinde Erzurum, Eğin, Iğaz, Isparta, Bursa, İstanbul, Konya gibi yerleri çeşitli özellikleriyle tanıtmıştır.
- Güçlü bir anlatıma ve duyarlılığa sahip olan şiirleri ancak 1970'lerden itibaren kitaplaşmaya başlamıştır.
- “Ziller Çalacak” ünlü şiiridir.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Denizden Çalınmış Ülke, Sessiz Nehir, Kardelenler

## 6. NECMETTİN HALİL ONAN

- Şiirlerinde bireysel duygulanışlarıyla milli duyguları birlikte işlemiştir.
- İlk şiirlerini aruzla yazmış, sonra heceye yönelmiş, halk şiiri geleneği çizgisinde yazmıştır.
- “Bir Yolcuya” en ünlü şiiridir.
- Dil ve edebiyat alanında çalışmalar da yapmıştır.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Çakıl Taşları, Bir Yudum Daha  
**Romanları:** İşleyen Yara, Kolejli Nereye

## 7. ARİF NİHAT ASYA

- “Bayrak” şairi olarak bilinir. Serbest ölçüyle yazdığı şiirlerinde dini, milli duyguları temiz ve lirik bir söyleyişle dile getirmiştir. Yurt güzelliklerini anlatan, zaman zaman yergi ve nükte özelliği taşıyan şiirler yazmıştır.
- Çağdaş Türk şiirinin önemli rubaicisidir. Şiire aruzla başlamış, sonra heceye yönelmiş, serbest nazmı da kullanmıştır.
- “Bayrak, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor” ünlü şiirleridir.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Kökler ve Dallar, Dualar ve Âminler, Rubaiyat-ı Arif, Heykeltıraş, Ayetler, Yastığımın Rüyası

**Düz yazıları:** Kanatlar ve Gagalar (özdeyiş) Enikli Kapı (makaleleri)

## 8. BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

- Halkevlerinin açılışında sahnelenen “Ergenekon” piyesi ile Atatürk'ün dikkatini çekmiştir.

- Memleketin birçok yerini gezmiş ve bu arada halk şiiriyle halk sanatını yakından tanıma fırsatı bulmuştur.
- Şiirinin kaynağı halk şiiri ve Atatürkçülüktür. Şiirlerinde Atatürk devrimleri, Atatürk sevgisi, yurt sevgisi konularını işlemiş, hece ölçüsünü kullanmıştır.
- **Ankaralı Âşık Ömer** takma adıyla âşık tarzı şiirler yazmıştır.
- **Atatürk'ün Söylev'ini günümüz Türkçesine çevirmiştir.**

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Erciyes'ten Kopan Çığ, Burada Bir Kalp Çarpıyor, Benden İçeri...

**Oyunları:** Çoban, Atilla, Deniz Abdal

## BEŞ HECECİLER

**TEMSİLCİLERİ:** Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç

- ⇒ Şiire I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarında başlayan, mütareke yıllarında şöhret kazanan Hececiler, Anadolu'yu ve orta halli insan tipini şiire soktular. Memleket sevgisi, yurt güzellikleri, kahramanlık ve yiğitlik, işledikleri başlıca konulardır. Hecenin bu beş şairi millî edebiyat akımından etkilenmiş ve aruzu bırakarak şiirlerinde heceyi kullanmaya başlamışlardır. Bunda da oldukça başarılı olmuşlardır.

### ÖZELLİKLERİ

- Beş Hececiler, Anadolu halkının hayatını, sanat anlayışını, kültürünü ve zevklerini şiirlerinde konu olarak ele aldılar.
- Halk şiirinin nazım biçimlerini kullandılar.
- Nazım birimi olarak dördlüğü benimsediler. Mısra kümelerinde dörtlük esasına bağlı kalmadılar yeni yeni biçimleri de aradılar.
- Milli kültüre yöneldiler.
- Yalın, sade, süssüz bir anlatımı benimsediler.
- Beş Hececiler ilk şiirlerinde aruz vezni kullanmışlar daha sonra heceye geçmişlerdir.
- I. Dünya savaşı döneminde ortaya çıkmışlardır.

## 1. FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL

- Beş Hececilerin millî kaynaklara yönelik ve şiirin ilkelerine uyum bakımından en güçlü temsilcisidir.
- Aruzla yazdığı ilk şiirlerini “**Şarkın Sultanları**” ve “**Gönülden Gönüle**” adlı kitaplarında toplamıştır. Heceyle yazdığı ilk şiir kitabı “**Dinle Neyden**” adını taşır.
- Aşk ve tabiat temalarını işlediği ilk şiirlerinden sonra Milli Mücadele yıllarında tanımayla başladığı Anadolu'yu konu alan şiirler yazmış, “**Han**

**Duvarları**" şiiriyle edebiyatımıza yeni bir ufuk açmıştır. Bu şiirini 1922'de öğretmenlik görevine başlamak üzere tayin edildiği Kayseri'ye giderken yazmıştır. Bu şiir, İstanbullu bir şairin Anadolu coğrafyası ve insanları ile ilk karşılaşmasının doğurduğu duygu ve heyecanları anlatır.

- **"Onuncu Yıl Marşı"**nı **Behçet Kemal Çağlar** ile birlikte kaleme almıştır.
- **"Sanat"** adlı şiiri memleket edebiyatının bildirisi gibidir.
- Heceyle yazdığı memleket şiirlerini **"Çoban Çeşmesi"** adlı kitabında toplamıştır.

#### ESERLERİ

**Şiirleri:** Şarkın Sultanları, Gönülden Gönüle, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi, Suda Halkalar, Bir Ömür Böyle Geçti, Han Duvarları, Heyecan ve Sükûn, Tatlı Sert, Zindan Duvarları, Akıncı Türküleri

**Tiyatroları:** Canavar, Akın, Özyurt, Kahraman, Yayla Kartalı, **Roman:** Yıldız Yağmuru

#### 2. HALİT FAHRİ OZANSOY

- **"Sana"** aruzla yazdığı ilk şiiridir. **"Aruza Veda"** şiirinden sonra hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini Yeni Mecmua'da art arda yayımlamıştır. Kendisi de **"Şair"** adlı bir dergi çıkarmıştır.
- Şiirden başka tiyatroyla da ilgilenmiş, **"Baykuş"** ve **"İlk Şair"** oyunlarını aruzla yazmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiirleri:** Rüya, Cenk Duyguları, Efsaneler, Zakkum, Bulutlara Yakın, Gülistanlar Harabeleri, Paravan, Balkonda Sesler, Sulara Dalan Gözler, Hep Onun İçin, Sonsuz Gecelerin Ötesinde

**Tiyatroları:** Baykuş (Anadolu'ya olan eğilimi yansıtmaya açısından önemlidir.), İlk Şair, Sönen Kandiller, Nedim, On Yılın Destanı, Hayalet, Bir Dolaptır Dönüyor...

**Anıları:** Edebiyatçılar Geçiyor, Darülbeydi Devrinin Eski Günleri, Eski İstanbul Ramazanları

**Romanları:** Sulara Giden Köprü, Âşıklar Yolunun Yolcuları, Yol Geçen Hanı

#### 3. YUSUF ZİYA ORTAÇ

- Şiirden çok düz yazıdaki ustalığıyla, gazeteciliğiyle ve gülmece, yergi, nükte türlerindeki başarısıyla tanınmıştır. Romanları da vardır.
- 1922'de "Akbaba" adlı gülmece dergisini yayımlamıştır

#### ESERLERİ

**Şiirleri:** Akından Akına, Cenk Ufukları, Âşıklar Yolu, Bir Rüzgâr Esti, Kuş Cıvıltıları

**Tiyatro:** Binnaz (Lale Devrini anlattığı hece ölçülü 3 perdelik bir oyun), Kördüğüm

**Gezi:** Göz Ucuyla Avrupa

**Anı:** Bizim Yokuş, Portreler (Edebiyat ve basın dünyasıyla ilgili anılar)

**Fıkraları:** Beşik, Ocak, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa

#### 4. ENİS BEHİÇ KORYÜREK

- Kurtuluş Savaşı yıllarında millî duygu ve kahramanlıkları işlediği şiirler yazmıştır. **"Ordunun Duası, Çanakkale Şehitliğinde"** ünlü şiirleridir.
- Türk denizciliğini destanlaştıran şair olarak tanınır. Konularını deniz savaşlarından alan "Eski Korsan Hikâyeleri" manzum hikâyeleridir. En tanınmış şiirlerinden biri de **"Gemiciler"**dir.

#### ESERLERİ

**Şiirleri:** Miras, Varidat-ı Süleyman, Miras ve Güneşin Ölümü (toplu şiirler)

#### 5. ORHAN SEYFİ ORHON

- Şiire diğer Beş Hececiler gibi aruzla başlamış, heceyle devam etmiştir. İlk önce **"Fırtına ve Kar"** adlı uzun şiiriyle tanınmış, sonra hece ölçüsüyle yazdığı **"Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi"** adlı manzum masalı yazmıştır.
- 20'den fazla şiiri bestelenmiştir. "Ölürsem yazıktır sana kanmadan/ Kolların boynumda halkalanmadan" mısraları ile başlayan **"Diyorlar"**, "Hani o bırakıp giderken seni/ Bu öksüz tavrını takmayacaktın" mısraları ile başlayan **"Veda"**, "Benim gönlüm bir kelebek/ Dolaşıyor çiçek çiçek" mısralarıyla başlayan **"Gönlüm"** bu şiirlerindendir.
- Roman, hikâye, fıkralar da yazmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiirleri:** Fırtına ve Kar, Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi, Gönülden Sesler, O Beyaz Bir Kuştı, Kervan, İşte Sevgiğim Dünya, İstanbul'un Fethi

#### I. YENİ HAREKETİ ( GARİPÇİLER )

( 1940–1954 )

**TEMSİLCİLERİ:** Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday, Oktay Rifat Horozcu

⇒ Türk Edebiyatında 1940'lara gelindiğinde, biçim açısından serbest şiirin yayılmıştı. Hececiler şairler dahi serbest nazmı kullanmaya başlamışlardı. Sonradan **"Birinci Yeni"** olarak adlandırılacak Garip akımı bu ortamda doğdu.

⇒ Eski şiire tepki olan Garip akımı üç ozanın adına bağlanır: **Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday**. Üç arkadaş **Varlık** dergisinde ölçsüz, uyaksız, şairanelikten uzak yeni bir şiir akımı başlatır (1936), Bu yoldaki şiirlerini **Garip** adlı bir kitapta toplarlar(1941). Garipçiler adıyla anılmalarının nedeni de budur. Yeni akımı özellikle Nurullah Ataç destekler.

⇒ **Garipçilere** göre şiir, her yerde görülen basit şeyleri anlatmalıydı. Alaycı ve nükteciydiler. Aydınları bırakıp halka yöneldiler. Şiirde, ölçü, kafiye, bent gibi durumlar yok sayılmıştır. Serbest şiir egemen olmuştur. Dil, sürekli bir özleşme ve

arınma çabasıdır. Şairaneliğe kaçmadan, mecazsız yazdılar. Soyut temalar yerine günlük şeyleri işlediler. En çok görülen temalar: **yaşama sevinci, tabiat sevgisi, çocukluğa dönüş, ölüm, insan sevgisi, aşk.**

- ⇒ Garipçiler diye adlandırılan bu şairler, yeni bir şiir anlayışı getiriyor, şiirimizin yapısında köklü değişiklikler yapmak istiyorlardı. Onlara göre; şiirden uyak atılmıyordu. Uyağın işlevi, ilkel insanın şiiri aklında tutmasından başka bir şey değildi. Bugünkü insan ilkel olmadığına göre, uyağın işlevi kalmamıştı ve kaldırılmıyordu. Uyakla beraber her türlü söz ve anlam sanatı da bırakılmıyordu. Gerçekte bu sanatların amacı, doğayı değiştirmek, nesne ve varlıkları olduğundan başka bir şekilde göstermektir. Bu yol bugüne kadar yüzlerce sanatçı tarafından denenmiş, edebiyata bir şey kazandırmamıştır. Bunun gibi, hece ölçüsü de, aruz ölçüsü de gereksizdir. Ölçüye bağlanma yaratıcılığı engeller. Ayrıca şiir, duygudan çok akla dayanmalı, duygunun ya da duyarlılığın ürünü olan şairanelikten arındırılmalıdır. Bu arındırma; müzik ve resim gibi öteki sanatlardan gelen tüm öğeleri de içermelidir. (Yani betimleme ve müzikaliteye önem verilmemiştir.) Geleneksel şiirin benimsediği her şey, yeni şiirin dışında tutulmalıdır. Şiirde önemli olan anlamdır. Bu anlam da çoğunluğun tadına varabileceği bir nitelik taşımalıdır. Bugüne değin yalnız varlıklı kesimlere seslenmiş olan şiir, artık çoğunluğa seslenmelidir. Bu bakımdan şiire özgü bir dil yoktur, halkın dilinde ve yaşamında bulunan her sözcük şiire girer. Bu görüşler Garip şiirinin niteliklerini de oluşturmuştur. Ölçüsüz, uyaksız, söz ve anlam sanatlarından soyunmuş, çıplak, yalın anlatımlı bir şiirdir bu. Dize örgüsü yönünden de değişik bir yapısı vardır. Konusunu sıradan bir insanın yaşamından almıştır. Dili de alışılmış şiir dilinden ayrılıklar gösterir. Örneğin **"nasır, kundura, lağım"** gibi sözcükler şiire sokulmuştur. Böylece şiirin dili yapaylıktan, kitapsallıktan kurtulmuştur. Şiir bütünüyle duyguya değil, akla dayandırılmış, şairanelikten olabildiğince uzaklaştırılmıştır. Başlangıçta yadırganmıştır bu tutum. Alaya alınmış, tepkiyle karşılanmıştır Garipçilerin şiiri. Ancak bu alay ve tepki giderek azalmış, bu şiirin yandaşları çoğalmıştır. "Şiirsiz şiir" üretmek ortak bir tutuma dönüşmüştür. Bu eğilim 1950'li yıllara kadar sürmüştür. Gerçi Orhan Veli ve diğer arkadaşları şairaneliği yıktıktan, yerleşik beğeniye sarstıktan sonra kimi şiirlerinde karşı çıktıkları öğelere yeniden dönmüşlerdir. Çünkü girişimlerinin şiiri nasıl bir noktaya ulaştırdıklarının farkına varmışlardır. Bu konuyla ilgili olarak Orhan Veli 1949 yılında şunları söylemektedir: "Şiirlerimizin yadırganışı sadece alışılmış kalıpların dışına çıkışımızdan değil, çıkmak isteyişinden, bunda ayrı bir keyif buluşundandı. Gayretimizin nasıl bir sebebe ulaştığını anlayınca biz de yumuşar gibi olduk. Gelgelelim, bu arada şiire girmiş olan bazı şeyler, şiirin öz malı imiş gibi, yerleşti kaldı.

Bunlardan biri eski şiirin yüksekte konuşmasına karşılık, şiire sokulan, alelade konuşma; bir de eski şiirin büyük konularının, büyük heyecanlarının yanı başında yer alan, küçük alelade olaylar, küçük alelade insanlardı. İlk niyet hiçbir şeyin şiir dışı kalmamasını sağlamaktı. Ama bu yeni şiir yavaş yavaş yayılıp birçok kimse tarafından tutulunca iş değişti. Genç okuyazarlar, hatta bu işle uğraşanlar, sandılar ki şiir yalnız küçük olayların, yalnız alelade bir dille anlatılmasından meydana gelir. Böyle böyle bu basitlik, bu aleladelik şiirin bir tarafı, bir şartı oldu."

- ⇒ Garip şiirinin kolayca tutunuşunda içerdiği kolaylığın büyük payı olmuştur. Ayrıca bu şiir serbestçilerin şiiriyle de, kimi yönleriyle uyuşuyordu. Çünkü Garipçilerin gerçekleştirmek istediği, şairaneliği yıkmak, çalışan geniş yığınların şiirini yaratma, ölçüye bağlanmama, günlük dile yaslanma, doğal ve içten olma, insan ve toplum sorunlarına yönelme başta Nazım Hikmet olmak üzere serbest şiire yönelmiş öteki şairlerin de ardından koştukları özelliklerdi. Buna karşın aralarında kimi ayrılıklar da vardır. Garip şiiri coşku ve söylev havasından uzak bir söyleyişle, yergici bir tutumla toplumsal sorunlara eğilirken; Nazım Hikmet ve onun çizgisinden ilerleyenler bunu açıktan, coşkuyla yapmaya girişmişlerdir.

#### Garipçilere göre;

- Şiirde ölçüye ve kafiye gerektirmez.
- Süslü, sanatlı, şairane söyleyişler gereksizdir.
- Sıradan insanlar ve her konu şiirde yer almalıdır.
- Sıradan söyleyişler ve halk ağzı şiir diline girmelidir.
- Serbest ölçüyle şiir yazılmalıdır.
- Toplumda görülen aksaklıkları, şiirin doğal akışını bozmadan vermek gerekir.
- Bu akıma mensup şairlerin şiirlerinde, dadaizmin ve sürrealizmin izleri görülür.

#### 1. ORHAN VELİ KANIK(1914–1950)

- "Garip"adlı şiir kitabının önsözünde söyledikleriyle şiirimize ve edebiyatımıza yeni bir bakış getirmiştir. Bu hareketin kurucusudur.
- İlk şiirlerini öz şiir anlayışına uygun olarak ve heceyle yazmıştır. Aruzu ve hece ölçüsünü iyi bilen şair, ilk şiirlerini Varlık dergisinde yayımlamıştır.
- Şiirden benzetmeleri, mecazları kaldırmak istemiştir.
- Türk şiirini, şairanelikten kurtarmaya çalışmıştır. Serbest nazmı savunmuştur.
- Kendinden önce anlatılan hiçbir konuyu anlatmaya çalışmamış, gündelik hayatı, esprili bir dille anlatmaya çalışmıştır. Nükte ve ironi şiirlerinde kendini gösterir.
- Onun şiirlerinde her türlü kişiyi karşımızda bulabiliriz, onların söyleyişlerini de şiire katmaya çalışmıştır.
- Halk deyişlerinden yararlanmaya çalışmıştır. Halk

- dilini, gündelik konuşmaları şiirinde kullanmıştır.
- Şiirin beş duyuya değil, beyne seslenen bir sanat olduğunu savunur ve bunu şiirinde uygulamaya çalışır.
- Şiirlerinde genellikle; çocukluk anıları, aşk, özlem, toplum, toplum aksaklıkları konuları ağırlıklı konulardır.

### ESERLERİ

**Şiir:** Garip, Vazgeçemediğim, Destan Gibi, Yenisi, Karşı, Nasrettin Hoca Fıkraları(manzum yazılmıştır) Bütün Şiileri (Ölümünde sonra Orhan Veli'nin bütün şiirleri bu kitapta toplanmıştır)

**Düzyazı:** La Fontaine Masalları, Denize Doğru, Orhan Veli Nesir Yazıları

## 2. OKTAY RİFAT HOROZCU (1914–1988)

- Şiirlerinde daima yenilik ve arayış içerisindedir.
- Şiirin toplumu daima ileri götürmesi gerektiği fikrini savunmuştur.
- Alaylı, yargıcı ve şaşırtıcı, şiirlerini bazen 4- 5 dizede anlatmaya çalışmıştır.
- Bir döneminde kafiyeli şiirler daha sonra da soyut şiirler yazmaya başlamıştır.
- Orhan Veli'nin ölümünden sonra Garip şiir anlayışından uzaklaşmış, toplumcu anlayışı ve 2. Yeni şiirini benimsemiştir.

### ESERLERİ

**Şiir:** Garip(Orhan Veli ve M.Cevdet'le beraber), Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler, Şiirler, Güzelleme, garip anlayışına bağlı şiirleridir. Aşağı Yukarı, Karga ile Tilki, Âşık Merdiveni, Perçemli Sokak, Elleri Var Özgürlüğün, Çobanlı Şiirler ise Garip sonrası şiir kitaplarıdır.

**Roman:** Bir Kadının Penceresinden, Dana Burnu, Bay Lear

**Tiyatro:** Atlar ve Filler, Birtakım İnsanlar, Çil Horoz, Yağmur Sıkıntısı, Kadınlar Arasında

## 3. MELİH CEVDET ANDAY

- Güzел günlere duyulan özlem şiirlerinde kendini sıkça hissettirir.
- Şiirlerinde söz oyunlarına başvurmaz, hatta onlardan kaçır, sade dille şiirler yazmıştır.
- İlk şiirlerinde dönemin biçim ve tema özelliklerini benimser.
- Orhan Veli'nin ölümünden sonra toplumculuğa yönelmiştir.
- Düzyazılarında yoğun bir düşünce, şiirsel, esprili, özlü bir dil karşımıza çıkar.
- Birçok alanda eserler vermesine rağmen ağırlıklı olarak şiir üzerinde durur.
- Eşyayı, görünümü ve insanı gerçeküstüçülük (sürrealizm) ile anlatmaya çalışmıştır.

### ESERLERİ

**Şiir:** Ölümsüzlük Ardında Gılgamış, Göçebe Denizin

Üstünde, Garip, Kolları Bağlı Odysseus, Yan Yana, Rahatı Kaçan Ağaç, Telgrafhane, Teknenin Ölümü  
**Tiyatro:** İçerdekiler, Mikado'nun Çöpleri  
Roman, anı, gezi, deneme türünde de yazmıştır.

## TOPLUMCU ŞİİR ZEVK VE ANLAYIŞINI ÖN PLANA ÇIKARANLAR (1940- 1960)

### 1. RİFAT ILGAZ ( 1911- 1993)

- Ömer Faruk Toprak ile “Yürüyüş” dergisini çıkardılar. Bu dergide Orhan Kemal, Sait Faik, Cahit Irgat, A. Kadir, Nazım Hikmet ile birlikte çalıştılar.
- 1943'de ilk kitabı “Yarenlik”i yayımladı. Ocak 1944'de “Sınıf” adlı şiir kitabı çıktı ve sonrasında toplatıldı.
- **Hababam Sınıfı**'nı ve bazı eserlerini “Stepne” (Yedek Lastik) takma adıyla yazdı.
- 1940'a kadar kişisel duygularını yansıtan romantik, ölçülü, uyaklı şiirler yazmış, sonra serbest toplumcu şiirler yazmıştır. Her şey açık açık söylenmelidir.” şiir anlayışı doğrultusunda şiirler yazmıştır. Öykü, roman ve oyunlarında köylü, işçi, esnaf, öğrenci, öğretmen, tutuklu ve hastaların umutlarını, umutsuzluklarını sade ve mizahi bir üslupla yansıtmıştır.

### ESERLERİ

**ŞİİR:** Yarenlik, Sınıf, Yaşadıkça, Devam, Üsküdar'da Sabah Oldu, Soluk Soluğa, Karakılçık, Güvercinim Uyur mu, Kulağımız Kirişte, Uzak Değil

**ÖYKÜ:** Don Kişot İstanbul'da, Nerde O Eski Usturalar...

**ROMAN:** Hababam Sınıfı, Pijamalılar, Karartma Geceleri, Sarı Yazma, Apartman Çocukları, Karadeniz'in Kıyıcığında, Yıldız Karayel

**ANI:** Yokuş Yukarı, Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra, Biz de Yaşadık

### 2. AZİZ NESİN (1915- 1995)

- 1962'de “Zübük” isimli mizah dergisini çıkarmıştır.
- Anlatımında yer yer masal temasıyla ve mizah aracılığıyla günlük olayları, toplumsal aksaklıkları eleştirir. Türk edebiyatında çağdaş mizah yazarlığı tekniklerini geliştiren, genç mizah yazarlarının doğmasında etkili olan bir yazardır.
- Eserlerinde genellikle toplum ve birey yaşamını uyumsuz duruma düşüren olaylar, yöneticiler, çıkarıcılar, vurguncular, kendini bilmezler, cahiller yer alır. Alay, eleştiri, yergi sıklıkla yararlandığı unsurlar olur.

### ESERLERİ

**ŞİİR:** Azizname, Sondan Başa, Sevgiye On Ölüme Beş Kala

**HİKÂYE:** Geriye Kalan, İt Kuyruğu, Yedek Parça, Fil Hamdi, Toros Canavarı

**ROMAN:** Erkek Sabahat, Zübük, Şimdiki Çocuklar Harika, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, Tatlı Betüş

**OYUN:** Hadi Öldürsene Canikom, Biraz Gelir misiniz

### 3. ARİF DAMAR (1925- 2010)

- İlk şiiri "**Edirne'de Akşam**" 1940'ta "Yeni İnsanlık" dergisinde yayınlandı. "İnsan", "Gün", "Ant" dergilerindeki şiirleriyle dikkat çekti.
- Kavgacı ama barışçıl ve insancıl yanı ağır basan, dil ögesini ve biçim kaygısını taşıyan bir şiir kurmaya yöneldi. "Yeryüzü" dergisinde bu çabanın başarılı şiir örnekleri yayınlandı. "**Arif Barikat**" takma ismini kullandığı bu dönem şiirlerini "Günden Güne" adlı kitabında topladı.
- Sonraları İkinci Yeni şairlerinin yanında, imgeye ağırlık veren, biçim ve dil araştırmalarına girmiş bir şair olarak görüldü. Bu yönüyle 1940 kuşağı arkadaşlarından ayrılır. En sevilen şiirlerinden biri "**Hallaç**"tır.
- "**Arif Hüsnü**", "**Ece Ovalı**" takma isimlerini de kullandı, düzyazılarında şiirle ilgili düşüncelerini anlattı.
- Melih Cevdet'le Yağmurlu Sokak romanını yazmıştır.

**Şiir:** Günden Güne, İstanbul Bulutu, Kedi Akli, Saat Sekizi Geç Vurdu, Seslerin Ayak Sesleri, Alıcı Kuşu Kardeşliğin, Ölüm Yok ki, Ay Ayakta Değildi, Acı Ertelenirken, Yoksulduk Dünyayı Sevdik, Eski Yağmurları Dinliyorum

### 4. CEYHUN ATUF KANSU (1919- 1978)

- Halk dilinden, halk söyleyişlerinden geniş biçimde yararlanarak, halkın özlemlerini, sevinçlerini, acılarını ve yaşama savaşımlarını coşkulu bir söyleyişle dile getirdi.
- Şiirlerinin kaynağını hoşgörü, insanlık sevgisi, ulusal bağımsızlık ve doğa oluşturdu. Mustafa Kemal ve inkılaplarını savunan yazıları, fıkralarıyla dikkati çekmiştir. "Çocuk" dergisinde masalları yayımlanmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Bir Çocuk Bahçesinde, Bağbozumu Sofrası, Çocuklar Gemisi, Yanık Hava, Haziran Defteri, Yurdumdan, Bağımsızlık Gülü, Sakarya Meydan Savaşı, Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü

### 5. A. KADİR (1917- 1985)

- Tam adı **İbrahim Abdülkadir Meriçboyu**'dur. İlk şiirlerini Ali Karasu imzasıyla yayımlamıştır. Başlangıçta Faruk Nafiz ve Necip Fazıl etkisinde yazmıştır.
- Yurt sevgisini dile getiren ilk şiir kitabı "**Tebliğ**" yasaklanarak toplatıldı.
- Mevlâna'nın şiirlerini serbest nazma dökerek Mevlâna adıyla bir kitapta topladı. Vietnam Şiiri, Filistin Şiiri, Portekiz Sömürgeleri Şiiri, Bugünün Diliyle Hayyam, Bugünün Diliyle Tevfik Fikret adlı eserleri çeviri ve eski şiirleri sadeleştirilmiştir.
- Olgunluk dönemi şiirlerinde konuşma diline yakın bir dil kullandı, türküler, halk şiiri ve gelenekleri motiflerini yararlandı. Savaş, yoksulluk, sürgünlük, hapislik açılımlarıyla

yaşayan insanın duygularını, iyiye, doğruya, eşitliğe olan özlemini yalınlık, gerçeklik ve lirizmle yansıttı.

- Çarpıcı bitişler, yinelemeler, iç uyuklar ve ses uyumları şiirinde önen çıkan özellikler olmuştur. 1940'lı yılların toplumsal gerçekçi şiirinin ortak temaları ve biçimleriyle, Orhan Veli kuşağının bazı söyleyiş özelliklerini kaynaştırarak sentezci bir şiire ulaştı.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Tebliğ, Hoş Geldin Halil İbrahim, Dört Pencere, Mutlu Olmak Varken

**ANI:** Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet (1966)

### 6. ENVER GÖKÇE (1920 -1981)

- Türk dilinin tüm kolları, Türkmence, Kırgızca, Karaimce, Göktürk ve Oğuz lehçeleri, İstanbul ağızı üzerinde çalıştı. Divan Edebiyatı'nı uzmanlık derecesinde öğrendi. Pek çok halk öyküsünü, masalını, Dede Korkut Masalları'nı derleyerek bugünün Türkiye Türkçesine kazandırdı. Mezuniyet tezi olan Eğin Türküleri türünün ilk örnekleri arasındadır.
- "**Köylülerime**" şiiri büyük yankı uyandırdı.
- Bazı şiirleri bestelenmiştir. Yusuf ile Balaban Destanı kayıptır.
- Dost Dost İlle Kavga, Panzerler Üstümüze Kalkar şiir kitaplarının yanında biyografileri, çevirileri de vardır.

### 7. CAHİT İRGAT(1915- 1971)

- İlk şiirini "**Cahit Saffet**" imzasıyla Varlık dergisinde yayımlamıştır. İlk şiirlerinde hece ölçülü romantik bir hava vardır, sonradan toplumcu şiire yönelmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın etkisiyle şiirinde savaş karşıt söylem, yokluk, yoksulluk göze çarpar.
- Tiyatroyla da ilgilenen sanatçı, bir film yönetmiş ve şiirlerinin dışında roman yazmıştır. Mina Urgan'la bir dönem evli kalmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Bu Şehrin Çocukları, Rüzgârlarım Konuşuyor, Ortalık, İrgatın Türküsü

**ROMAN:** Geri Dönemezsin, İnsan Kafesi

### 8. SUAT TAŞER (1919- 1982)

- Suat Taşer'in şiirleri Adımlar, Ataç, Dost, Kaynak, Pınar, Yeditepe, Yürüyüş, Varlık gibi dergilerinde yayınlandı. İlk dönem yüksek sesli, nutuk özelliği taşıyan şiirler yazmış sosyal ve toplumsal konular işlemiştir. Zamanla toplumsal konulardan bireysel duygulara yönelmiş aşk ve insan sevgisini işleyen şiirler yazmaya başlamıştır. Suat Taşer kimi zaman argo kullanarak mizahi şiirler de yazmıştır. Ömer Faruk Toprak ile birlikte "**Hürriyet**" adlı ortak bir şiir kitabı da çıkarmıştır. 1950'den sonra tiyatro incelemeleri ve eleştirileri de yazmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Bir, 1943, Merhaba, Haraç Mezat, İkinci Kurtuluş, Hayret Bey'in Serüveni, Evrende Ellerimiz

**ROMAN:** Aşk ve Barış, Deli Dumrul

**İNCELEME:** Üç Duvarlı Dünya, Tiyatro Meseleleri, Bir Dünya ki, Konuşma Eğitimi

**NOT:** Hasan İzzettin Dinamo, Mehmet Kemal, Şükran Kurdakul, Hasan Hüseyin Korkmazgil (Kavel, Kızılkıuşu, Filizkiran Fırtınası ödüllü kitaplarıdır.) Mehmet Başaran toplumcu şiirin diğer önemli temsilcileridir.

## GARİP DIŞINDA YENİLİĞİNİ SÜRDÜREN ŞİİR

⇒ Bu dönemin kültürel ve sosyal yapısında meydana gelen hareketlilik, farklı şiir anlayışlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. II. Dünya Savaşı'nın bunalımlı ortamının sona ermesi dünyada bazı sosyal ve sanatsal sorgulamaları da beraberinde getirmiştir.

### 1. BEHÇET NECATİGİL

- Sanatçı, şiirlerinde **orta halli bir vatandaşın birey olarak başından geçebilecek durumları** hatırlatmış, ev-aile-yakın çevre üçgeninde, gerçek ve hayali yaşantılarını iletmeye, duyurmaya çalışmıştır. Aşk, anlaşılama üzüntüsü, ölüm, yokluk gibi temaları işleyen şair, kendi yaşayışını sınırlayan çevreyi, bu çevrenin yarattığı sıkıntıları şiirleştirmiştir. Orta halli insanların tüm insani yönlerini, sevinç ve üzüntülerini, çıkmazlarını, açmazlarını ve dramlarını vermiştir.
- Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde kendi çizgisini yaratmış şairlerdendir.
- Heceyi kullandığı şiirleri olmakla birlikte ağırlıklı olarak serbest şiirler yazmıştır.
- İlk şiir kitapları **“Kapalı Çarşı”** ve **“Çevre”**’nin ardından **“Evler”** adlı şiir kitabında divan ve halk şiirini sıcak bir lirizmle bir araya getirdiği şiirleri yer alır. Divan edebiyatı bilgisine dayanarak söz oyunlarına başvurduğu şiirleri vardır.
- Daha sonraki şiirlerinde uzun dizelerle yeni bir üslup arayışına yönelmiştir. Biçim yenileştirmelerinden dolayı yadırgandığı da olmuştur.
- “Yaz Dönemeci” kitabında günlük dilden ustaca yararlandığı görülmüştür. Son şiirlerinde geleneksel Türk şiirinin söyleyiş uygulamalarını denemiştir.
- Şiir çevirilerini **“Yalnızlık Bir Yağmura Benzer”** adlı kitapta toplamıştır.

### ESERLERİ

**Şiir kitapları:** Kapalı Çarşı, Çevre, Evler, Eski Toprak, Dar Çağ, Yaz Dönemi, Divançe, Sevgilerde, İki Başına Yürümek, Encam, Zebra, Kareler Aklar, Beyler, Arada

**Radyo Oyunları:** Yıldızlara Bakmak, Gece Aşevi, Üç Turunçlar, Pencere

**Araştırma:** Edebiyatımızda isimler Sözlüğü, Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü

### 2. CAHİT KÜLEBİ

- Yeni şiirin olanaklarıyla geleneği ustaca birleştirerek kendine özgü bir söyleyişle Anadolu insanının yaşamını dile getiren memleket şiirleri yazmıştır. Anadolu'ya insanına, diline, sesine, türküsüne, kaderine, ızdırabına bağlıdır. Karacaoğlan rahatlığı ve diliyle söylemiştir şiirlerini.
- Halk şiirinin zengin imge dünyasından ve sade söyleyiş biçiminden yararlandı.
- Şiirini “yeni romantizm” diye adlandırarak toplumcu, gerçekçi, iyimser bir şiir olarak tanımlamıştır.
- Şiirleri; memleket şiirleri, aşk şiirleri, destanlar olmak üzere üç grupta toplanabilir.
- Yarım uyaklar, iç sesler, duygu ve düşüncelerine eklediği zarif benzetmeler ve söyleyişindeki titizlikle en sevilen şairler arasına girmiştir.
- Yurt köşelerinin manzara ve insan gerçeklerini, modern bir biçim ve yeni bir romantizmle yaşatma, anılarla güçlü, içten bir duyarlık, onun başlıca özelliğidir.
- **“Yeşeren Otlar”** TDK Edebiyat Ödülünü, **“Yangın”** ise Yeditepe Şiir Ödülünü almıştır.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Adamın Biri, Rüzgâr, Atatürk Kurtuluş Savaşında, Yeşeren Otlar, Süt, Yangın

Daha sonra bütün şiirlerini **“Bütün Şiirleri”** adlı kitabıyla yayımlamıştır.

Deneme ve anıları da vardır.

### 3. FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA

- Edebiyat dünyasında adını **“Yavaşlayan Ömür”** adlı şiiriyle duyurmaya başlamıştır.
- **“Türkçe Katında Yaşamak”** adlı şiirinde geçen **“Türkçem benim ses bayrağım”** mısrasıyla tanınmış, **“Türkçenin ses bayrağı”** olarak ünlenmiştir.
- Sanatçının şiirlerinde yenilikçilik, evren karşısında duyulan şaşkınlık, mistik- metafizik tavır, yurtseverlik, barış ve özgürlük gibi kavramlar ağır basar.
- Bireycilikten toplumculuğa lirik şiirden epik şiire açık anlatımdan kapalılığa çeşitlilikler gösteren sanatçının şiirleri; destanlar, toplumcu gerçekçi şiirler ve felsefi-lirik şiirlerden oluşur.
- İlk şiirlerinde Faruk Nafiz, Necip Fazıl, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas'ın etkisinde kalmıştır.
- **Şiire soyut konularla başlamıştır.** Bu dönemdeki şiirlerinde tezatlar vardır. **Yaratılışı, kâinatın sırlarını** araştırmaya çalışır.
- Sonraki döneminde **kahramanlık ve destanî konularını** işler.
- Bazı eleştirmenler onun şiirlerinin **“sezgisel dönem, geçiş dönemi ve akılcı dönem”** olarak üç devre geçirdiğini söylemişlerdir.
- **Yapma destanları ve epik söyleyişi ile yeni şiirimizde kendine özgü bir yer edinmiştir.**

- İlk kitabı “**Havaya Çizilen Dünya**” da hece ölçüsünü kullanan şair, daha sonraki eserlerini serbest ölçüyle yazmıştır. Asıl kişiliğini bütün yönleriyle yansıtan eseri olan “**Çocuk ve Allah**”ta bulmuştur. Bu kitaptaki şiirlerinde insanın dünya ve evrendeki yeri üzerine çocuksu bir şaşkınlıkla eğilmiştir. İnsanoğlunun iç ve dış dünyasını, yurt ve dünya insanını çok değişik cepheleriyle işlemiştir.

#### ESERLERİ

**Şiirleri:** Çocuk ve Allah, Çakır'ın Destanı, Üç Şehitler Destanı, Yedi Memetler, Çanakkale Destanı, Toprak Ana, Havaya Çizilen Dünya, Taş Devri, Sivaslı Karınca, İstanbul fetih Destanı, Malazgirt Ululaması, 19 Mayıs Destanı ...

#### 4. ASAF HALET ÇELEBİ

- Kendine has özellikler gösteren bir şairdir.
- **Doğu- Batı kültürlerini bağdaştırarak, ilhamını Asya tasavvuf ve dinler tarihinin ünlü kişilerinden, eski doğu medeniyet ve masallarından alan, egzotik şiirleriyle tanındı.**
- Divan edebiyatıyla İran edebiyatını iyi bilen, bu edebiyatlarla ilgili inceleme ve çevirileri de olan yazar, önceleri Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'den etkilenmiş, gazel ve rubailer yazmış, asıl kişiliğini 1937'den sonra yazdığı serbest nazımlı şiirlerinde bulmuştur.
- Şiirlerinde soyut bir atmosfer kurarak bir sezgi şairi olmuştur.

#### ESERLERİ

**Şiir:** He, Lamelif, Om Mani Padme Hum  
**Araştırma:** Mevlana, Molla Cami, Naima, Ömer Hayyam  
**Antoloji:** Divan Şiirinde İstanbul  
**Deneme-Makale:** Bütün Yazılar

#### 5. BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

- “Ressam şair” olarak tanınan Bedri Rahmi Eyüboğlu, halk edebiyatının masal, şiir, deyiş gibi her türüne karşı duyduğu hayranlık şiirlerine de yansımış, halk dili ve şiirinden aldığı öğeleri kendine özgü bir biçimde kullanmıştır.
- Biçim üzerinde durmadan akıcı, rahat bir dille yazmıştır.
- Gezi ve deneme yazılarında halk kültürü, halk sanatı konularındaki görüşlerini dile getirmiştir.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Yaradana Mektuplar, Dol Karabakır Dol, Karadut, Tuz, Üçü Birden  
**Gezi:** Canım Anadolu, Tezek, Deli Fişek  
**Deneme:** Resme Başlarken

#### 6. ÖZDEMİR ASAF

- Asıl adı Halit Özdemir Arun'dur.
- Sanatçının beyit ve dördlülüklerden oluşan ilk şiirlerinde yoğun bir söyleyiş özelliği göze çarpar.
- İnsan- toplum ilişkilerine yönelik temaları konu edinerek düşünceye dayalı bir şiir evreni kurmuştur.
- Duygu ve düşünce yoğunluğuyla birlikte alay ve taşlama şiirine egemen olan öğelerdir.
- İlk şiirlerinde sevgi, ayrılık, ölüm temaları, son dönem şiirlerinde ise kaçış ve umutsuzluğun tedirginliği öne çıkmıştır.
- Şiirlerinde hem Batı şiirinden hem de geleneksel Türk şiirinden yararlanmıştı.
- “**Yuvarlağın Köşeleri**” kitabında şiirin ve yazarın işlevi konusundaki görüşlerini dile getirmiştir. Eserde sanatçının çeşitli konulardaki özlü sözleri vardır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Dünya Kaçtı Gözüme, Lavinia, Yalnızlık Paylaşılmaz, Bir Kapı Önünde, Yuvarlağın Köşeleri, Çiçekleri Yemeyin, Ben Değildim, Sen Sen Sen, Yumuşaklıklar Değil, Bugün ve Bugün, Benden Sonra Mutluluk

#### MAVİCİLER (1952–1956)

**TEMSİLCİLERİ:** Atilla İlhan, Orhan Duru, Ferit Edgü, Ahmet Oktay

- 1952- 1956 arasında çıkan Mavi dergisi etrafında toplanarak görüşlerini dile getirmişlerdir.
- Garip Akımına karşı çıkmışlardır.
- Şiirin basit olamayacağını, zengin benzetmeli, içli ve derin olması gerektiğini savunmuşlardır.
- Şairane ve sanatlı söyleyişi benimsemişlerdir. Şiirde imajı savunmuşlardır.
- Bireyin duygusal dünyasını yansıtmışlardır.
- Şiirde anlam kapalılığının şiiri düz yazıdan ayıran önemli faktör olduğunu savunmuşlardır.
- Geleneği reddetmemişler, divan şiirinden de yararlanmışlardır.
- Şiiri ideolojinin aracı haline getirmeden toplumcu gerçekçilere yaklaşmışlardır.

#### 1. ATTILA İLHAN

- Mavi hareketini başlatarak Birinci ve İkinci Yeni akımlarına tepki gösterdi.
- Şiirde toplumcu gerçekçi anlayışı coşkulu ve duyarlı bir anlatımla ve yeni bir ses ile dile getirdi.
- Divan ve halk şiiri geleneklerini önemsemi ve şiirinde bu kaynaklardan yararlanarak özgün bir anlayış geliştirdi.
- Toplumsal konuları da bireysel konuları da ele aldığı şiirlerinde lirik, mecazlı söyleyiş ve imge zenginliği ile haklı bir üne kavuştu.

- Garipçilerden farklı olarak bol mecazlı bir üsluba yönelmiş, 2. Yeniden farklı olarak folklor öğelerinden bolca yararlanmış, diğer toplumcu gerçekçilerin ideolojik söyleminden farklı bir hava yakalamıştır.
- Şiirlerinde, barış, insan sevgisi, özgürlük, yarın inancı gibi toplumsal temaların yanı sıra aşk, ölüm gibi bireysel temaları da işlemiştir. Toplumsal şiire olduğu kadar bireyci şiire de yeni boyutlar kazandırmış, **romantik toplumcu** olarak nitelendirilmiştir.
- Şairliği yanında roman, senaryo ve gazetecilik gibi birçok alanda eser verdi.
- **"Ben Sana Mecburum"** adlı şiiriyle ünlendi.

### ESERLERİ

**Şiir:** Duvar, Sisler Bulvarı, Yağmur Kaçağı, Ben Sana Mecburum, Bela Çiçeği, Elde Var Hüzün, Korkunun Krallığı, Ayrılık Sevdaya Dâhil, Böyle Bir Sevmek, Kimi Sevsem Sensin, Yasak Sevişmek

**Roman:** Sokaktaki Adam, Zenciler Birbirine Benzemez, Kurtlar Sofrası, Bıçağın Ucu, Sırtlan Payı, Yaraya Tuz Basmak, Fena Halde Lemar, Dersaadette Sabah Ezanları, Hacı Hanım Vay, O Karanlıkta Biz.

**Deneme:** Gerçekçilik Savaşı, Sağım Solum Sobe, Ulusal Kültür Savaşı, Hangi Edebiyat, Hangi Atatürk...

**Senaryosunu yazdığı diziler:** Kartallar Yüksek Uçar, Yarın Artık Bugündür.

### 2. FERİT EDGÜ

- Edebiyat dünyasına şiirle girmiş, sonra öykü ve romana yönelmiştir.
- Çevresiyle uyum sağlayamayan bireyin sorunları üzerine eğilmiş, varlıklı kesim ve aydınların ruhsal bunalımlarını, insanın yalnızlığını, yabancılaşmasını, mutsuzluğunu işlemiştir.
- **"O"** adlı romanı Berlin Film Festivali'nde ödül kazanmıştır.
- **"Ah Mine'l Aşk"** adlı şiir kitabı vardır.

### 3. AHMET OKTAY

- Yazın hayatına şiirle başladı. İlk dönemlerde halk şiiri etkisinin hissedildiği destansı bir söyleyişle, toplumcu şiiri benimseyen bir şair kişiliğiyle güncel ve yerel olandan evrensel temalara uzanma çabası içine girdi.
- İlk kitabı **"Gölgeleri Kullanmak"**tır.
- **"Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları"** adlı inceleme çalışması vardır.

### HİSARCILAR (1950)

**TEMSİLCİLERİ:** Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Gültekin Samanoğlu, Yavuz Bülent Bakiler, Mustafa Necati Karaer, Munis Faik Ozansoy, Yahya Akengin

- Hazırlıklarına 1949 yılı sonlarında, **"eski şiirimizden, millî kültür ve edebiyatımızdan kopmadan yeni ve güzel bir şiir sergilemek, o yıllarda şiirimizi çıkmaza sokanlara ve yozlaştıranlara karşı çıkmak ve tavır almak"** parolasıyla başlanan Hisar dergisi, ilk sayısını 16 Mart 1950'de yayımlamıştır.
- "Ağza alınmayacak kadar kaba ve çirkin kelimeleri bol bol kullanmak, **dil** akışına uymayan uydurma kelimeleri inatla ve ısrarla kullanmak, büyük harf-küçük harf kurallarına boş vermek, **noktalama işaretlerini** kaldırmak, cümle tekniğine kulak asmamak" gibi özellikler bakımından I. Yenicilere ve II. Yenicilere karşı çıkmışlardır.
- **"Sanatçı Bağımsız Olmalıdır"**. Zira onun eseri, siyasî sistemlerin de, ekonomik doktrinlerin de propaganda aracı değildir.
- **"Sanat Millî Olmalıdır"**. Çünkü kendi milletinden kopmuş bir sanatın milletlerarası bir değer kazanması beklenemez.
- **"Sanatta Yenilik Asıldır"**. Ne var ki, bu yenilik arayışı eskinin ret ve inkârı şeklinde yorumlanmamalıdır. Dünden kuvvet olarak yarın da kolay kolay eskimeyecek bir yenilik anlayışı ilke edinilmiş; mutlaka serbest şekilli şiir yazmak, şiiri nesre ve hikâyeye yaklaştırmak, heceyi ve aruzu ölü vezinler olarak görmek gibi ısrarcı yaklaşımların doğru olmadığı savunulmuştur.
- Sanatçının dili yaşayan dil olmalıdır.
- Sanat ideolojinin baskısı altında olmamalı, belli bir dünya görüşünün propagandasını yapmamalıdır.
- Hisar şairlerini memleketçi şiirin takipçisi görebiliriz. Geleneği reddeden Garip Akımına ve ideolojik şiire yönelen Nazım Hikmet'e karşı çıkmışlardır.

### 1. YAVUZ BÜLENT BAKİLER

- Geleneksel şiirimizin öz ve şekil özelliklerini kendi şiir potasında eriterek kişiliğine kavuştu.
- Şiirlerinde, Anadolu'ya, Anadolu insanına eğilmiş, onların sorunlarını yapıcı bir tavırla dile getirmiştir.
- Türklere, İslam'a ve Anadolu'ya dönük sevgi ve düşüncelerini şiirlerinde yansıttı.
- Sade ve rahat bir dili, aydınlık bir üslubu vardır.
- Milli ve manevi değerlere bağlı kalmıştır. Bu tarafı ile Arif Nihat Asya'nın milli havasına yakın görünmektedir.
- Şiirlerinde doğal bir lirizm, milli bir coşku ve mistik bir hava vardır.

### ESERLERİ

**Şiir:** Yalnızlık, Duvak, Seninle, Harman

**Gezi:** Üsküp'ten Kosova'ya, Türkistan Türkistan

### 2. İLHAN GEÇER

- 1950'de yayımlanmaya başlayan Hisar dergisinin kurucularındandır. Şiir ve eleştirilerini bu dergide yayınladı.
- İlk şiiri "**Kahverengi Gözlerin**"dir.
- Romantik bir ozandır. Aşk ve ulusal duyguları yansıtan şiirleriyle tanınır. Şiirlerinin çoğu bestelendi.
- Hece şiirlerinin duyarlılığını sürdürürken yeni şiirin biçim olanaklarını da kullandı.

### ESERLERİ

**Şiir:** Büyüyen Eller, Belki, Hüzzam Beste...

### 3. MEHMET ÇINARLI

- Hisar dergisinin kurucularından ve çekirdek kadrosundandır.
- Edebiyat, şiir ve dil zevki bakımından eski ile yeni arasında bir köprü olarak kalmış, uzun ve değişken yıllarda hep güzelin, tabiliğin, millî ve manevî değerlerin ve akliselimin sözcülüğünü yapmıştır. Şiirde genellikle aruzu kullanmış, heceyle de yazmıştır.
- Üniversiteler arası şiir yarışmasında "**Sonbahar Duyguları**" adlı şiiriyle birincilik kazanmıştır.

### ESERLERİ

**Şiir:** Güneş Rengi Kadehlerle, Gerçek Hayali Aştı, Bir Yeni Dünya Kurmuşum, Zaman Perdesi

### 4. MUNİS FAİK OZANSOY

- Faik Ali Ozansoy'un oğludur.
- Hisar dergisi çevresine girerek burada başyazılar yazdı.
- Bir duygu şairi olarak, Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'daki şiir zevkini yakalamaya çalıştı.

### ESERLERİ

**Şiir:** Büyük Mabedin Eşiğinde, Hayal Ettiğim Gibi, Yakarış, Bir Daha, Zaman Saati, Yakınma, Kaybolan Dünya

### 5. GÜLTEKİN SAMANOĞLU

- Edebiyat dünyasına Çınaraltı dergisinde yayımlanan "**O Kadın**" şiiriyle girdi.
- Romantik ve gerçekçi bir tutumla aşk, aile, sevgi, çocuk, mutluluk, keder ve memleket şiirleri yazdı.
- "**Alacakaranlık**" ve "**Uzun Vuran Gölge**" şiir kitaplarıyla edebiyatımıza ses getirdi.

### 6. MUSTAFA NECATİ KARAER

- İlk şiiri "**Yurdumun Dağlarına**" Çınaraltı dergisinde yayımlandı.
- Yaşayan Türkçe ve milli kültürle beslenmiş şiirler yazdı.

- Hemen her şiirinde dil, şekil, vezin ve ahenk endişesini duydu. Hece yanında serbest tarzda şiirler de yazdı.

### ESERLERİ

**Şiir:** Güvercin Uçurmak, Sevmek Varken...

### 7. NİYAZİ YILDIRIM GENÇOŞMANOĞLU

- Türk milletinin tarihine, destan zenginliklerine, kültürüne ve meselelerine vakıf olan sanatçı, destan şairi olarak şöhret buldu.
- Şekle önem veren sanatçı daha çok heceyi kullandı.
- Eserlerini okuduğu Hüseyin Nihal Atsız'dan etkilendi.
- **Eserleri:** Bozkurtların Ruhu, Gençosman Destanı, Salur Kazan Destanı, Boğaç Han Destanı...

⇒ **Bu dönemde yeniliği sürdüren diğer şairler**

### 1. CAHİT ZARİFOĞLU

- İlk şiirlerinde II. Yeni etkileri (Cemal Süreya, Sezai Karakoç) görülür. Madde-ruh çatışması, Batı diktasına karşı Doğu protestosu temalarını işler.
- İlk şiirlerinden sonra kendine özgü bir şiir kurmuş; biçim ile özü, dil ile imgeyi, anlam ile söyleyişi kaynaştırmıştır.
- Şiirlerini yaşam- ölüm, ben- öteki, geçmiş zaman- şimdi gibi tezatlar üzerine kurmuştur.
- Şiirlerinde dini inançları çerçevesinde ele aldığı Anadolu insanının acı, umut ve sevgisini yansıtmıştır.
- Son şiirlerinde İslam düşüncesindeki insan sevgisi, toplumsal mutluluk anlayışını işlemiştir.
- 1976'dan sonra Ankara'da yayınlanan "**Mavera**" dergisinin sürekli yazarı oldu.
- İlk şiir kitabı "**İşaret Çocukları**" 1967'de yayınlandı.

### ESERLERİ

**Şiir:** İşaret Çocukları, Yedi Güzel Adam, Menziller, Korku ve Yakarış

**Çocuk Hikâyeleri:** Serçekuş, Katıraslan, Ağaçkakanlar, Yürekdede ile Padişah, Küçük Şehzade, Motorlu Kuş, Kuşların Dili

**Roman:** Savaş Ritimleri

### 2. ERDEM BAYAZIT

- 2. Yeni şiirinin dil ve biçim anlayışıyla mistik, dini
- Politik temaları birleştirerek yazdığı şiirlerle tanınmıştır.
- Şiirlerinde öz değerlerine yabancılaşan bir neslin mücadelesini vermiştir.
- Şiirleri Açı (K. Maraş), Çıkış (Ankara), Yeni İstiklâl, Büyük Doğu, Diriliş, Edebiyat, Maveria ve Yedi İklim dergilerinde yayınlanmıştır. "Maveria" dergisinin yönetiminde bulunmuştur.

## ESERLERİ

**Şiir:** Sebeb Ey, Risaleler

**Gezi:** İpek Yolundan Afganistan'a

### 3. HİLMİ YAVUZ

- Çeşitli gazete ve dergilerde "**Ali Hikmet**" ve "**İrfan Külyutmaz**" imzasıyla inceleme, eleştiri ve denemeler yazdı.
- İlk şiirleri Kabataş Erkek Lisesinde edebiyat öğretmeni Behçet Necatigil yönetiminde çıkan "**Dönüm**" dergisinde yayınlandı. Bu dönemde daha çok İkinci Yeni akımının etkisinde imgeci şiirler yazdı.
- İlk şiir kitabı "**Bakış Kuşu**" halk ve divan şairlerinden, Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Behçet Necatigil, Asaf Halet Çelebi'ye kadar pek çok şairin etkisinde yazılmış şiirlerden oluşur.
- "**Bedrettin Üzerine Şiirler, Doğu Şiirleri**" divan şiiri geleneğine yaslanma çabalarının kaynağı olur.
- "**Gizemli Şiirler**"den itibaren daha çok içine kapandığı İslam mistisizmi ve tasavvuf geleneğinden yararlandığı görülür.
- Sonraki yıllarda gelenekçilikle çağdaş bir bakışı kaynaştıran, biçim ve özün dengelendiği bir düzey sergiledi.
- Hüzün, aşk, yalnızlık, yolculuk, zaman, aşk, doğa gibi temaları işlemiştir.

## ESERLERİ

**Şiir:** Bakış Kuşu, Bedreddin Üzerine Şiirler, Doğu Şiirleri, Yaz Şiirleri, Gizemli Şiirler, Zaman Şiirleri, Ayna Şiirleri, Hüzün ki En Çok Yakışandır Bize, Gülün Ustası Yoktur, Erguvan Şiirler, Çöl Şiirleri, Akşam Şiirleri, Yolculuk şiirleri, Hurufi şiirler, Büyü'sün Yaz

### II. YENİ HAREKETİ ( 1950–1965)

**TEMSİLCİLERİ:** Cemal Süreyya, İlhan Berk, Edip Cansever, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Sezai Karakoç, Ülkü Tamer, Tevfik Uyar

- ⇒ 1940–1950 arasında şiir dünyamızı yaygın bir moda halinde hükmü altına alan Garip şiiri, 1950'den sonraki örneklerinde yavaş yavaş kendini tekrarlamaya ve eskimeye başlar. Bu şiire karşı 1950'de Hisar şairleri ve Attilâ İlhan tarafından yöneltilen eleştiriler sonucunda Türk şiirinde yeni bir hareket doğar. Bu hareket, Garip şiirinden sonra gelen ikinci önemli yenilik gibi düşünüldüğü için II. Yeni Şiiri olarak adlandırılmış, bu ad sonradan yaygın bir şekilde kullanılır olmuştur. Bu ifadeyi ilk kez kullanan akımın savunucularından Muzaffer Erdost'tur.

- ⇒ Dergilerde herhangi bir bildiri veya ortak hareketle kendilerini takdim etmeksizin **Cemal Süreya, İlhan Berk, Turgut Uyar, Edip Cansever, Sezai Karakoç, Ece Ayhan ve Ülkü Tamer**'in benzer doğrultuda şiirleri yayımlanır.

- ⇒ 1956'da yayımladığı **Perçemli Sokak** kitabıyla harekete katılan **Oktay Rifat**, kitabına II. Yeni Şiirin teorik temellerini ortaya koymayı amaçlayan bir ön söz koyar. Diğer şairler de şiirlerini daha sonraki yıllarda kitaplaştırırlar. Böylece 1957'de **Edip Cansever**'in **Yerçekimli Karanfil**, 1958'de **Cemal Süreya**'nın **Üvercinka** ve **İlhan Berk**'in **Galile Denizi**, 1959'da da **Turgut Uyar**'ın **Dünyanın En Güzel Arabistan'ı**, **Sezai Karakoç**'un **Körfez**, **Ece Ayhan**'ın **Kınar Hanım'ın Denizleri** ve **Ülkü Tamer**'in **Soğuk Otların Altında** adlı kitapları art arda şiir okurunun karşısına çıkmış olur.

- ⇒ Garip şiirine bir tepki olarak doğan, 1960'lı yılların ortalarına kadar güçlü bir şekilde devam eden, hatta bazı çizgileri günümüz şairlerinde de yaşayan II. Yeni Şiiri, Garip şiirinden daha çok tartışılmış, lehinde ve aleyhinde çok şey söylenmiştir. Serbest çağrışıma dayanan bu harekette şiir, bir anlam sanatı olmaktan çıkar ve bir görüntü sanatı haline gelir. Kelime ve kelimenin diğer kelimelerle ilişkisinden doğan karmaşık çağrışımlar alışımdık görüntüler yaratır. Şairlerin kelimelerle çok oynaması, cümle yapısındaki bozmalar, mantık dışı söyleyişler ve soyutlamalar bazen aşırıya giderek ortaya "**anlamsız şiir**" denebilecek örnekler çıkarır. Bununla beraber II. Yeninin önde gelen şairleri kapalılığı daima önemsemekle birlikte, anlamsız şiire hiçbir zaman prim vermemişler ve bu şiirin aslında değişen toplumsal ve kültürel şartların ortaya çıkardığı karmaşık insanı, onun karmaşık ruh halini ve çeşitli sorunlarını anlatabilmek için böyle bir anlatıma yöneldiğini belirtmişlerdir.

- ⇒ Bu şiirin var oluşunda Gerçeküstücülüğün, Freud'un bilinçaltıyla ilgili görüşlerinin etkileri büyüktür.

- ⇒ İkinci Yeni şiirinin en belirgin özelliklerinden birisi de, alışılmamış bağdaştırmalara çok sık yer vermesidir. Bu şiir hareketi üzerine yapılan tartışmalarda "anlamsız" şiir suçlamasının bir dayanağını da, birbirinden uzak çağrışımlı kelimelerin bağdaştırılması oluşturmuştur.

### İkinci Yenicilere göre;

- Şiirde hikâyeci anlatım yolu terk edilmelidir. Çünkü şiir, hikâye değildir. Anlatım kapalı ve soyut olmalıdır.
- Söyleyiş anlamdan daha önemlidir.
- Şiirde imge, duygu ve hayal ön plandadır.
- Şiirin üslubu, konuşma dilinden uzak, özgün ve mantık dokusundan arındırılmış olmalıdır.
- Şiir; felsefi anlayış, mutlak gerçeği bulma ve problemlere çözüm üretme sanatı değildir.

- Ahlaki değerler, erdem, gerçek gibi temel değerler, şiirin amacı olmamalıdır.
- Şiir bir görüntü sanatıdır.
- Şiirde ahenk, ölçü ve kafiye ile değil; musiki ve anlatım zenginliğiyle sağlanmalıdır.
- Özellikle insanı aşırı bir soyutlama ile anlatmayı amaç edinmişlerdir. Bireyin toplumdaki yalnızlığı, sıkıntıları, çevreye uyumsuzlukları gibi temaları işlemişlerdir.
- Şiirlerinde duyulmadık sözcükleri kullanmışlardır: üvercinka, aparthan...

### Örnek

Şarkıları delindiler sokaklarında  
ve çarşambaları ırmakta  
boğulup gittiler hep  
çamaşırların üstünde uzanan bulutlar (Ece Ayhan)

### 1. CEMAL SÜREYA

- İkinci Yeni hareketinin önde gelen ve en başarılı şair ve yazarıdır. **Asıl adı Cemalettin Seber'dir.**
- Mensur yazılarında **"Osman Mazlum"** imzasını da kullanmıştır.
- 1960'da Papirüs dergisi çıkarmıştır.
- Şiire lise yıllarında aruz denemeleriyle başlar ve ilk şiiri, "Şarkısı Beyaz"ı Mülkiye dergisinde yayınlar.
- Geleneğe karşı olmasına rağmen geleneği şiirlerinde kullanmaktan da geri kalmamıştır.
- İkinci Yeni hareketinin içinde yer olmasına rağmen, şiirde anlamsızlığı savunan fikri benimsememiştir.
- Şiirlerinde öyküden kaçınmaya ve derin imgelerden oluşan bir anlatıma yönelmiştir.
- Modern şiirimizin çağdaş ressamı olarak nitelendirilebilir.
- Şiirlerinde önce biçime önem verdiğini, sonra ise insani öze indiğini dile getirir.
- Şiirlerinde iğneleme, eleştirel bir ironi görülür.

### ESERLERİ

**Şiir:** Üvercinka, Göçebe, Güz Bitiği, Sevda Sözleri, Sıcak Nal, Beni Öp Sonra Doğur Beni  
**Düz yazı:** Günöbirlik, Şapkam Dolu Çiçekle, Üstü Kalsın, 99 Yüz, 999.Gün, On üç Günün Mektupları  
**Antoloji:** 100 Aşk Şiiri, Mülkiyeli Şairler

### 2. EDİP CANSEVER

- İlk şiirlerini **"İkinci Üstü"** adlı kitapta toplamıştır.
- Daha sonra çıkardığı **"Dirlik Düzenlik"**'te Garip şiirinin etkisinde kalsa da 2. Yeni'nin de il ipuçlarını vermiştir. Bu kitabındaki **"Masa da Masaymış Ha"** tanınan şiiridir.
- **"Yerçekimli Karanfil"**'de kendine özgü bir şiir evreni kurmuş ve İkinci Yeni akımının özgün örneklerini vermiştir.

- Şiirlerindeki sevinç zamanla yerini bunalıma daha umutsuzluğa bırakmıştır.
- Şiirde yeni arayışlara yönelir ve şiirde tiyatrodan esinlenen diyaloglar kullanmıştır.
- Kapalı, anlaşılması güç fakat anlamdan uzak olmayan bir şiire yönelmiştir.
- İkinci Yeni içinde en çok ve en uzun dönem yazan sanatçıdır.
- Duygusalıktan öte toplumsal sorunlara da yönelmiştir. **"Ben Ruhi Bey Nasılım"** ve **"Sevda ile Sevgi"** toplumsal planda yaşanan yenilginin ardından yeniden bireysel dönüşür.

### ESERLERİ

**Şiir:** İkinci Üstü, Dirlik Düzenlik, Yerçekimli Karanfil, Şairin Seyir Defteri, Umutsuzlar Parkı, Ben Ryhi Bey Nasılım, Petrol, Nerde Antigone, Bezik Oynayan Kadınlar, Çağrılmayan Yakup...

**Düzyazı:** Gül Dönüyor Avucumda, Şiiri Şiirle Ölçmek

### 3. ECE AYHAN

- İkinci Yeni şiirinin en önemli temsilcisi olarak gösterilse bile kendisi İkinci Yeni kavramı yerine **"Sivil Şiir"**i kabul eder.
- Türk şiirinin modern ustalarından biridir.
- İlk ürünlerinden itibaren kendine has bir üslup geliştirir. Şiiri imgelerle doludur.
- İlk şiir kitabı olan **"Kınar Hanım'ın Denizleri"**'nde dünyaya karanlık bir bakış açısı, sürrealizmi çağrıştıran bir kurgu, tarihe, coğrafyaya, ekonomiye göndermeler vardır. Bu şiirler ölüm ve arzu iç içeliğiyle örülü lirik şiirlerdir.
- Şiirde biçim ve anlam kaygısını oldukça aza indiren, dilin olanaklarını zorlayan bir şairdir.
- İkinci Yeni şairleri içinde en çok tartışma yaratanlardan biridir. Hemen her şiirinde hem şiir hem Türkiye üzerine görüşlerini anlatır.
- **"Bakışsız Bir Kedi Kara"** ve **"Ortodoksluklar"** özel dilinin özgün örnekleridir. Düzyazısal şiir özelliği taşır.
- **"Devlet ve Tabiat"** kitabındaki şiirlerle okurlarını sokağın diliyle buluşturmuştur.

### ESERLERİ

**Şiir:** Yort Savul, Bakışsız Bir Kedi Kara, Kınar Hanım'ın Denizleri, Zambaklı Padişah, Sivil Şiirler, Ortodoksluklar, Bir Şiirin Bakır Çağı...

### 4. TURGUT UYAR

- İlk dönem şiirlerinde çevresinden ve hayatından izler bulunurken daha sonra şiirlerinde iç derinliğe inen bir şair olarak gözeçarpar.
- Daha sonraki şiirlerinde toplum ve töreyle çatışan bireyin mücadelesini anlatır.
- Şiirinde divan ve halk edebiyatı zenginliklerinden yararlanmıştır.
- Şiir ile düzyazı arasındaki ayrımı en aza indirmiştir. Kaynak dergisinin bir yarışmasında

**“Arz-ı Hal”** şiiri ikincilik kazanınca Nurullah Ataç'ın dikkatini çekmiştir.

- Heceyle yazdığı ve toplumsal konuları işleyen ilk iki kitabı **“Arz-ı Hal”** ve **“Türkiye'm”**den sonra **“Dünyanın En Güzel Arabistanı”**yla bireyin iç dünyasını, yalnızlığını ve çaresizliğini işlemiştir.
- Divan'la geleneksel şiirin kalıplarına yönelmiştir.
- **“Kayayı Delen İncir”** ve **“Toplandılar”** adlı eserlerinde sınıfsal mücadeleyi dile getirmiştir.
- Ölçülü, uyaklı ilk dönem şiirlerinde kişisel yaşantı, aşk, ölüm, ayrılık temalarını işlemiştir, bu şiirlerinde Garip etkisi de görülür.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Arz-ı Hal, Türkiye'm, Tütünler Islak, Divan, Dünyanın En Güzel Arabistan'ı, Her Pazartesi...

**İnceleme:** Bir Şiirden

#### 5. SEZAI KARAKOÇ

- Kendine özgü mistik ve İslami içerik onu diğer şairlerden ayıran en önemli özelliklerden biri olmuştur. Din ve inançla fizik ötesi kaygılarını yenmiş mistik bir şairdir.
- İkinci Yeni içinde özgün bir yer edinmiştir.
- Şiirlerinde öze önem vermiş ve her özün yeni bir biçim oluşturacağı fikrine inanmıştır.
- **“Monna Rosa”**nın modern bir Leyla ile Mecnun denemesi olduğunu söyler.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Leyla ü Mecnun, Körfez, Şahdamar, Sesler, Hızır'la Kırk Saat, Zamana Adanmış Sözler, Taha'nın Kitabı, Gül Muştusu...

**Düz yazı- şiir:** Mağara ve Işık

**İnceleme:** Yunus Emre, Mevlana, Mehmet Akif

**Röportaj:** Tarihin Yol Ağzında

**Hikâye:** Portreler, Meydan Ortaya Çıktığında

**Deneme:** Yazılar, Ölümünden Sonra Kalkış...

#### 6. ÜLKÜ TAMER

- Basılı ilk kitabı **“Duygular Konuşuyor”** adlı bir perdelik okul oyunudur.
- Çevirileriyle ünlü ve ödüllüdür.
- İlk şiiri 1954'te **“Kaynak”** dergisinde yayımlandı.
- 1959'da basılan ilk şiir kitabı **“Soğuk Otların Altında”** ile başlayarak İkinci Yeni duyarlılığını yansıtan soyutlamalara yönelik, yoğun ve özgün bir imge anlayışı geliştirdi.
- Yalın bir dil kullandığı şiirlerinde giderek toplumsal kaygılar ve düşünce öğeleri ağırlık kazandı.
- Halk şiiri türlerinde ve başka biçimlere de ilgi duysa da kendi özgü şiir yazmayı her zaman sürdürmüştür.
- Şiirlerini **“Yanardağın Üstündeki Kuş”**, hikâyelerini de **“Alleben Öyküleri”** adıyla toplamıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Soğuk Otların Altında, Gök Onları Yanıltmaz, Ezra ile Gary, Virgülün Başından Geçenler, İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür, Sıra Göller, Yanardağın Üstündeki Kuş

#### 7. İLHAN BERK

- Manisa Halkevi Dergisi'nde yayımlanan ilk şiirlerinden oluşan **“Güneşi Yakanların Selamı”**nda Nâzım Hikmet etkisi vardır. İşçiler, tarım emekçileri, yaşama ve dünyaya beslediği sevgi, umut, coşku, özgürlük ve eşitlik işlediği konulardır.
- 1953'te Yenilik dergisinde yayımladığı **“Saint Antoine'in Güvercinleri”** 2. Yeni adeta habercisidir.
- **“İstanbul”, “Günaydın Yeryüzü”, “Türkiye Şarkısı”** kitaplarındaki şiirlerinde geleceğe dönük toplumsal özlemleri dile getirdi.
- 1950'lerin ortalarında beliren genç şairleri etkilemiştir.
- Yalnızca anlamsızlığı savunduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. **“Koroğlu, Galile Denizi, Çivi Yazısı, Mısırkalyoniğne”** şiirde anlamsızlığa yöneldiği eserleridir.
- **“Âşıkane”**de nesneleri aşırı biçimde vurgulamış ama bu vurgu giderek kendi benliğine yönelmiştir.
- **“Şenlikname”**de şiiri iyice düz yazıya yaklaştırmıştır.
- Şiir antolojileri hazırlamıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Güneşi Yakanların Selamı, Günaydın Yeryüzü, Türkiye Şarkısı, Koroğlu, Galile Denizi, Çivi Yazısı, Otağ, Mısırkalyoniğne, Âşıkane, Taşbaskısı, Şenlikname, Atlas, Galata, Delta ve Çocuk, Çok Yaşasın Sayılar...

#### 8. TEVFİK AKDAĞ

- İkinci Yeni'nin en az eser veren şairlerinden biridir. Bu topluluğun saklı sularından biri olarak nitelendirilmiştir.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Lacivert Kanatlı Bir Kuştur Gece, Çıplak ve Sevinçle, Eski İnsan Sözleri, Kırda Ey Karanlık

#### II. YENİ SONRASİ TOPLUMCU ŞİİR (1960–1980)

**TEMSİLCİLERİ:** İsmet Özel, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Refik Durbaş, Nihat Behram, Can Yücel, Ahmed Arif

### ÖZELLİKLERİ

- **Yeni Gerçek, And, Halkın Dostları, Militan** gibi dergiler etrafında toplanan şairler, şiir anlayışlarını ve ideolojilerini bu dergilerde açıklamaya çalışmışlardır.
- Marksist felsefeyi benimseyen toplumcu gerçekçi şairler, daha çok sosyal ve güncel politikayı konu edinmişler, halkın ve işçi sınıfının sorunlarını politik bir bakışla ortaya koymaya çalışan şiirler yazmışlardır. Yerleşik düzeni eleştirmişler, sınıf anlayışı, halk ve işçi sınıfı, kadın hakları, kentleşme, kentleşme sorunları, toplumsal dayanışma gibi temaları işlemişlerdir. Şiirde içeriğe önem vermişlerdir.
- Sosyal ve politik sorunlar karşısında bireyin eleştirel duruşunu ve özgürlük arayışını yansıtır.
- Onlara göre şiir, toplum bilincini uyaran ve toplumu dönüştüren bireysel bilincin sesidir.
- Şairler kendilerini toplumun sözcüsü olarak kabul etmişlerdir.
- Geleceğe inanç, ümit, direnme ve sorgulama isteği temaların genel özelliğidir.
- Geleneksel söyleyişten yararlanmaya çalışmışlar, şiir dili ve söyleyişinde aşırıktan kaçınmışlar, açık anlatıma yönelmişlerdir.

### **EVET İSYAN**

Ben merd-i meydan  
yani toprağın ve kanın güzrû  
güllerin bin yıllık mezarı bendedir  
yukardan bakarım efendilerin pusatlarına  
insanların bütün sabahlarını merak ederim  
gök hırpalanmaktadır merakımdan  
ıtır kokan benim yumruklarımdır  
benim kavgamdır o, aşk diye tanınan.

İsmet ÖZEL

### **1. İSMET ÖZEL**

- Ataol Behramoğlu ile birlikte **"Halkın Dostları"** dergisini çıkarmıştır.
- 1963'ten itibaren şiirleri yayımlanmaya başlayan şair, 1970'lerin ortalarına kadar devrimci sol düşünceden beslenmiş, 2. Yeni'den yararlanarak yoğun söyleyişleri ve mistik hava yaratma ustalığıyla dikkat çekmiştir. 1974 yılına gelindiğinde o zamana dek içerisinde bulunduğu ve savunduğu sosyalist düşünce çizgisini geride bırakarak fikri ve ruhi bir değişim yaşamıştır. Bu tarihten sonra yazı ve sanat hayatına, İslami düşünce çerçevesinde devam etmiştir.

- İsmet Özel, 2.Yeni'den toplumcu şiire ve İslami dünya görüşüne bağlanırken kendisi olabilen usta işi bir şiir geliştirmiştir.
- **"Geceleyin Bir Koşu, Evet İsyan, Cinayetler Kitabı"** toplumcu şiir çizgisinde yazılmış şiirlerini toplayan kitaplarıdır.
- Şairlik yaşamının ikinci döneminin ilk kitabı **"Cellâdım Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar"** başlığını taşır.
- Bu kitabından başlayarak mistik, dini bir duyarlılığa yönelir. Yabancılaşma, başkaldırı, özgürlük, bunaltı gibi temalar etrafında modern dünyada yaşayan insanın var oluş sorunlarını dile getirir.
- Siyasi yazıları kısmi aralıklarla çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmıştır.
- Şiir, deneme, söyleşi, mektup türlerinde çok sayıda eseri vardır.

### **ESERLERİ**

**Şiir:** Geceleyin Bir Koşu, Evet İsyan, Cinayetler Kitabı, Cellâdım Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar, Erbain, Bir Yusuf Masalı  
**Deneme, Söyleşi:** Üç Mesele, Taşları Yemek Yasak, Surat Asmak Hakkımız, Tehdit Değil Teklif, Kırk Hadis, Çenebazlık...

### **2. ATAOL BEHRAMOĞLU**

- **"Dönüşüm"** dergisinin kuruluş çalışmalarına katıldı, sahipliğini üstlendi. 1970'te İsmet Özel'le birlikte **"Halkın Dostları"** dergisini çıkardı.
- İlk şiirleri **"Ataol Gürus"** takma adıyla Yeni Çankırı, Yeşil Ilgaz, Çağrı gibi yerel gazete ve dergilerde yayımlandı.
- Gençlik dönemi şiirlerinde Orhan Veli, Atilla İlhan ve İkinci Yeni şiirinin ortak özellikleri etkindir.
- Yükseköğrenimi sırasında Yapraklar, Dost, Evrim, Ataç gibi dergilerde çıkan şiirleriyle dikkat çekti. Bu dönemin şiirlerini bir araya getiren ilk şiir kitabı **"Bir Ermeni General"** 1965'te basıldı.
- Gerçek şiir kimliği 1965–1971 arasında Papirüs, Şiir Sanatı, Yeni Gerçek, Yeni Dergi ve Halkın Dostları'nda çıkan şiirleriyle oluştu.
- Çevirileriyle de dikkat çeken sanatçı, edebiyat ve kültür üzerine yazdıkları, antoloji ve diğer çalışmalarlarıyla kuşağının önde gelen yazarları arasına girmeyi başarmıştır.

### **ESERLERİ**

**Şiir:** Yaşadıklarımın Öğrendiğim Bir Şey Var, Bir Gün Mutlaka, İyi Bir Yurttaş Aranıyor, Türkiye Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum, Kızıma Mektuplar, Bebeklerin Ulusu Yok, Hayata Uzun Veda, Cesaret ve Kavganın Şiirleri...

**Düz yazı:** Yaşayan Bir Şiir, Mekanik Gözyaşları, Nazım'a Bir Güz Çelengi, Kardeş Türküleri

**Gezi:** Başka Gökler Altında, Yurdu Teninde Duymak  
**Mektup:** Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar

**Antoloji:** Büyük Türk Şiiri Antolojisi, Dünya Şiiri Antolojisi

**Çocuk Kitabı:** Dünya Halk Masalları

### 3. SÜREYYA BERFE

- İlk şiiri Zeren dergisinde 1961 yılında yayınlandı.
- 1966'dan başlayarak Papirüs, Şiir Sanatı, Soyut gibi dergilerdeki şiirleriyle tanındı.
- Türkiye Milli Talebe Federasyonu'nun açtığı yarışmada "**Kasaba**" adlı şiiri birincilik kazanınca ünlendi.
- İlk şiirlerinde 2.Yeni'nin etkisinde kalarak soyutlamalara başvurmuştur. Sonra halk şiiri yolundan gitmiş, buna rağmen 2. Yeni'den en az etkilenen şair olmuştur
- Halk şiiri olanaklarından yararlanarak oluşturduğu ilk şiir kitabı "**Gün Ola**" ve sonrasında "**Savrunan**" adlı kitabında Anadolu'nun köylerinde tanıklık ettiği iç içe geçmiş olay, durum ve koşulları toplumcu bir bakışla anlatmıştır. Şairin bu şiirlerinde Türkmen ve Avşar ağıtlarının, halk ozanlarının, türkülerin etkileri görülür.
- Anadolu'yu bütün karmaşası ile tanıtmaya özeleyle ve Türk şiirinin eski kaynaklarını değerlendiren birikimiyle dikkat çekti.
- 1969'da insanlarla dertleşmek isteyen, düz yazı ile şiir arasında bir dengenin kurulduğu bir şiire yönelmiştir.
- Şiirlerinde güçlü bir ironi görülür.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Gün Ola, Savrunan, Hayat İle Şiir, Ufkun Dışında, Nâbige, Çıkrık

**Çocuk Kitabı:** İlkokullar İçin Matematik, Çocukça, Eksik Alfabe

### 4. NİHAT BEHRAM

- Asıl adı Mustafa Nihat Behramoğlu'dur. Ağabeyi Ataol Behramoğlu ile "**Militan**" dergisini kurdu ve yönetti.
- 1972'de çıkardığı ilk şiir kitabı olan "**Hayatımız Üstüne Şiirler**" kitabı nedeniyle hapse girmiştir.
- "**Özlem Kadar**" şiiri ile beğeni toplamıştır.
- Yaşama sevinci, doğayı ve aşkı toplumsal bir savaşı olmanın kaygısıyla bileyip kaynaştırdığı şiirlerinde toplumsal ve bireysel yaşamı yansıtan duygular bir bitin oluşturmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Hayatımız Üstüne Şiirler, Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar, Dövüşe Dövüşe Yürünecek, Hayatı Tutuşturan Acılar, Ay Işığı Yana Yana, Kundak, Yine de Gülümseyerek...

**Roman:** Gurbet, Lanetli Ömrün Kırkıncıları, Kız Ali  
**Anı:** Darağacında Üç Fidan, Ser Verip Sır Vermeyen Bir Yiğit, Yılma Güney'le Yasaklı Yıllar

**Çocuk kitabı:** Kuyruğu Zilli Tilki, Göğsü Kınalı Serçe

### 5. REFİK DURBAŞ

- İlk şiirlerini "**Kuş Tufanı**" adlı kitapta topladı.
- İkinci Yeni çizgisinde başladığı şiir yaşamı zamanla toplumcu çizgiye kaymıştır.
- Anlam kadar biçime de önem veren şiirler yazmıştır.
- Çarşıların, işçi kızların, pazar yerlerinin, çay evlerinin dünyasını yansıtan şair olarak tanındı. Doğduğu yerden ayrılp doğduğu yerde var olma savaşı veren insanları konu alan gurbet, sıra şiirleriyle geniş yankı uyandırmıştır.
- Şiirlerinde günlük konuşma dili içine ustaca serpiştirilmiş eski kelimeler de kullanmıştır.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Kuş Tufanı, Hücrede Ay Işığı, Çaylar Şirketten, Kırmızı Kanatlı Kartal (çocuklar için), Nereye Uçar Göküzü, Menzil, Siyah Bir Acıda, İstanbul Hatırası, Düşler Şairi, Çırac Aranıyor, İkinci Baskı, Bir Umuttan Bir Sevinçten...

### 6. CAN YÜCEL

- Eski Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in oğludur.
- Şiir, yazı ve çeviri şiirleriyle tanınan Can Yücel, 1965'ten sonra siyasi konularda ürünler vermiştir.
- Şiirlerinde argo ve müstehcen sözlere yer vermiştir.
- Toplumsal yergiye güncelleştirerek canlılık kazandıran, kendine özgü sözcükleriyle yarattığı gülmeceyi lirizmle birleştirmiştir.
- İlk şiirlerini 1950'de "**Yazma**" adlı kitapta toplamıştır. 1970'lerin başında "**Sevgi Duvarı**"nı yayımlamıştır.
- Taşlama ve toplumsal duyarlılığın ağır bastığı şiirlerinde yalın dili ve buluşlarıyla dikkat çekmiştir.
- Doğa, insanlar, olaylar, heyecanlar, duygular onun şiirinde yer bulur. Şiirlerinin çoğunda sevdiği insanlar vardır: "Maaile, Küçük Kızım Su'ya, Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim" vs.
- Lorca, Shakespeare, Brecht gibi sanatçılardan "Hamlet, Fırtına, Bir Yaz Gecesi Rüyası" gibi oyunları çevirmiştir. "Her Boydan" adlı kitabında dünya şairlerinin şiirlerini çevirmiştir.

#### ESERLERİ

**Şiir:** Yazma, Sevgi Duvarı, Şiir Alayı, Bir Siyasinin Şiirleri, Canfeda, Kısa Devre, Kuzgunun Yavrusu

### 7. AHMED ARİF

- Asıl adı Ahmed Önal'dır.
- Yaşadığı coğrafyanın duyarlılığı ve halk kaynağındaki sesini hiç yitirmeden lirik ve epik tarzı kullanarak özgün, ezgili, çağdaş şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinde hep ezilen insandan yana olmuş, ezilenlerin kardeşliğine vurgu yapmıştır.

- Şiirlerinin toplandığı kitabı **“Hasretinden Prnagalar Eskittim”**dir.
- Birçok şiiri bestelenmiştir.

## 1980 SONRASI ŞİİR

**TEMSİLCİLERİ:** Haydar Ergülen, Hüseyin Atlansoy, Sedat Umran, Enis Batur, Nurullah Genç, Veysel Çolak, Metin Cengiz, Seyyit Nezir, Tuğrul Keskin, Hüseyin Haydar, Küçük İskender...

- **1980 sonrası Türk şiirinde belirli ve ortak özelliklere sahip yeni bir edebi hareket yoktur. Yedi Meşaleciler, Garip hareketi gibi dikkate değer bir grup çalışması, bir ortak şiir hareketi de oluşmuş değildir.** Sadece bir grup şairin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra **“Yenibütüncü”** adını verdikleri yeni bir yapılanma dikkat çeker. Seyit Nezir'in **“İnsanın Beyaz Kokusunda”** adlı kitabında yer alan ve Seyit Nezir, Veysel Çolak, Hüseyin Haydar, Metin Cengiz, Tuğrul Keskin imzalarına ait **“Yenibütün: Kendini Biriktiren Bireyin Şiiri”** başlıklı bildiri Broy dergisinde de yayımlanır. Ancak bu hareket şiirde ciddi bir değişmeye yol açmamıştır.

### 1980 sonrasındaki farklı eğilimler:

- **İmgeci şiir:** Uzak çağrışımlarla yüklü imgelere değer verilmesi yönüyle 2. Yeni'nin imge anlayışı devam ettirilmiştir: Tuğrul Tanyol, Haydar Ergülen, Metin Celal...
- **Anlatımcı şiir:** Başı sonu belli bir hikâyesi olan, neden- sonuç ilişkisine, kahraman ve mekân tasvirine de yer veren şiir anlayışıdır: Turgay Fişekçi, Şavkar Altınel...
- **Folklorik- mitolojik şiir:** Halk şiiri, destanlar ve mitolojik metinlerden beslenen şiirlerdir: Yaşar Miraç, Adnan Özer, Hüseyin Ferhat...
- **Mistik- metafizikçi şiir:** Mistik, metafizik duyarlılıkları işleyen şiirlerdir. Şeyh Galip, Cahit Zarifoğlu, İsmet Özel, Sezai Karakoç gibi şairleri örnek almışlardır: Hüseyin Atlansoy...
- **Gelenekselci şiir:** Türk edebiyatının bütün birikimini önemseyen, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Behçet Necatigil gibi şairleri örnek alan şiir anlayışıdır: Vural Bahadır, Sefa Kaplan...
- **Toplumcu gerçekçi şiir ve Yenibütün:** 1980 öncesi toplumcu şiirin izinden giden şiir anlayışıdır: Nevzat Çelik, Ahmet Erhan, Salih Bolat, Şükrü Erbaş, Metin Cengiz, Hüseyin Haydar...
- **Beatnik- marjinal şiir:** 1950'lerin sonlarıyla 1960'ların başlarında Amerika'da gelişen “Beat

Generation” hareketi uçlarda yaşayanların dünyaya bakışlarını, kurallara karşı çıkışı, isyankarlığı, aykırılığı temel alan edebiyat anlayışıdır. Şiirin bir ruh çarpıntısı, bilinç akışı, kuralsızlık olduğuna inanan beatnikler 80'lerde Ece Ayhan ve Can Yücel'in şiirinde etkili olmuş, 80 sonrasında da Küçük İskender tarafından temsil edilmiştir.

- **Yeni Garipçi şiir:** Garip'in espiye, ironiye, sokak diline dayalı kolay söyleyişini benimseyen şiir anlayışıdır: Sunay Akın, Metin Üstündağ...

## 1. SEDAT UMRAN

- İlk şiir kitabı **“Meşaleler”** dir.
- İkinci kitabı **“Leke”** dir. Umran, edebiyat dünyasında trajik ben'in ıstırabını ve eşyanın iç dünyasını yansıtan bu kitabı ile tanındı.
- Sevgi şiirlerinden oluşan **“Gittin Taş Atarak Denizlerime”** isimli şiir kitabı, değişik dergilerde yer alan şiirlerinden oluşan **“Kara Işıldak”** diğer eserleridir.

## 2. HAYDAR ERGÜLEN

- 1980 sonrası Türk şiirinin önemli isimlerindendir.
- İlk şiiri 1972'de Eskişehir'de Deneme dergisinde **“Umur Elkan”**, ilk yazısı da aynı yıl Yeni Ortam gazetesinde **“Mehmet Can”** adıyla yayımlandı.
- İstanbul'da **Üç Çiçek** ile **Şiir Atı** dergilerini yayıma hazırlayanlar arasında yer aldı.
- **Karşılığını Bulamamış Sorular** adlı ilk şiir kitabı 1980 yılında yayımlandı.
- Şiirlerinde divan şiiri geleneğinin etkisi vardır, Alevi-Bektaşî geleneklerinden de yararlanmışır. Klasik ve çağdaş şiirimizin birikimlerini özümsemiştir.

### ESERLERİ

**ŞİİR:** Karşılığını Bulamamış Sorular, Sokak Prensesi, Sırat Şiirleri, Eskiden Terzi, 40 Şiir ve Bir, Hafız ve Semender...

## 3. HÜSEYİN ATLANSOY

- Mistik- metafizik yönü ağır basar.
- Kimi zaman derin bir lirizm, kimi zaman da bir ironinin yer aldığı şiirleri vardır.
- 1990 Yazarlar Birliği Şiir Ödülü'ne layık görülmüştür.

### ESERLERİ

**ŞİİR:** İntihar İlacı, Balkon Çıkmazında Efendilik Tarihi, Şehir Konuşmaları, İlk Sözler, Kaçak Yolcu, Karşılama Töreni...

## CUMHURİYET DÖNEMİ HALK EDEBİYATI GENEL ÖZELLİKLERİ

- Eski halk şairleri okuma-yazma bilmez geleneksel usta-çırak ilişkisi içinde yetişirken günümüz halk şairlerinin çoğu okuma yazma bilmektedir.
- Eskiden “cönk”lerle ve sözlü gelenekle yayılan halk şiiri bu asırda radyo, televizyon, gazete, dergi gibi yayın araçlarıyla her kesimden insana ulaşabilmektedir.
- Eski dönemlerde aşk, ölüm gurbet vb. konular işlenirken konular da çeşitlenmiş, güncel konular da işlenegelmiştir: işçi sorunu, enflasyon, yoksulluk...
- Bu asırda folklor çalışmaları, üniversitelerin “halkbilimi” dersleri koymaları, belediyelerin, derneklerin ve kültür bakanlığının halk edebiyatını desteklemeleri bu geleneğin devamını sağlamada önemli bir paya sahiptir.
- Sivas, Erzurum, Kars, Konya, Kayseri gibi illerde düzenlenen “**Âşık Bayramları**” da halk edebiyatının unutulmasını önleyen önemli unsurlardandır.
- Şiirler büyük ölçüde saz eşliğinde söylenmeye devam etmiştir.
- Bu dönemde nazım birimi genellikle dördlüktür.
- Hece ölçüsü ve sade bir dil görülür.
- Genellikle yarım kafiye kullanılır.

### 1. ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU

- 20. yüzyıl halk şairidir. Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde doğup büyümüş, Cumhuriyet'in onuncu yılında Ankara'ya gelerek şiirlerini okumuş, bundan sonra ünü yayılmaya başlamıştır.
- Çocukluğunda geçirdiği çiçek hastalığıyla gözünü kaybeden şair; genellikle gezgin bir hayat sürmüştür; kent kent dolaşarak aşktan, doğadan, kardeşlikten, birlikten, barış içinde yaşamaktan ve insanı insan yapan erdemlerden bahseden şiirlerini saz eşliğinde söylemiş, insan ömrünün sınırlılığı, dünyanın faniliği işlediği temalardan olmuştur.
- Tasavvuf felsefesinin kazandırdığı hoşgörü anlayışı, şiirinin temellerinden biridir.
- Ahmet Kutsi Tecer tarafından edebiyat dünyasına kazandırılmıştır.
- Şiirlerini **Deyişler, Sazımdan Sesler** adlı iki kitapta toplamıştır.
- Ölümünden sonra tüm şiirleri, Ümit Yaşar Oğuzcan tarafından **Dostlar Beni Hatırlasın** adlı kitapta toplanmıştır.

### 2. ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF

- 1989-1991 yılları arasında '**Halk Ozanları Derneği**' genel başkanlığını yapmıştır.
- Birçok yabancı ülkede deyişleri değişik dillerde okunmuştur. Tüm türkülerinin yer aldığı 8 kitabı bulunan ozanın, Bektaşî Kültürünün ve Anadolu ezgilerinin dünyaya tanıtılmasında önemli bir yeri vardır.

- 1989- 1991 yılları arasında Halk Ozanları Federasyonu tarafından dünyanın en büyük 3 ozanı arasında gösterildi.

### 3. ÂŞIK FEYMANİ

- Âşık Feymani nin, asıl adı Osman Taşkaya'dır.
- 1964'e kadar Çoban Osman ismini kullandı.
- Altmışlı yıllardan itibaren gelişen âşıklar geleneğinde öne çıkmış ve ünlenmiştir.
- Özellikle Çukurovalı âşıklar arasında büyük saygınlığı bulunmaktadır. Şiir ve atışmalarda etkili olmuştur. Şiirlerinde tasavvufi deyişlere de yer vermiştir.
- “**Ahu Gözlüm**” adlı şiir kitabı Kültür Bakanlığı'nın bir yarışmasında mansiyon ödülü almıştır.

### 4. ÂŞIK REYHANÎ

- Asıl adı Yaşar Yılmaz'dır. İran'dan göçen babası önce Kars'a daha sonra Erzurum'a yerleşti. Erzurumlu Yaşar Reyhani olarak da bilinir.
- Küçük yaşlarda köyüne gelen âşıklardan etkilendi. Hem âşıklardan dinleyerek hem de eline geçen kitapları okuyarak birçok halk hikâyesini öğrendi.
- Âşık Reyhanî, bir dönem **Dertli** mahlasıyla şiirler yazmaya, türkü söylemeye başladı. Ancak bu mahlası uzun süre kullanmadan, Bayburtlu Âşık Hicrani tarafından Reyhanî mahlası verildi.
- Konya Âşıklar Bayramına aralıksız katılan 7 âşıktan biridir. Eski âşıkların dışında, yetiştiği Huzuri Baba, Nihani, Cevlani, Efkarî, Murat Çobanoğlu'nun babası Gülistan Çobanoğlu gibi âşıklardan gelenek ve usul öğrendi.
- İran'dan Avrupa'ya birçok ülkede türkü söyleyen Âşık Reyhanî, katıldığı yarışmalarda da birçoğu birincilik olmak üzere çeşitli ödüller aldı.
- 1980'li yılların başında Erzurum'da bulunan Doğu Ozanları Derneğinin başkanlığına getirildi.
- **Şiirleri:** Alvarlı Reyhanî, Böyle Bağlar, Kervan ve bazı düşünce ve şiirlerinden oluşan Şu Tepenin Arkasında adlı kitapları vardır

### 5. ŞEREF TAŞLIOVA

- Yaklaşık 10 yaşında şiir yazmaya başladı.
- Kuzeydoğu Anadolu âşıklık geleneğinin önemli isimlerinden olan **Âşık Şenlik**'in oğlu **Âşık Kasım**'a çıraklık yaparak kendini geliştirdi ve yöredeki âşıklarla tanışma fırsatı buldu.
- 1966 yılından itibaren Kars Radyosu bünyesinde 10 yıl süreyle âşıklara ilişkin programlar hazırladı ve sundu.
- Konya Âşıklar Bayramına başından beri katıldı. Katıldığı yarışma ve festivallerde değişik dallarda birçok ödül aldı. Pek çok yabancı televizyon kanalı Taşlıova ile ilgili program yapmış, gurbetçileri hem eğlendirmiş hem de onlara öğütler vermiştir.

- Çeşitli dergilerde folklor yazıları yazdı. UNESCO'nun düzenlediği **Dünya Sanat Dizisi** adlı etkinlikte Türkiye'yi temsil etti.
- 1000'den fazla şiiri bulunan Taşlıova, Azeri, Fars ve Anadolu kültürüyle yoğrulmuş bilgi birikimiyle önemli değerlerden biridir.
- 1991'de Müzik-San Vakfı tarafından, 1996 yılında ise Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın sanatçısı seçildi. 2000 yılında Türksav tarafından Türk Dünyasına Hizmet Ödülü verildi.
- Şiirleri **Gönül Bahçesi** adıyla yayımlandı.

## 6. MURAT ÇOBANOĞLU

- Asıl soyadı Çobanlar olan Murat Çobanoğlu, Karslı Murat Çobanoğlu olarak da tanınır.
- Babası, Âşık Şenlik'in çıraklarından Âşık Gülistan'dır. Şeref Taşlıova gibi Âşık Şenlik geleneğini sürdüren sanatçılardandır.
- Murat Çobanoğlu Artvin, Konya, Erzurum ve Mu'tta yapılan yarışmalarda dereceler aldı.
- Özellikle atışma dalında başarı gösterdi. Sık sık radyoda ve televizyonda -değişik konularda- söyledi.
- Saza egemenliği, ulusal duygularının güçlülüğü, öğüt veren mısraları ve kendine özgü sesiyle ilgi çekti.
- Pek çok ünlü şairle atışması olan şairin üç bine yakın şiiri vardır.
- Kars'ta "**Çobanoğlu Halk Ozanları Kahvesi**"ni açıp işletti. Yurt içinde ve dışında düzenlenen bazı şenliklere katıldı.
- 1965'e kadar Devrani, 1967'ye kadar Yanani, ondan sonra da Çobanoğlu takma adını kullandı.

## 7. ABDURRAHİM KARAKOÇ

- Şiire merakının bir sebebi de ailesinde dedesi, babası ve kardeşlerinin şair olmasıdır.
- 1958 yılından itibaren yazdıklarını 1964 yılında "**Hasana Mektuplar**" ismi altında kitap haline getirdi.
- Şiirlerinde esas unsur olarak insanı ele alan şair, şiirleri yüzünden otuza yakın mahkemeye verildi fakat hepsinden beraat etti.
- 1985 yılından beri gazetecilik yapan Karakoç, bir ara politikaya girdi ve ayrıldı.
- Mücadeleci şiirlerinin çokluğu şartlardan kaynaklanmaktadır. Yergi, hiciv, öfke şiirlerinin temelini oluşturur.
- Sosyal konuları, İslami duyarlılığı, yabancılaşma ve gurbet duygularını dile getirmiştir.

## ESERLERİ

**Şiirleri:** Hasan'a Mektuplar, El Kulakta, Vur Emri, Kan Yazısı, Suları İslatamadım, Beşinci Mevsim, Dosta Doğru, Yasaklı Rüyalar...

## CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATINDA ANLATMAYA DAYALI METİNLER

### MİLLÎ EDEBİYAT ZEVK VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ESERLER

**TEMSİLCİLERİ:** Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adivar, Mithat Cemal Kuntay

- Realizm akımının etkisinde kalınmıştır. Batı tekniğine yakın eserler verilmiştir.
- Konuşma diline yakın, sade, yalın bir dil tercih edilmiştir.
- Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele, Atatürk ilke ve inkılapları, halkın ve Anadolu insanının yaşama tarzı, ahlak bozuklukları, yanlış Batılılaşma ve hurafeler, Doğu-Batı karşılaşması, savaş sonrası şehirde ve kırsalda sürdürülen hayat ve halk ile aydın arasındaki ilişkiler, sorunlar işlenmiştir.
- Hikâyelerde Maupassant tarzı benimsenmiştir.
- Anadolu'ya ve Anadolu insanına yönelinmiştir.

#### 1. REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889–1956)

- Çalıkuşu romanıyla şöhreti yakalamış yazarımızdır.
- Daha önceleri **Cemil Nimet** takma adıyla roman yazmıştır.
- İlk dönemlerinde bireysel, duygusal konular üzerinde durmuş, daha sonra toplumsal konulara yönelmiştir.
- Hemen hemen bütün eserlerinde Anadolu'yu anlatan ender yazarlarımızdan biridir.
- Babasının asker olması ve Reşat Nuri Güntekin'in müfettişlik görevi nedeniyle Anadolu'nun birçok yerini gezme ve gözlemlene fırsatı bulmuştur ve bunları eserlerinde okuyucularına aktarmıştır.
- Anadolu insanının yaşantısını, sıkıntısını özentiden uzak sade bir dille anlatmıştır. Eserlerinde iyimserlik kendini hissettirir ve insan sevgisi geniş bir yer bulur.
- Romanlarında duygusal ve toplumsal konuları anlatırken hikâyelerine bunları ilave ederek mizahı da eklenmiştir. Kahramanları erkek tiptedir. Onların dış görünüşünden çok psikolojik yönleriyle ilgilenmiştir.
- Yanlış batılılaşma, batıl inançlar, yurdun çeşitli yerlerindeki hayat tarzları eserlerinin konusu arasındadır.
- Romanları güçlü bir gözleme dayanır. Romanlarında realizm ve canlı bir üslup karşımıza çıkar.
- Eserlerinde konuşma dili hâkimdir. Konuşma dilini romanlarına oldukça mükemmel uygulamıştır.
- Roman, eleştiri, makale, tiyatro, çeviri, hatıra, hikâye türlerinde eser vermiş, birçok gazete ve dergide yazılar yazmıştır.

#### ESERLERİ

**Roman:** Çalıkuşu, Dudaktan Kalbe, Yeşil Gece, Gizli

El, Akşam Güneşi, Yaprak Dökümü, Acımak, Damga Değirmen, Gökyüzü, Ateş Gecesi, Eski Hastalık, Kızılçık Dalları, Kavak Yelleri, Son Sığınak, Kan Davası, Miskinler Tekkesi, Bir Kadın Düşmanı

**Hikâye:** Sönmüş Yıldızlar, Tanrı Misafiri, Leyla ile Mecnun, Olağan İşler, Gençlik ve Güzellik, Eski Ahbap

**Gezi:** Anadolu Notları

**Tiyatro:** Balıkesir Muhasebecisi, Bir Yağmur Gecesi, Tanrı Dağı Ziyafeti, Yaprak Dökümü, Hançer, Gazeteci Düşmanı, Eski Rüya, Ümidin Güneşi

**Eğitim:** Türk Kıratı, Fransızca, Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu

#### 2. HALİDE EDİP ADIVAR (1884–1964)

- İlk eserlerinde aşk ve bireysellik konuları işlenmiş.
- Milli edebiyat tartışmalarının olduğu dönemde sade bir dille karşımıza çıkar; fakat dil sadeliğine karşın cümle kurguları bozuktur.
- İlk Halide Salih imzasıyla yazı hayatına girer. Bu dönemde hikâyeler yazar.
- Roman kahramanları idealize edilmiş kadınlardır. Güçlü, Batı'yı özümsemiş, karakterli tiplerdir. Yazarın hayatından parçalar sergiler.
- Çocuk kahramanları da oldukça fazla yer tutar; çünkü çocukları bu memleket'in geleceği, kurtuluşu olarak görür ve eserlerinde onlara büyük sorumluluklar yükler.
- Kahramanlarını çevre, gelenek-görenek, töre ve nesil bağlamlarını içerisinde ayrıntılı bir biçimde yansıtır.
- Romanlarında konular genellikle; İstanbul'da geçer. Kurtuluş savaşı dönemini anlatan romanları Anadolu'da da geçer.
- Kurtuluş savaşı döneminde milliyetçilik fikrini savunmuştur.
- "**Sultanahmet Mitingi**"nde halkı coşturacak konuşmalar yaparak milli mücadelenin içinde yer almıştır.
- İlk dönemlerinde koyu bir İngiliz sempatanıdır. Daha sonra bu fikrinden vazgeçerek milli mücadele saflarına katılır.
- Eserlerinde gözlem ve tahlillere, betimlemelere önem verir ve bunda da başarılıdır.
- Romanları dil ve üslup yönünden dağınıktır.
- Türk edebiyatına en çok eser veren sanatçılardandır.
- Kahramanlarının ruh yönüne ve yapılarına da önem vererek bu alanda Türk edebiyatına öncülük yapar.
- İlk dönemlerinde bireysel konular, kadın psikolojisi ve aşk gibi konular karşımıza çıkarken; ikinci dönemde, kurtuluş savaşı ve bunun sonucunda ortaya çıkan durum ve yurt gerçekleri. Son dönemlerindeyse toplumsal konular, töre ve Doğu-Batı ikilemini dile getirir.

### ESERLERİ

**Roman:** Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Handan, Sinekli Bakkal, Heyula, Seviye Talip, Yeni Turan, Son Eseri, Kalp Ağrısı, Zeyno'nun Oğlu, Tatarcık, Yolpalas Cinayeti, Sonsuz Panayır, Çaresiz, Hayat Parçaları, Döner Ayna vb.

**Hikâye:** Harap Mebedler, Dağa Çıkan Kurt...

**Tiyatro:** Kenan Çobanları, Maske ve Ruh

**Anı:** Türk'ün Ateşle İmtihanı, Mor Salkımlı Ev

### 3. YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU (1889–1974)

- Yazı hayatına Fecr-i Ati topluluğunda başlamıştır.
- Bu dönemin bütün özelliklerini eserlerinde bulabiliriz. Bu dönemde bireysel konuları işlemiştir.
- Bu topluluk dağılınca milli edebiyat akımına katılmıştır.
- Şiirleri süslü ve mensurdur; fakat asıl özelliği romancılığıdır.
- Eserlerinde realizmin etkisi görülür.
- Eserlerinde sağlam bir gözlem kendini hissettirir.
- Eserlerinde Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar olan dönemi tarihi bir sırayla sergiler.
- Karakterler başarıyla aktarılmıştır eserlerine.
- İlk döneminde ferdiyetçi özellik gösterir daha sonra toplumcudur.
- Eserleri teknik yönden oldukça kuvvetlidir.
- 1916'dan sonra milli konuları ve toplumsal konuları işlemeye başlar. İlk dönemlerinde mistik bir hava sezilir.
- Toplumun aksaklıklarını, savaşlarını, mücadelelerini, aydın-halk çatışmasını, Türk toplumundaki değişiklikler.
- Sağlam ve gösterişli bir anlatıma sahiptir.
- Anadolu'nun geri kalmışlığından Türk aydınını sorumlu tutan ilklerden biridir.
- Toplum için sanat fikrini savunmuştur.
- Toplum hayatımızdaki değişiklikleri tüm gerçekleriyle anlatmaya çalışmıştır.
- Batı edebiyatını sıkı biçimde takip etmiş, Balzac, Flaubert ve Zola'nın etkileri kendini hissettirir.
- İlk romanı "**Kıralık Konak**"tır.
- Sade ve duygulu biçimde yazdığı romanları teknik bakımdan oldukça güçlüdür.
- Hemen hemen her romanında tarihi olaylara bağlı kişilerin kişiliklerini yansıtır.
- Kahramanların çoğu töreye bağlı, düzensizliğe kurban gitmiş, kötümser iç dünyası zengin ve geleneklere bağlı kişilerdir.
- Romanları konu ve fikir olarak birbirini tamamlayan eserlerdir.
- "**Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri**" yazısında Nev-Yunanilik akımının izleri vardır.

### ESERLERİ

**Şiirleri:** Erenlerin Bağından, Okun Ucundan

**Oyun:** Nirvana

**Monografi:** Ahmet Haşim, Atatürk

**Öykü:** Rahmet, Bir Serencam, Milli Savaş Hikâyeleri

**Roman:** Kıralık Konak, Yaban, Nur Baba, Sodom ve Gamore, Hüküm Gecesi, Ankara, Panoroma, Bir Sürgün, Hep O Şarkı

**Makale:** Seçme Yazılar, Kadınlık ve Kadınlarımız, Ergenekon, Seçme Yazılar...

**Anı:** Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Vatan Yolunda, Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı, Politika'da 45 Yıl.

### 4. MİTHAT CEMAL KUNTAY

- Tek romanı "**Üç İstanbul**"la büyük başarı kazandı.
- Yazmaya şiirle başladı. İlk şiiri "**Elhamra**" **Resimli Kitap**'ta yayınlandı. İkinci Meşrutiyet'e kadar çeşitli dergilerde yayınlanan ve aruzun ustaca kullanıldığı, **vatan ve millet temalı epik, lirik şiirleriyle** tanındı.
- Mehmet Akif'le tanışması, sanatı ve düşünceleri üzerinde etkili oldu. Çınaraltı dergisinde yayımlanan son dönem şiirlerinde Yahya Kemal Beyatlı'dan da etkilendiği görüldü. Yalın bir dil kullandığı "**Kemal**", "**Yirmi Sekiz Kânun-ı Evvel**" gibi oyunlarında yurt sevgisi konusunu işledi.
- Edebiyat konusundaki inceleme ve araştırmalarını "**Hitabet ve Münazara Dersleri**", "**Hitabet Dersleri**" kitaplarında topladı.

### TOPLUMCU GERÇEKÇİ ESERLER

**TEMSİLCİLERİ:** Kemal Tahir, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Sabahattin Ali, Fakir Baykurt, Sadri Ertem, Faik Baysal, Rifat Ilgaz, Samim Kocagöz, Kemal Bilbaşar, Aziz Nesin, Rifat Ilgaz, Cahit Irgat, Abbas Sayar, Talip Apaydın, Dursun Akçam, Ebubekir Hazım Tepeyran, Necati Cumalı, Muzaffer Buyrukçu

- Başlangıçta Sabahattin Ali ve Sadri Ertem'le ortaya çıkan ve Anadolu köy ve kasabalarının sorunlarını anlatan toplumcu- gerçekçi roman ve hikâye 1930'ların sonunda Kemal Bilbaşar ve Samim Kocagöz'le alanını genişletmiştir. 1950'den sonra köy enstitüsü çıkışlı yazarlarla yaygınlaşan "**köy romanı**" bu dönemden sonra sosyalist düşüncenin etkisiyle ideolojik bir yön kazanarak gelişmeye devam etmiştir. Bu etki 1960'lı ve 1970'li yıllarda da devam etmiştir. Toplumcu gerçekçilerde marksist, sosyalist ideoloji etkilidir.
- Yazarlar özellikle köylerdeki toprak kavgaları, ağa- köylü, zengin- fakir, halk- yönetici, aydın- cahil, güçlü- güçsüz, öğretmen- imam çatışması, köyden kente göç ve sonuçları, halkın, köylünün, dar gelirlinin sorunları ve geçim mücadelesi, toplumdaki düzensizlik ve çatışmaları, Anadolu coğrafyası ve insanını işlemişlerdir. Köy gibi küçük yerleşim yerlerinin sorunları üzerinde yoğunlaşmışlar, Anadolu coğrafyası ve insanı, büyük şehirlere göçün ortaya çıkardığı problemlerin üzerinde durmuşlardır.
- Sade konuşma dili ve yerel ağız özelliklerinin bulunduğu bir dil kullanılmıştır. Anlatımlarında yer yer aksaklık görülür.

- Yazarlar eserlerini düşüncelerini topluma yaymak ve toplumu yönlendirmek, aydınlatmak için araç olarak kullanmışlardır. Yurt gerçeklerini anlatmanın sanatçının sosyal sorumluluğu olduğunu savunmuşlardır. Olaylar ve kişiler bir düşünceyi doğrulamak, haklı göstermek üzere anlatılmıştır. **“Tezli romanlar”** yazılmıştır.
- Halkı aydınlatmak düşüncesiyle bazı yazarlar bazı bölgeleri özellikle konu olarak seçmişlerdir.
- Realizm ve natüralizmden etkilenmişler, kişileri iç ve dış özellikleriyle tasvir etmişlerdir.

### 1. KEMAL TAHİR

- Bedri Eser, Samim Aşkın, F.M. İkinci, Nurettin Demir, Ali Gıcırılı gibi takma adlarla aşk, macera romanları, senaryolar yazmıştır.
- Sanat yaşamına önce şiir sonra öykülerle giren sanatçı, yapıtlarının konularını **Çankırı, Çorum** dolaylarından, cezaevi yaşantılarından, Kurtuluş Savaşı'ndan, eşkıya menkıbelerinden, ağalık sisteminin kurduğu sömürü düzeninden almıştır.
- **“Göl İnsanları”** adlı uzun öyküsünden sonra **“Sağırdere”** romanıyla adını duyurmuştur.
- Köy ve köylü sorunları, yakın tarihin olayları, Anadolu insanının yaşamı ve sorunları, töre ve inançlarını anlatmıştır. Yerli dekor ve renkleri ustalıkla kullanarak gerçek bir Anadolu romanı oluşturdu.

### ESERLERİ

**Öyküleri:** Göl insanları

**Romanları:** Yorgun Savaşçı, Devlet Ana, Sağır Dere, Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yol Ayrımı, Körduman, Rahmet Yolları Kesti (eşkıya düzeni), Yediçinar Yaylası, Köyün Kamburu, Bozkırdaki Çekirdek (köy enstitüleri), Karılar Koşuşu, Hür Şehrin İnsanları

### 2. ORHAN KEMAL

- Yaşadıklarından yola çıkarak yapıtlarında köyden kente göç eden mutsuz, yoksul insanı ezilen köylüleri, işçi sınıfını, toprak ağalarını, memurları, hapistekileri, Adana, Çukurova ve İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşayan halkı gerçekçi bir gözle, şive taklitleriyle anlatmıştır. İlk yapıtlarında kendi hayatından, gözlemlerinden yararlanmış. (Baba Evi, Avare Yıllar, Cemile, Dünya Evi)

### ESERLERİ

**Öyküleri:** Ekmek Kavgası, Sarhoşlar, Çamaşırcı Kızı, Grev, Arka Sokak, Kardeş Payı, 72. Koşuş (tiyatroya uyarlanmış), Önce Ekmek...

**Romanları:** Baba Evi, Avare Yıllar, Murtaza, Bereketli Topraklar Üzerinde, Eskici ve Oğulları, Gurbet Kuşları, Evlerden Biri, Kötü Yol, El Kızı, Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Kaçak (Son üç eser üçlemidir.)

### 3. YAŞAR KEMAL

- Asıl adı **Kemal Sadık Göğçeli**'dir. Yazmaya şiirle başlamıştır. İlk öykü kitabı **“Sarı Sıcak”**, ilk romanı **“İnce Memed”**dir.
- Romanlarında çoğunlukla Çukurova bölgesini ve insanlarını ve toplumsal gerçeklerini, halkın sömürülüşünü, eşkıyalar, kan davaları, ağa-köylü, patron- işçi çatışmalarını şiirsel bir dille anlatır. Uzun doğa betimlemeleri renkli, ayrıntılıdır.
- Yapıtlarında halk edebiyatından, yerel söyleyişlerden yararlanır, **masal ve destan dilini** çağdaştırır. Üslubu yalın ve akıcıdır.

### ESERLERİ

**Öyküleri:** Sarı Sıcak

**Efsane derlemeleri:** Üç Anadolu Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, Ağrı Dağı Efsanesi

**Romanları:** Teneke, İnce Memed, Çakırcalı Efe, Al Gözüm Seyreyle Salih,

**Akçasazın Ağaları serisi:** Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yusufçuk Yusuf

**Dağın Öte Yüzü Serisi:** Ortadirek, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu

**Bir Ada Hikâyesi- Dörtleme:** Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Karıncanın Su İçtiği, Tanyeri Horozları, Çıplak Deniz Çıplak Ada

**Röportajları:** Yanan Ormanlarda Elli Gün, Çukurova Yana Yana, Peri Bacaları, Bir Bulut Kaynıyor, Allah'ın Askerleri

### 4. SABAHATTİN ALİ

- Halk şiirinden izler taşıyan şiirlerinde heceyi kullanmıştır. **“Dağlar ve Rüzgâr”** tanınan kitabıdır. Döneminde çığır açan yazarlardandır.
- Eserlerinde köyde ve kentte ezilen insanın sıkıntılarını bütün açıklığı ile dile getirdi. Üst tabakanın ezilen insanlara alaylı bakışını anlattı. Betimlemelerinde başarıyı yakaladı.

### ESERLERİ

**Öykü:** Ses, Değirmen, Kağrı, Yeni Dünya, Sırça Köşk

**Roman:** Kuyucaklı Yusuf (Edremit ve yöresini anlatır.) Kürk Mantolu Madonna, İçimizdeki Şeytan (2. Dünya Savaşı öncesinde İstanbul'daki sanat ve üniversite çevresini Ömer'in kişiliğinde anlatır.)

### 5. FAKİR BAYKURT

- **Köy romanının öncülerindendir**, edebiyata şiirle başlamış, ilk şiiri Tahir Baykurt adıyla yayımlanmıştır. İlk öykü kitabı **“Çilli”**dir.
- Ona göre öykü döneminin tarihsel, toplumsal renklerini, içermeli, az da olsa belge işlevi yüklenmelidir. Edebiyatı, halkı özellikle de **köylüyü bilinçlendirmek** için bir araç olarak gördü. Köylü yaşamını halkçı bakış açısıyla ele almıştır.

### ESERLERİ

**Roman:** Yılanların Öcü, Irazca'nın Dirliği, Kara Ahmet Destanı(üçleme)Tırpan, Kaplumbağalar, Onuncu Köy...

Öykü: Can Parası...

## 6. SADRI ERTEM

- Eleştirel gerçekçilik akımının önde gelen yazarlarındandır. Eserlerinde sanayileşme sorunları, toplumsal değişimler, tüccar- köylü, patron- işçi ilişkileri Batı taklitçiliğine eleştirel bir bakış işlenmiştir.
- Konularını toplumsal sorunlardan alan; işçilerin yaşamlarını, sömürülmelerini, kapitalizmin rekabetçi döneminin üretim ilişkilerini anlattığı "Bacayı İndir Bacayı Kaldır" adlı öyküsü edebiyata bakışını ortaya koyar. Gazetecilikten gelen alışkanlıkla tasvir ve psikolojik derinlikten uzak, gücünü fikirden alan yalın bir üslubu vardır.

## ESERLERİ

**Romanları:** Çıkrıklar Durunca, Bir Varmış Bir Yokmuş, Düşkünler, Yol Arkadaşları

**Hikâye:** Silindir Şapka Giyen Köylü, Bacayı İndir Bacayı Kaldır, Bir Şehrin Ruhı, Korku, Bay Virgül

## 7. NECATİ CUMALI

- Garip ve 1940 kuşağının diğer şairlerinden farklı olarak yalın, lirik şiirler yazdı.
- Sevgi, sevinç, özlem gibi bireyin güncel kaygılarıyla birlikte çağın toplumsal sorunlarını da ele aldı. **Yapıtlarında Anadolu ve özellikle Ege yöresindeki köy ve kasabalarda yaşayanların sorunlarını işledi.** Köylünün doğa ile savaşını konuşma dilinin doğallığıyla anlattı. Şiirsel dili ve ayrıntıları ustaca kullandı.
- "Tütün Zamanı" (1971'de Zeliş adıyla), "Yağmurlar ve Topraklar", "Acı Tütün" romanları bu ürünlerin en başarılıları arasındadır. Öykü, roman ve oyunlarından bazıları sinemaya da uyarlandı.

## ESERLERİ

**Şiir:** Kızılçullu Yolu, Harbe Gidenin Şarkıları, Mayıs Ayı Notları, Güzel Aydınlık, İmbatla Gelen, Yağmurlu Deniz...

**Hikâye:** Yalnız Kadın, Değişik Gözle, Susuz Yaz, Ay Büyürken Uyuyamam

**Roman:** Tütün Zamanı, Yağmurlar ve Topraklar, Acı Tütün...

**Oyun:** Boş Beşik, Ezik Otlar, Vur Emri, Nalınlar, Derya Gülü...

## 8. ABBAS SAYAR

- Yazmaya şiirle başladı. 1970'te **Yılkı Atı** romanıyla ismini edebiyat dünyasına duyurdu. **Yılkı Atı, Celo, Can Şenliği** romanları ödül almıştır. **Yılkı Atı'nda bir atın doğadaki yaşam mücadelesi yanında köylünün yoksulluğunu ve çaresizliğini anlatmıştır.**
- Abbas Sayar'ın romanları ve hikâyeleri **Orta Anadolu insanının hayatını anlatır.** Romanlarını kendi hayatından aldığı ilhamla yazmıştır. Türk köylüsünün nasıl yaşadığını bilmek, öğrenmek ve

yaşam koşullarını değiştirmek gerektiğini aydınlara haykırmıştır.

## 9. TALİP APAYDIN

- Edebiyata toplumcu şiirleriyle başladı. Öykü ve romanlarında doğa tasvirleriyle birlikte insan ilişkilerini de kendi doğallığı içinde ele aldı. **Köy romanlarıyla öne çıkar. Eserlerinde köy sefil ve sömürülmüştür. Köylü cahildir, hurafelere inanır. Öğretmen, köylüyü eğiterek modern hâle getirmeye uğraşır. Eserlerinde Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Orhan Kemal'in etkisi vardır.**
- İlk romanı "**Sarı Traktör**" de **tarımda makineleşmeye** bir umut olarak yaklaşmıştır. "**Yarbükü**"nde ise köylüler arasındaki toprak ve su paylaşımıyla ilgili çekişmelerin olduğu zorlu yaşam koşullarını anlatmıştır.

## 10. DURSUN AKÇAM

- Köşe yazıları, öykü ve romanlar yazmıştır. İlk yazısı "**Köyden Sesler**" adıyla 1952'de Varlık dergisinde çıktı. Ama asıl adını, "**Analarımız**" röportajıyla birincilik kazanarak duyurdu. Sonraki yıllarda yazdığı öykü ve romanlarıyla **kırsal kesimin gerçeklerine ilişkin gözlemlerini edebi, mizahi bir üslupla anlatmıştır.** "**Haley**" adlı öyküsü ve "**Kanlı Derenin Kurtları**" romanı ödüllüdür.

## 11. EBUBEKİR HÂZİM TEPEYRAN

- Şiir, anı, öykü kitapları yayımladı. Tek romanı **Küçük Paşa** (1910) edebiyatımızda önemlidir, Nabizade Nazım'ın Karabibik'inden sonra **köyü ve köylüyü anlatan ikinci romandır.** Yazarın realist gözlemlerinin ürünü olan roman, köyün toplumsal gerçekliğini ayrıntılarıyla verir, bürokrasiye eleştiriler yöneltir. 2. Abdülhamit Dönemi'nin askere alınma, hastalıklar, yoksulluk gibi sıkıntılarını dile getirmiş, Anadolu'nun ücra bir köşesinden İstanbul'da bir konağa getirilen bir çocuğun başından geçenleri anlatmıştır.

## 12. MUZAFFER İZGÜ

- **Mizah** öğelerinden faydalanarak, toplumun aksayan yönlerini okuyuculara aktardı. Kişilerini halkın konuştuğu gibi konuşturmuştur. **Taşlama-yergi özelliği taşıyan eserleri düşündürür ve güldürür.**
- Bazı eserleri TV'ye uyarlanan İzgü, "**Donumdaki Para**" kitabıyla TDK Öykü Ödülü'nü, "**Dayak Birincisi**" çocuk romanı ve "**Uçtu Uçtu Ali Uçtu**" masalıyla da ödül kazanmıştır. **Çocuk kitaplarıyla tanınan yazarın "Halo Dayı, Zıkkımın Kökü"** romanlarındandır.

## 13. SAMİM KOCAGÖZ

- İlk romanı "**İkinci Dünya**"dır. "**Sam Amca**" öyküsüyle Dünya Hikâye Yarışması'nda birincilik kazandı. **Bu hikâyelerde değişen üretim**

koşulları, makineleşme ve zenginlerin işçileri sömürmesi işlenmiştir.

- Güçlü gözlemlerine dayanarak köy ve kasaba insanların sorunlarını, günlük yaşamlarını ve duygularını yalın bir dil ve gerçekçi tutumla yansıttı.

#### ESERLERİ

**Roman:** İkinci Dünya, Bir Şehrin İki Kapısı, Yılan Hikâyesi, On Binlerin Dönüşü, Kalpaklılar, Doludizgin, Bir Karış Toprak, Bir Çift Öküz, İzmir'in İçinde, Eski Toprak

**Öykü:** Sam Amca, Telli Kavak, Sığınak, Cihan Şoförü...

#### 14. KEMAL BİLBAŞAR

- Önceleri Batı Anadolu'daki küçük kent ve kasaba insanların ilişkilerini, yaşamlarını ele almış, tek parti döneminin sorunları, eşraf, tüccar, memur arasındaki çatışmalar bu ilk öykülerinin ana temasını oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından çok partili sisteme geçildiği yıllarda demokratik ortam üzerinde durdu. 1960'tan sonra roman yazmaya ağırlık verdi. Romanlarında ekonomik ve teknolojik gelişmelerden payını alamayan, çağa ayak uyduramayan köylülerin sorunlarını işledi. Doğu Anadolu'nun toplum yapısına ışık tuttu.
- "Cemo, Memo, Başka Olur Ağaların Dügünü" romanlarında toplumcu bakışla köy gerçeğini anlatmıştır.
- 18'inci yüzyıl sonlarında Osmanlılarla birlikte Ruslara karşı mücadele eden Abhaz ve Adige Çerkezlerinin sert yaşam koşullarını geleneksel renklerini ortaya çıkararak anlattı. "Kölelik Dönemeci" onun mekân olarak Türkiye sınırları dışına çıktığı romanıdır.

#### 15. MAHMUT MAKAL

- Öğretmenlik yaptığı köylerdeki gözlemlerini gerçekçi ve yalın bir dille anlattığı "Bizim Köy" adlı kitap 1950'de yayımlanınca büyük yankı uyandırdı. Köy edebiyatı akımının başlangıcı olarak görülen bu kitap nedeniyle bir süre cezaevinde kaldı.

#### 16. ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR

- Kendi hayat hikâyesini "Suyu Arayan Adam" romanında anlatmıştır. "Toprak Uyanırsa" romanında bir Anadolu köyünün bir aydının öncülüğünde kalkınmasını anlatmıştır.
- Eserlerinde 1. Meşrutiyet'ten itibaren Türk toplumunun geçirdiği değişimleri ve yaşanan olayları anlatır.
- "Tek Adam, İkinci Adam, Menderes'in Dramı, Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa" biyografileridir.

#### BİREYİN İÇ DÜNYASINI ESAS ALAN ESERLER

**TEMSİLCİLERİ:** Peyami Safa, Tarık Buğra, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mustafa Kutlu, Semiha Ayverdi, Abdülhak Şinasi Hisar, Memduh Şevket Esendal, Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı) Selim İleri, Zeyyat Selimoğlu

- Toplumcu gerçekçilerden farklı olarak insan gerçekliğini toplumsal yönüyle değil psikolojik yönüyle anlatma gayreti içine girmişlerdir. Olaylardan ve insanlardan hareketle bireyin iç dünyasını anlatmışlardır. Toplumda bireyin yabancılaşmasını anlatırken bunun sosyo-ekonomik yönünden çok bireyin ruh durumunu analiz etmeye çalışmışlardır. Psikolojik roman ve öyküde yazarın dikkati, bireyin iç dönüşümlerine ve manevi olarak yeniden doğuşuna yönelmiştir. Bu yüzden olay örgüsüne bağlı merak unsuru ikinci planda kalmış bireyin ruh hali ve iç çatışmaları gerçekçi psikolojik tasvirlerle verilmiştir.
- Yazarlar eserlerinde özellikle iç konuşma, bilinç akışı gibi teknikleri kullanmışlardır.
- Bireyin iç dünyası, bunalımları, sıkıntıları, hesaplaşmaları, yalnızlığı, yabancılaşması konu olarak işlenir.
- Bu anlayışla eser veren sanatçılar, psikoloji ve psikiyatriden yararlanmışlardır. Ruh tahlilleri, psikolojik analizler yapılmıştır.
- Çağrışımlara açık bir dil kullanılmıştır.
- Çehov tarzı durum-kesit hikâyeleri yazılmıştır.
- **Abdülhak Şinasi Hisar**'ın "**Fahim Bey ve Biz**" adlı romanı hem kişisel hem toplumsal nedenlerden dolayı gerçekle ilişkisi hastalıklı hale gelen bunalımlı bireyi anlatan bir eserdir.
- **Peyami Safa**, dar ve kapalı mekânlarda az sayıda kahraman ve basit olay örgüsü ile kurduğu başarılı psikolojik romanlarıyla tanınmıştır. **Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Matmazel Noralya'nın Koltuğu, Yalnızız, Bir Tereddüdün Romanı** örnektir.
- **Ahmet Hamdi Tanpınar**'ın karmaşık ruh durumlarını tasvir eden "**Huzur**" adlı eseri, yer yer özel yaşamına ait izler taşıması, İstanbul'un doğal ve tarihi zenginliğini yansıtmaları açısından önemlidir. **Mümtaz** ve **Nuran** arasındaki ilişki psikolojik yönüyle anlatılır. "**Saatleri Ayarlama Enstitüsü**" adlı eser ise psikolojik niteliklerinin yanı sıra Türk modernleşmesine getirdiği ironik eleştirisiyle Türk romanının kilometre taşlarındandır.
- 1950 sonrasının önde gelen yazarlarından olan Tarık Buğra'nın "**İbiş'in Rüyası**" adlı romanı bir sanatçının iç dünyasını anlatması bakımından önemlidir. Bir Milli Mücadele romanı olan "**Küçük Ağa**" da roman kahramanının psikolojik değişim süreci, sağlam bir kurgu ve başarılı bir anlatımla verilmiştir.
- **Mustafa Kutlu**, hikâyedeki yeni biçim ve üslup denemeleriyle dikkat çekmiştir. "**uzun hikâye**"

tarzını geliştiren yazar, eserlerinde insanın derinliğine yönelmiş; rüya ile gerçek arasında geçmiş arayan, zamanı ve eşyayı sorgulayan bir bireyi anlatmıştır. Canlı diyaloglar, iç konuşmalar, yerel sözcükler ve geleneksel anlatı unsurları yazarın üslubunu ilgi çekici hale getirmiştir.

- **Samiha Ayverdi**, eserlerinde geçmiş- şimdi çatışması, Batılılaşma ile birlikte meydana gelen değişimin aileyi olumsuz etkilemesi bireyin iç dünyasından hareketle vermiştir. İnsanı anlatırken özellikle ilahi aşka yönelmesi, insan-ı kâmil olması üzerinde durmuştur.

## 1. PEYAMİ SAFA

- Roman, öykü ve makale türünde yapıtlar yazmıştır. **“Asrın Hikâyeleri”** başlığıyla yazdığı öykülerle gazetecilik yaşamına başladı.
- Sanatçı, konuya hâkim, kuvvetli üslubu ve yapıtlarını ören zengin düşünce öğeleri ile edebiyatımızın güçlü kalemidir. **Edebiyata I. Dünya Savaşı yıllarında başlamış olan sanatçı özellikle Batının düşünce hareketlerini yakından takip ederek, felsefe ve psikoloji alanlarında geniş bilgiler edinmiştir.** Çağın düşünce akımlarıyla ilgilenmiş, siyasal sorunlar karşısında tavır almış, Türk basınında derin izler bırakan polemiklere girmiştir.
- **Toplumsal değişimlerin yol açtığı bunalımları, ahlak çöküntülerini, çatışmaları, Doğu- Batı kültürü, madde- ruh- insan psikolojisi gibi konuları işlemiştir.**
- Romanlarında **psikolojik tahlillere önem vermiştir. Psikolojik roman türünün ustalarındandır.** Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Bir Tereddüdün Romanı bu türün başarılı örnekleridir. Bu romanlarda **bilinç akışı- iç monolog** başarıyla uygulanmıştır.
- Para kazanmak amacıyla yazdığı eserlerinde **Server Bedi** adını kullanmıştır. Bunlar arasında **Cingöz Recai** adlı polisiye dizi romanları ile **Cumbadan Rumbaya** sayılabilir.
- Sanatçının **“Gün Doğuyor”** adlı bir tiyatro denemesi de vardır.
- Kurtuluş Savaşı büyüklerinin hayatlarını anlatan biyografik yapıtları, **“Kimdir? Nedir?”** adlı sekiz kitapta toplanan yazıları, onun düşün evrenini tanıtan araştırmacı yazılarıdır.

## ESERLERİ

**Romanları:** Sözde Kızlar, Canan, Mahşer, Fatih-Harbiye, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Yalnızız, Şimşek, 9. Hariciye Koğuşu, Bir Tereddüdün Romanı, Biz İnsanlar...

## 2. TARIK BUĞRA

- Çınaraltı gazetesinde yayımlanan ilk öykülerinden sonra romana geçti. **“Siyah Kehribar”** ilk romanıdır. Tiyatroları da vardır.
- Sanatçı, varlık ve olayların iç yüzünü araştıran, entelektüel planda, çözümleyici bir yöntemle

çalışan sanatçılarımızdan biridir. İnsanı konu alan öykülerinde kişilerin iç dünyasını çözümler.

- Yapıtlarında yoğun bir anlatış, şiirli bir atmosfer vardır. Roman ve oyunlarında ideal tipler çizmiştir.

## ESERLERİ

**Öyküleri:** Oğlumuz, Yarın Diye Bir Şey Yoktur, İki Uyku Arasında

**Romanları:** Siyah Kehribar, Küçük Ağa, Küçük Ağa Ankara'da, Firavun İmanı, İbişin Rüyası (Orta oyuncu Nahit'in -Naşit Özcan- hayatı) Dönemeçte(Çok partili döneme geçiş yılları), Yağmur Beklerken (Serbest Fırka Dönemi), Yalnızlar, Osmancık(Kuruluş adıyla dizi çekilmiştir.) Gençliğim Eyvah

## 3. MUSTAFA KUTLU

- Hareket dergisinde yayımlanan ilk öyküsü **“O”**dur. 1990'da arkadaşlarıyla **“Dergâh”** dergisini çıkarmıştır.
- Öykülerinde köy ve kasaba insanların günlük endişelerini, sevinçlerini konu aldı. **Sanayileşme, para hırsı, tüketim çılgınlığı gibi sorunlara eğilerek toplumsal bakışa yaklaştı. İslami yorumla aktardığı hikâyelerine yerli bir havayla Türk kültürüne ait duyarlılıkları yansıttı.** Hikâyelerinde romanesk (roman özelliği olan) denebilecek bir çatı kurdu. **“Uzun hikâye”** tarzını geliştirdi.

## ESERLERİ

**Hikâye:** Uzun Hikaye, Beyhude Ömrüm, Ortadaki Adam, Gönül İşi, Yokuşa Akan Sular, Yoksulluk İçimizde, Ya Tahammül Ya Sefer, Bu Böyledir, Sır, Arka Kapak Yazıları, Hüzün ve Tesadüf, Mavi Kuş  
**İnceleme:** Sabahattin Ali, Sait Faik'in Hikâye Dünyası

## 4. SAMİHA AYVERDİ

- Son devir kültür ve edebiyatımızın **mistik** isimlerindendir. İstanbul üzerine yazdığı inceleme yazıları ve romanlarıyla adını duyurmuştur. İlk romanı **“Aşk Budur”** dur.
- **Tasavvuf ve manevi aşkla yüklü olan, insanlara, hayata, dünyaya geleneksel ve tasavvufa bağlı mistik görüş açısından bakan romanlarıyla tanınmıştır. Tasavvuf ve tarihten yararlanmıştır.**
- Eserlerinde İstanbul Türkçesinin başarıyla kullanmış ve üslup sahibi bir yazar olarak tanınmıştır.
- **“İbrahim Efendi Konağı, Batmayan Gün, İnsan ve Şeytan”** romanları geçmiş arayışının ürünleridir.
- **“İstanbul Geceleri”** anı kitabıdır.

## 5. ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

- **Eleştiri yazıları ve romanlarıyla tanınır.** Yapıtlarında görgü, anı, betimleme, kültür unsurları, mutluluklarla geçmiş gençliği ve 20. yüzyıl başlarındaki rahat İstanbul yaşamı ağır basar.
- **Romanlarında Rumelihisarı, Büyükada, Çamlıca üçgenindeki varlıklı, gününü gün eden,**

**sorunsuz insanların yaşamını anlatır.** Kahramanlarının hepsini dengesiz, gariplikleri olan, içine kapanık, başarısız ve hayalleriyle avunan kişiler olarak kurgulamıştır.

- **Sanatlı, uzun cümleleri vardır. Anılarında mensur şiir özelliklerini taşıyan üslup görülür. Eski sözcüklerden kopmamıştır.**

**Romanları:** Fahim Bey ve Biz (Geçmiş zaman kavramına bağlı duyarlılıkları işlemiş.) Çamlıca'daki Eniştemiz (Hacı Vamık'ın değişik yönleri etrafında özlemine çektiği dünyayı anlatır.) Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği

**Anıları:** Boğaziçi Mehtapları, Geçmiş Zaman Köşkleri, Boğaziçi Yalıları

**İnceleme:** İstanbul ve Piere Loti

## 6. MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

- **Çehov tarzı hikâyenin temsilcisidir.** Öykücülüğe başladığı yıllarda Ömer Seyfettin'in izinden gitmiştir.
- Halkın içinden, ilgi çekmeyen kişileri ve onların önemsiz görünen davranışlarını konu edinir. Onların yaşayışlarının gülünç, iyi ve kötü yönlerini okuyucuya sevdirecek anlatır. Bütün kişileri sevimlidir, onların düzensizliklerini bile hoş göstermeyi başarmıştır. **Sıradan insanların gündelik yaşamlarını anlatır.**
- Öyküye yalınlık getirmiş, onu gereksiz süslemelerden kurtararak halktan kişilere, basit görünüşlü gerçek olaylara yöneltmiştir.
- Yapıtlarında konuşma dilini kullanmıştır. Öykülerinde güçlü bir gözlem sezilir.

## ESERLERİ

**Romanları:** Ayaşlı ve Kiracıları, Miras, Vassaf Bey

**Öyküleri:** Otlakçı, Mendil Altında, Hava Parası, Temiz Sevgiler, Ev Ona Yakıştı, Sahan Külbastısı, İhtiyar Çilingir

## 7. HALİKARNAS BALIKÇISI (Cevat Şakir Kabaağaçlı)

- **Sanatçı deniz öyküleriyle tanınmıştır.** Yapıtlarında genellikle Ege, Akdeniz kıyı ve açıklarında gelişen, denize bağlı olayları işlemiştir. İçinde yaşadığı, en küçük ayrıntılarına kadar bildiği hür ve inatçı denizi, denizin emrindeki balıkçıları, dalgıçları, sünger avcılarını ve gemileri zengin bir terim ve mitoloji hazinesinden yararlanarak, denize karşı sonsuz bir hayranlıktan gelen şiirli, yer yer aksayan, ama sürükleyip götüren bir anlatımla öykü ve romanlarına yansıtmıştır.

**Öyküleri:** Ege Kıyılarından, Merhaba Akdeniz, Ege'nin Dibi, Yaşasın Deniz, Gülen Ada, Dalgıçlar, Ege'den Denize Bırakılmış Bir Çiçek...

**Romanları:** Ötelerin Çocuğu, Uluç Reis, Turgut Reis, Deniz Gurbetçileri, Aganta Burina Burinata

**Anı:** Mavi Sürgün

**Denemeleri:** Anadolu Efsaneleri, Anadolu Tanrıları, Anadolu'nun Sesi, Hey Koca Yurt, Merhaba Anadolu, Altıncı Kıta Akdeniz,

## 8. SELİM İLERİ

- İlk öykü kitabı "**Cumartesi Yalnızlığı**"nda sınırlı ilişkiler içinde sıkışan insanların yaşamlarını anlattı.
- "**Pastırma Yazı**" ve "**Bir Denizin Eteklerinde**" öykü kitaplarında gençlerin tutkularını, sıkıntılı ilişkilerini, orta tabakadan insanların acılarını, yalnızlıklarını, kurtuluş arayışlarını anlattı.
- 1973'ten sonra romana yöneldi. "**Her Gece Bodrum**" romanıyla büyük başarı kazandı. İç konuşma tekniğini kullandığı bu romanda, toplumsal kargaşa içinde bunalıma düşen aydınların arayışlarını ve çıkmazlarını ele aldı. Roman ve öykülerinin yanı sıra senaryolar, anılar, denemeler ve edebiyatla ilgili incelemeler de yazdı.

## ESERLERİ

**Roman:** Her Gece Bodrum, Destan Gönüller, Cehennem Kraliçesi, Bir Akşam Alacası, Yaşarken ve Ölürken, Ölünceye Kadar Seninim, Yalancı Şafak, Saz Caz Düğün Varyete, Hayal ve İstirap, Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın, Solmaz Hanım

**Öykü:** Cumartesi Yalnızlığı, Pastırma Yazı, Dostlukların Son Günü, Bir Denizin Eteklerinde, Eski Defterde Solmuş Çiçekler, Son Yaz Akşamı

**Şiir:** Ay Işığı

**Deneme:** İstanbul Yalnızlığı, Perisi Kaçmış Yazılar, Kamelyasız Kadınlar

## 9. ZEYYAT SELİMOĞLU

- Cumhuriyet gazetesinde "**Rize'nin Köylerinden**" başlığıyla çıkan yazısı birincilik ödülü aldı.
- **Hikâyelerinde genellikle Karadenizli denizcilerin sorunlarını anlatan ve yer yer psikolojik çözümlemelere giren Selimoğlu, tek romanı 'Tutkunun Köşeleri'nde ise sınıf atlama ve zenginleşme ideali çizer.**
- "**Direğin Tepesinde Bir Adam, Koca Denizde İki Nokta, Derin Dondurucu İçin Öykü**" hikâyeleri ödül almıştır.

## ESERLERİ

**Hikâyeler:** Kavganın Sonu ve Başı, Direğin Tepesinde Bir Adam, Koca Denizde İki Nokta, Karaya Vurdu Deniz, Deprem, Çiçekli Dağ Sokağı, Gemi Adamları, Bir Şarkı Gibiydi, Denizlerin İstanbul'u, Bahar Yorgunluğu

**Roman:** Tutkunun Köşeleri

## MODERNİZMİ ESAS ALAN ESERLER

**TEMSİLCİLERİ:** Orhan Pamuk, Oğuz Atay, Haldun Taner, Sait Faik Abasıyanık, Bilge Karasu, Nezihe Meriç, Adalet Ağaoğlu, Rasim Özdenören, Yusuf Atılgan, Atilla İlhan, Ferit Edgü, Fıruzan, Pınar Kür, Latife Tekin, İnci Aral, Oktay Aral, Vus'at O. Bener

- Modernizm, geleneksel olanı yeni olana tabi kılma tavrı, yerleşik ve alışılmış olanı yeni ortaya çıkana uydurma eğilimi ve düşünce tarzı olarak tanımlanabilir.
- Modernizmle birlikte özellikle "şey"lerin göründükleri gibi olmadığı, yerleşik kurallara ve toplumun vasatilik ve bayağılığına isyan düşüncesi ağırlık kazanmıştır. Geleneksel anlatım ve yapı reddedilmiştir.
- İnsanın dışındaki toplumsal dünyayı yalın bir biçimde yansıtmaktan kaçınılmıştır.
- Alegorik anlatıma önem verilmiş; duygu, düşünce ve davranışlarıyla insanın karmaşık bir varlık olduğu kabul edilmiştir.
- Bireyin hayatının huzursuzluk üzerine kurulduğu düşünülmüş, kişinin bunalımlarına ve toplumla çatışmalarına yer verilmiştir.
- Ayrıca roman ve hikâyelerde çağrışıma çok yer verilmiş, şiirsel bir anlatım benimsenmiştir. Efsane tarihe tercih edilmiştir.
- Modernist yazarların temsilcilerinin F. Kafka, A. Camus, J. P. Sartre'in yaptığı varoluşçuluktan etkilendikleri görülür. Bu akım bireyin kendi özünü bulması gerektiğini, hür olmanın son derece önemli olduğunu, kişinin geleceğini kendisinin verdiği kararların oluşturduğunu ve bu yüzden bireyin kendini sorgulaması gerektiğini savunur.
- Burjuva toplumuna karşı isyancı yaklaşımı destekleyen varoluşçuluk, eserlerde özellikle küçük burjuva aydınının ruhsal bunalımlarının işlenmesine neden olmuştur.
- Modernist edebiyat bu yüzden "**bunalım edebiyatı**" olarak da adlandırılmıştır.
- Diyalog ve hikâye etme yerine bilinç akışı ve bilinçaltı tekniklerinden yararlanılmıştır.
- Bireysellik ve bireyin kozmik yalnızlığı, karmaşık varlık olan insan, bireysel ve toplumsal huzursuzluk, bireyin bunalımları ve toplumla çatışmaları, toplumdan kaçış, toplumdaki değer çatışmaları, gecekondularda yaşayan insanların problemleri konu olarak işlenmiştir.
- Modernizmi esas alan eserlerde insanın karmaşık bir varlık olduğunu, bunalım ve toplumla çatışmalarının bulunduğu ve hayatının huzursuzluk içinde olduğu gibi temalar, alegorik bir anlatım, şiire has bir söyleyişle alışılmış anlatım tekniklerinden farklı olarak ifade edilmiştir.
- Yaşamın çok boyutlu ve kavranması güç gerçeklerden oluştuğu savunulmuştur.
- Okurların merak duygusunun kamçılanması amaçlanmamıştır.
- Anlatıcı büyük ölçüde birey bilinciyle kendi "ben"ini öne çıkarmıştır.

- Topluma ait değerleri yansıtmaya amacı güdülmemiştir.
- **Sait Faik Abasıyanık**, ilk hikâye kitabı "**Semaver**"den sonra 1948'den sonraki eserlerinde bireye ve onun iç dünyasına eğilmiştir. Özellikle "**Alemdağda Var Bir Yılan**" adlı eseri gerçeküstücü özellikler taşıyan öykü kitaplarından biridir.
- **Oğuz Atay**, ilk romanı "**Tutunamayanlar**"da küçük burjuva dünyasına ironiyle yaklaştı. Kitapta olaylar, küçük burjuva dünyasının değerlerinden ölümüne nefret eden bir gencin, kendisini öldürmesiyle noktanır. Bu eserinde yenilikçi ve çağdaş Batı romanının bazı tekniklerinden ustaca yararlandı. İç konuşma, bilinç akışı, düşler ve değişik söylemlerden oluşan metinler düzleminde karmaşık bir gerçeklik kurdu. Romanın içinde dağılmış ayrıntı, gözlem ve çağrışımlar, bütüne egemen olan bilinçli bir kurgunun öğeleridir. "**Tehlikeli Oyunlar**" ve "**Korkuyu Beklerken**"de de psikolojik çözümlemelere ağırlık verdi.
- **Orhan Pamuk**, ilk romanı "**Cevdet Bey ve Oğulları**"nda Nişantaşı'nda yaşayan bir ailenin üç kuşak boyunca yaşadıklarını bir tarihsel kurgu içerisinde ele aldı. Tüccar Cevdet Bey'den başlayarak torunlarına uzanan üç kuşağın yaşadıkları, Batılılaşma gayretleri, İstanbul yaşamı... Nişantaşı'nın burjuvadan bir ailesinin düşünceleri, yaşam biçimi romanda değerlendirilmiştir. Yazarın ikinci kitabı **Sessiz Ev**, Cevdet Bey ve Oğulları romanının bir devamı olarak görülebilir. Kitaptaki olayların akışı Cevdet Bey ve Oğulları ile örtüşmektedir. Yine bir postmodern toplum yapısı çizen Pamuk bu kitabında da bir ailenin yaşamını ve düşüncelerini kendine özgü melankolik üslubuyla anlattı.
- **Yusuf Atılgan**'ın yalnızlığın bunalımlarını anlattığı "**Anayurt Otel**"i Tutunamayanlar romanına teknik özellikleri yönüyle benzer.
- 1980'den sonra eser veren birçok yazar eserlerinde modernizmin etkisiyle yeni teknikleri kullanmışlardır.
- "**Bir Düşün Gecesi**" adlı romanıyla **Adalet Ağaoğlu**'nu, fantastik bir özellik taşıyan "**Kılavuz**" adlı romanıyla **Bilge Karasu**'yu, dedektif romanının bir çeşit parodisi olan "**Bir Cinayet Romanı**" adlı eseriyle **Pınar Kür**'ü, "**Alagün Çocukları**" adlı romanıyla Nezihe Meriç'i, "**Parasız Yatılı**" adlı öykü kitabıyla **Fıruzan**'ı sayabiliriz.

### 1. ORHAN PAMUK

- Edebiyata şiirle girdi. "**Hançer**" öyküsüyle ödül aldı. İlk romanı "**Cevdet Bey ve Oğulları**" roman yarışmasını kazandı. Tarihten ve sosyal hayattan aldığı konuları, kahramanların başarılı ruh tahlilleriyle zenginleştiren kurgularıyla dikkat çekti. Romanlarında Doğu- Batı sorununu felsefi ve kültürel açıdan ele almıştır.
- Romancılığı "**modern- postmodern roman**" kategorisinde değerlendirilmektedir.

- Pamuk'un tarihi romancılığa ve **Benim Adım Kırmızı** kitabına adımı sayılan ilk tarihi romanı **Beyaz Kale** ile geniş bir okuyucu kitlesine ulaştı. Osmanlı döneminde geçen kitapta 17. yüzyılda esir alınan bir Venedikli ile bir Osmanlı asilzadesinin arasındaki ilişkiler romanı tarihi- polisiye türüne örnektir. Yazarın en önemli ve ünlü kitabı kabul edilen **Kara Kitap**, gerek kurgusu gerekse konu anlatımı Orhan Pamuk romancılığında yeni bir boyut açtı. Postmodern romancılığı tarihsel romancılıkla kaynaştırmaya çalışan Pamuk kitabında İstanbul'a yer verdi. Şehirde yaşanan olayları kendi olay örgüsüyle dile getiren Pamuk'un bu romanı üzerine inceleme kitapları da yazıldı.
- Orhan Pamuk'un en çok popüler olan ve onu en tanınmış yazarlar kategorisine sokan kitabı **Yeni Hayat**'tır.
- "**Öteki Renkler**" yazı ve söyleşilerinden seçmelerdir.
- **2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.**

#### ESERLERİ

**Roman:** Beyaz Kale, Kara Kitap, Benim Adım Kırmızı, Cevdet Bey ve Oğulları, Yeni Hayat, Sessiz Ev, Kar (Politik romanı kabul edilir.) Masumiyet Müzesi, Kafamda Bir Tuhafılık

**Senaryo:** Gizli Yüz

**Anı:** İstanbul: Hatıralar ve Şehir, Babamın Bavulu

#### 2. OĞUZ ATAY

- Eserlerinde **çağdaş aydın insanın ruh halini** kendinden yola çıkarak **alaylı** bir anlatımla işleyen yazar eserlerinde daha çok halkla aydın çatışmasını ele almıştır. **Yaşamı ve küçük burjuva aydınını alaycı bir tutumla dile getirmiştir.**
- İlk romanı olan "**Tutunamayanlar**" da küçük burjuva sınıfını, Türk aydınının acıklı durumunu irdelemiştir.
- **Modernist ve postmodernist roman** anlayışlarını uygulamıştır. İç konuşma, bilinç akışı, değişik söylemlerden oluşan karmaşık bir gerçeklik kurmuştur.

#### ESERLERİ

**Roman:** Tutunamayanlar, Bir Bilim Adamının Romanı, Tehlikeli Oyunlar

**Hikâye:** Korkuyu Beklerken

**Oyun:** Oyunlarla Yaşayanlar

#### 3. SAİT FAİK ABASIYANIK

- Öykücülüğümüzde yeni bir dönemin başlatıcısıdır. **Çehov tarzı** öykünün temsilcilerindendir. "**İstanbul Öykücüsü**" olarak tanınır.
- Farklı bir üslupla konu sayılamayacak kadar aykırı karşılanan konuları işler.
- **Gözlemci ve gerçekçi** bir yazardır. Toplumu konu alan öykülerinde toplumdaki bazı problemleri işler. Kişileri yaşadıkları çevreye ve karakterlerine uygun olarak anlatır. Düşüncelerini, hayallerini içtenlikle

anlatır. Yakından tanıdığı, gözlemlediği kişileri tanıtır.

- Öykülerinde ele aldığı konuları insan ve toplum, insan ve doğa, psikolojik konular olarak üç grupta toplayabiliriz. Sınıf ayrılıkları, işveren- işçi ilişkileri, ekonomik dengesizlik, doğa, dostluk, insan sevgisi, aşk, yalnızlık işlediği konulardır.
- **Öykülerinde genellikle İstanbul'un kenar mahallelerini, Burgazada'yı, balıkçıları, sefil çocukları, aylak insanları anlatmıştır. Deniz, doğa, yaşlı bir adam, boyacı çocuk, balıkçı kahvesi onun öykülerinde sık rastlanan unsurlardır. Özlem ve acılarıyla toplum içindeki bireyi şiirsel bir söyleyişle dile getirmiştir.** Öykülerini yapmacılıktan, sanat kaygısından uzak dille yazmıştır. Konuşma diliyle yazmış, anlık coşkuları, izlenimleri yansıtan üslubu zaman zaman dil kurallarının dışına çıkmıştır.
- Geliştirdiği hümanist söylem kendinden sonraki hikâyecileri etkilemiştir. "**Bir insanı sevmekle başlar her şey.**"sözünü hatırlanır.

#### ESERLERİ

**Öyküleri:** Semaver, Şahmerdan, Sarnıç, Havada Bulut, Son Kuşlar, Alemdağ'da Var Bir Yılan, Lüzumsuz Adam, Mahalle Kahvesi, Tüneldeki Çocuk, Kumpanya, Az Şekerli

**Şiir:** Şimdi Sevişme Vakti

**Romanları:** Medar-ı Maişet Motoru (1952'de Birtakım İnsanlar adıyla yayımlanmıştır.) Kayıp Aranıyor

#### 4. RASİM ÖZDENÖREN

- "**Akar Su**" adlı hikâyesi Varlık dergisinde yayımlanmıştır. "**Denize Açılan Kapı**" adlı hikâyesiyle ve "**İki Dünya**" adlı deneme kitabıyla ödül almıştır. "**Çok Sesli Bir Ölüm ve Çözüm**" adlı hikâyeleri ayrıca TV filmi yapılmıştır.
- Öykülerini Anadolu'nun birçok yöresini gezerek kendisine "**ayrıntı avcısı**" dedirtecek güçlü bir tasvir yeteneğiyle, insanın evrensel yanlarını öne çıkararak yazmıştır. Öykülerinde bireyin yalnızlığını, yabancılaşmasını, kuşak çatışmasını, modernlik- gelenek gibi sorunları, değerlerinden koparılmış ve modern kentlerin varoşlarında kısırılmış bireyin, ailenin acılarını anlatmıştır.
- "**Gül Yetiştiren Adam**" romanıyla tanınır.

#### 5. YUSUF ATILGAN

- Edebiyatında modern anlatının önde gelen ustalarındandır. Yazmaya şiirle başlamış, sonra öykü ve romana yönelmiştir.
- Ayrıntıları, imgeleri ustaca kullanmış, **bilinç akışı- iç monolog tekniğini** başarıyla uygulamıştır. Bireyin ruh halini etkili işlemiştir.
- "**Aylak Adam**" (ilk romanı) ve "**Anayurt Otel**" adlı romanlarında psikolojik yabancılaşma ve yalnızlık temasını başarıyla işlemiştir.

## 6. ADALET AĞAOĞLU

- Yazın hayatına tiyatro eleştirileriyle başlamış, daha sonra şiire, oyuna, en son da roman ve hikâyeye yönelmiştir.
- Eserlerinde toplumun çalkantılı dönemlerini ve bunun birey üzerindeki etkilerini inceler. **Geriye dönüşler, iç monologlardan yararlanmıştır. Ayrıntıları yakalamakta başarılıdır.**
- İlk romanı "**Ölmeye Yatmak**" tır. Burada Cumhuriyet Dönemi'nin getirdiklerinin toplumun değişik kesimlerindeki bireyler üzerindeki etkisini işlemiştir. **Roman:** Ölmeye Yatmak, Fikrimin İnce Gülü, Bir Düşün Gecesi, Yaz Sonu, Üç Beş Kişi, Ruh Üşümesi, Romantik Bir Viyana Yazı

## 7. İNCİ ARAL

- İlk romanı "**Ölü Erkek Kuşlar**"dır. "**Kıran Resimleri**" adlı öykü kitabında Kahramanmaraş'taki toplumsal olayları anlatmıştır.
- **Öykü ve romanlarında genellikle kadın-erkek ilişkilerini, sevgiyi, kadının kimliğini, bağlılık-özgürlük sorunlarını ele aldı.**

## ESERLERİ

**Roman:** Mor, Ölü Erkek Kuşlar, Yeni Yalan Zamanlar, Hiçbir Aşk Hiçbir Ölüm, İçimden Kuşlar Göçüyor, Safran Sarı  
**Öykü:** Ağda Zamanı, Kıran Resimleri, Uykusuzlar, Sevginin Eşsiz Kışı, Gölgede Kırk Derece

## 9. OKTAY AKBAL

- **Gerçek anlamda öyküye yönelmesi Sait Faik'in "Semaver" adlı kitabını okumasından sonra başlamıştır.**
- Gazete ve dergilerde çeviri, eleştiri ve tanıtma yazıları yazmıştır. Roman, öykü, deneme, anı, gezi, tarih türlerinde eserleri vardır.
- İlk öykü kitabı "**Önce Ekmekler Bozuldu**" adlı eseridir. "**Suçumuz İnsan Olmak**" filme çekilmiştir.
- Öykülerinde kendi izlenimlerinden, yaşam deneyimlerinden, çocukluk anılarından yararlanmış, küçük kent insanını konu alan anılara ya da düşlere dayalı, duygulu, içe dönük öyküler yazmıştır. Öyküleri ince duygulu, aydın bir orta sınıf insanının toplum törelerine uymazlık ve bireysel ümitsizliklerini belirten, bu yönüyle de birinci ve üçüncü kişilerin iç monologları görünümündedir.
- **Hikâyeleri, Behçet Necatigil'in deyişiyle: "Konulu hikâyeler değil de, belli konular çevresinde oluşan anılar toplamıdır."**

## ESERLERİ

**Hikâye:** Önce Ekmekler Bozuldu Aşksız İnsanlar, Berber Aynası, Bizans Definesi, Yalnızlık Bana Yasak...

**Roman:** Garipler Sokağı, Suçumuz İnsan Olmak, Düş Ekmeği, İnsan Bir Ormandır

**Gezi-anı:** Hiroşimalar Olması

## 10. VÜS'AT O. BENER

- Kısa dizelerden oluşan, esprili, ironik, şaşırtıcı şiirler yazdı ama **öyküleriyle tanındı.** Dünya edebiyatında **Rus yazar Çehov'un öncüsü olduğu, anlatımı olaya yaslandırmayan, geleneksel serim, düğüm, çözümü olmayan durum- kesit öyküleri yazdı.**
- "**Dost**" adlı öyküsüyle ödül kazandı. Öykülerinin konusunu genellikle kendi yaşamından aldı. Ölüm temasını işlediği öykülerinde gündelik olaylarla bilinçaltında birikmiş yaşam parçalarını birleştirdi.

## ESERLERİ

**Roman:** Buzul Çağının Virüsü, Bay Muannit Sahtegi'nin Notları

**Öykü:** Dost, Yaşamazsın, Siyah-Beyaz, Mızıkalı Yürüyüş, Kara Tren

**Oyun:** İhlamur Ağacı, İpin Ucu

## 11. BİLGE KARASU

- **Modern- postmodern romanın edebiyatımızdaki önemli temsilcilerindendir.** Bireyin iç dünyasını ve sevgi, dostluk, yalnızlık, korku, tutku, ölüm, baskı, inanç çatışması gibi konuları imgesel bir dille yansıttı.
- Felsefeci yanı olan yazar, metinlerinde felsefi sorunları da işlemiştir.
- "**Gece**" adlı kitabıyla Pegasus Ödülü'nü kazanan ilk yazar olmuştur.

## ESERLERİ

**Roman:** Gece, Kılavuz

**Öykü:** Troya'da Ölüm Vardı, Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı, Göçmüş Kediler Bahçesi, Kısmet Büfesi

**Deneme:** Ne Kitapsız Ne Kedisiz, Narla İncire Gazel

## 12. NEZİHE MERİÇ

- İlk öyküsü "**Bir Şey**"dir. İlk öykü kitabı "**Bozbulanık**"tır.
- **Kadın ve çocuk sorunlarına dair çalışmalarıyla tanındı. Genç kız ve kadınların yalnızlığını şiirli bir hava, yalın dille anlattı.**
- Anılara, çağrışımlara, duygulara, iç konuşmalardan yararlandığı **Korsan Çıkmazı** romanıyla TDK Roman Ödülü'nü almıştır.
- Çocuklar için yazdığı kitaplarla çocuk edebiyatının önemli isimleri arasında yer almıştır.

**Roman:** Korsan Çıkmazı, Boşlukta Mavi

**Oyun:** Sular Aydınlanıyordu, Sevdican, Çın Sabahta

**Anı:** Çavlanın İçinde Sessizce  
**Öykü:** Bozbulanık, Topal Koşma, Menekşeli Bilinç, Dumanaltı, Bir Kara Derin Kuyu, Yandırma, Gölün İçinde Bülbül Sesi Var

## 13. FÜRUZAN

- İlk romanı **"Parasız Yatılı"** ile Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. **"Benim Sinemalarım"** adlı öyküsü sinemaya uyarlandı. 12 Mart Dönemi'ni anlattığı **"47'liler"** romanı TDK Roman Ödülü aldı.
- Romanlarında düşmüş kadınlar, kötü yola sürüklenen küçük kızların, çöküş sürecindeki burjuva ailelerin, yeni yaşama koşullarından bunalan, yurt özlemi çeken göçmenlerin, yoksulluk içinde yaşama savaşı veren, tek silahları sevgi olan yalnız kalmış kadınların, çocukların dramlarına sevecen bir bakışla eğildi. Farklı kültür dairelerine ait insanların yaşamlarını yansıttı. Öykülerinin çoğunda anne- kız ilişkisinin önemli yer tuttuğu, gerçekliği küçük kızların bakış açısıyla işlediği görülür. Ayrıntılarla beslediği canlı anlatımı, karakterleri işleyişindeki derinlikle dikkat çekti. **Almanya incelemelerinden sonra göçmen ve gurbetçi işçi sorunları üzerinde durdu, özellikle gurbetçilerin çocuklarının sorunlarına eğildi.**

**Roman:** 47'liler, Berlin'in Nar Çiçeği

**Öykü:** Parasız Yatılı, Kuşatma, Benim Sinemalarım, Gecenin Öteki Yüzü, Gül Mevsimidir

**Gezi- röportaj:** Yeni Konuklar, Balkan Yolcusu, Ev Sahipleri

**OYUN:** Redife'ye Güzelleme, Kış Gelmeden

**Şiir:** Lodoslar Kenti

#### 14. ATTILA İLHAN

- **Mavicilerden** olan Attila İlhan şairliği yanında romanlarıyla da tanınır. Günlük yaşamın içindeki bireyi konu edinen romanlar yazmakla birlikte daha çok Kurtuluş Savaşı, 2. Dünya Savaşı yıllarının Türkiye'si, çok partili hayata geçiş, Kore Savaşı, 27 Mayıs Darbesi gibi yakın tarihimizdeki toplumsal ve siyasal olayları konu alan tezli romanlarıyla tanınır.
- İlk romanı **"Sokaktaki Adam"**da kent hayatını ve kent sorunları içinde boğulan, kendi kendisiyle kavga eden bireyi anlatmıştır. Romanda Kamarot Yakup'la Güzel sanatlar Akademisi'nden ayrılan Hasan'ın maceraları anlatılır.
- **"Zenciler Birbirine Benzemez"**de radyo atölyesinde çalışan kimsesiz Mehmet Ali'nin Paris'teki yaşamını anlatmıştır.
- **"Yaraya Tuz Basmak"**ta Kore Savaşı'ndan 27 Mayıs'a dek bir subayın yaşamını anlatmıştır.
- **"Kurtlar Sofrası"**nda 27 Mayıs öncesinde Türkiye'deki iş çevrelerini, basın ve eğlence sektörünü, gençlik kesimini anlatmıştır. Mahmut Ersoy romanın başkahramanıdır.
- **"Bıçağın Ucu"**nda 27 Mayıs Darbesi öncesinde aydınların ve ülkenin içinde bulunduğu durumu anlatmıştır.
- **"Sırtlan Payı"**nda bir yandan 27 Mayıs darbesini izleyen siyasal panoramayı çizer, bir yandan da Balkan ve Birinci Dünya Savaşları ile Kurtuluş Savaşı'ndan kesitler verir. 1960 Temmuz'unda bir gece evinde enfarktüs geçiren emekli Albay Ferid Bey, bu kriz gecesinden sonra, İmparatorluğun ve

Milli Mücadele, Mütareke yıllarıyla yakın tarihimizin hesaplaşmasını yapar.

- **"Dersaadet'te Sabah Ezanları"**nda yakın geçmiş, Mütareke Dönemi'ni, Kurtuluş Savaşı yıllarını 1909-1920 anlatmıştır.
- **"Aynanın İçindekiler"** Attilâ İlhan'ın Türkiye tarihinin 1909- 1960 arası dönemini anlattığı roman serisidir. "Bıçağın Ucu, Sırtlan Payı, Yaraya Tuz Basmak, Dersaadette Sabah Ezanları, O Karanlıkta Biz" serideki romanlardır.

## CUMHURİYET DÖNEMİNDE GÖSTERMEYE DAYALI METİNLER (TİYATRO)

- Bu dönemde tiyatrodaki Batı modeli benimsenmiş, gerek tiyatronun kurumsallaşması gerek de oyun yazarlığının gelişmesi bakımından önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde tiyatro gelenekleri ve kurallarının değiştiği görülür.
- Muhsin Ertuğrul'un 1927'de Darülbeyazıt'ın başına geçmesiyle yeni bir dönem başlamıştır. Muhsin Ertuğrul, yerli yazarları yüreklendirmiş, izleyiciye sunduğu çağdaş çeviri oyunlarla, sahneleme, oyunculuk ve dekor kullanımında güncel anlayışı yerleştirmiş, yetismelerine katkıda bulunduğu oyuncularla bugünkü Türk tiyatrosunun temellerini atmıştır. Muhsin Ertuğrul Türk tiyatrosunun Batılı anlamda kurucusu kabul edilir.
- Millî Edebiyat dönemi tiyatro yazarlarından bir kısmı, Cumhuriyetin ilk yıllarında da eser vermeyi sürdürmüşlerdir.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında milliyetçiliğin öne çıktığı idealist eserler yazılmıştır. Diğer yandan toplumsal sorunları, değer yargılarının değişmesini ve ruhsal çelişkileri vermeye çalışan ve ruhsal çatışmaların işlendiği eserler de karşımıza çıkar.
- Sorumluluk- sorumsuzluk; kanaatkârlık-aşırı tüketim arzusu gibi hususlar karşılaştırılmış, toplumdaki değer çatışması somutlaştırılmıştır. Köy gerçekliğini konu alan eserler sahnelenmiş, toplumsal ve ekonomik adaletsizliği düşündüren konular işlenmiştir. Yakın geçmiş eleştirilmiş, gecekondularda yaşayan insanların problemleri, Osmanlı tarihine özgü önemli şahsiyet ve olaylar, değişen yaşama tarzının beraberinde getirdiği aile dramları konu edilmiş, âdet ve geleneklerden yararlanılmıştır.
- Eserlerinin dili oldukça sade ve yalındır.
- 1930'lu yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı nedenleri, Anadolu'daki uyanış, mitoloji ve evrensel konular işlenmiştir.
- 1940'lı yıllarda aile yapısı, idealizm ile paranın gücü arasındaki çatışmalar ele alınmıştır.
- 1950-1970'li yıllarda yazar sayısı artmış, buna bağlı olarak da konu çeşitlenmiştir. Kimi yazarlar birey sorunlarından toplumsal sorunlara geçiş yaparken; kimi yazarlar toplumsal sorunlardan kişiye inmişler, bazı yazarlar da evrensel sorunları ele almışlardır. Eğitim sorunları vurgulanmış, kuşaklar arası ve kentli köylü arası eğitim farkından doğan çatışmalar işlenmiştir. Ebeveyn- çocuk, kadın- erkek, ağa- köylü, imam-muhtar- öğretmen ilişkileri işlenmiştir. Böylece toplumdaki bozuklukların temelinde; bireyin bilinçsizliğinin, bilinçli olanların da sorumluluktan kaçmalarının yattığı vurgulanmıştır.
- 1970'ten sonra Türk tarihini yeniden gözden geçirme, işçi sorunları, Almanya'ya gidenlerin

kültür çatışmaları, Almanya'da yetişmekte olan birinci, ikinci kuşak sorunları işlenmiştir.

- Oyunlarda zengin insan kadrosu dikkat çeker.
- Genellikle orta sınıfın beğenisi önemsenmiştir.
- Cumhuriyet Dönemi'nde Türk tiyatrosu **absürt tiyatro** ve **epik tiyatro** olmak üzere temelde iki koldan ilerlemiştir.

### ABSÜRT (UYUMSUZ- SAÇMA) TİYATRO

- Geleneksel tiyatronun kurallarını hiçe sayan, bir olayı canlandırmaktan çok bir ses ve hareket düzeni olan, az olay ve çok mesaj vermeyi amaçlayan çağdaş tiyatro türüdür.
- Absürt tiyatro, 2. Dünya Savaşı'nı yaşayan insanlığın içine düştüğü durumların, boşuna çabaların, bekleyişlerin acısından kaynaklanan bir umutsuzluk havası içinde oluşmuştur.
- Bu tiyatro türü hiçbir şeyi anlatmak amacıyla değildir. İnsanın en kötü halinin portresini çizer. Kahramanların psikolojisini yansıtır. Önemli olan bir sevinç ve kaygının sebeplerini belirtmek değil sadece o sevinç ve tasanın oluşunu göstermektir. Olaylar arasında sebep- sonuç ilişkisi kurmaz. Rastlantılara yer verir.
- Klasik tiyatronun bütün kalıp ve kurallarını kırar; perde düzenine, dekora, serim, düğüm, çözüm bölümlerine önem vermez.
- Tiyatroyu ses ve hareket düzeni olarak görür.
- Bilinmeyenlerle, sembollerle ve saçma olarak adlandırılacak kurgularla doludur.
- Alay söz konusudur. Haksız kadar haklıyı, kötü kadar iyiyi, zalim kadar mazlumu da çoğu kez aynı ölçüde gülünç yapar.
- İzleyiciye hikâyenin sonunu kendi zevkine ve anlayışına göre hayal etme imkânı verir.
- Absürt tiyatronun en büyük yankı uyandıran örneği İrlandalı **Samuel Beckett**'in "**Godot'yu Beklerken**" adlı oyunudur.
- Türk tiyatrosunda **Güngör Dilmen**'in "**Canlı Maymun Lokantası**", **Melih Cevdet Anday**'in "**Dikkat Köpek Var**", **Sabahattin Kudret Aksal**'in "**Bay Hiç**" oyunları bu türe örnekler.

### EPIK TİYATRO

- Geleneksel tiyatro ile modern tiyatronun özelliklerini harmanlayan, manzum ve mensur anlatımın bir arada bulunduğu, ders vermeyi amaçlayan ve bu nedenle izleyicinin kendini oyuna kaptırmasını istemeyen, toplumcu gerçekçilik akımı etkisinde gelişen, izlenenlerin gerçek değil oyun olduğunun hatırlatıldığı çağdaş tiyatro türüdür.
- Epik tiyatro kavramını ilk kez 1927'de Berthold Brecht tarafından kullanılır.

- Kapitalizm ve sınıf ayrımlarına karşı eleştirel yaklaşan, seyirci kitlelerini emekçi sınıf olarak belirleyen akımdır.
- Epik tiyatrodaki oyun kalbe değil akla seslenmelidir. Oyunun izleyiciyi büyülemesine karşıdır. Seyircinin oyuna kendini kaptırmasını istemez. İzleyiciye temsilde gördüklerinin gerçek olmadığını, bir oyun olduğunu hatırlatır.
- Oyunun aralarına şarkılar, tekerlemeler, konuyu birdenbire kesen didaktik açıklamalar konur, entrikaların iç yüzü açıklanır.
- Seyircinin eleştirel bir tutum geliştirmesini ister.
- Neden- sonuç bağı alabildiğince gevşek, merak ögesi zayıftır.
- Bu tiyatro türünün öncüsü Alman sanatçı **Berthold Brecht**'tir. En ünlü eseri "**Kafkas Tebeşir Dairesi**"dir.
- **Haldun Taner** ve **Vasıf Öngören** bizdeki temsilcileridir.
- **Cevat Fehmi Başkut, Haldun Taner, Necati Cumalı, Orhan Asena, Refik Erduran, Recep Bilginer, Turgut Özakman, Güngör Dilmen, Turan Oflozoğlu, Vasıf Öngören** tiyatro türünün temsilcilerindendir.

### 1. ORHAN ASENA

- Edebiyata lise yıllarında başlayan yazar, uzun süre şiir ve hikâye yazmıştır.
- Özellikle trajedi türünde eserleriyle dikkat çekmiştir.
- Oyunlarının konusunu daha çok tarihi ve güncel olaylardan almıştır. Gılgamış'tan esinlenerek yazdığı ilk oyunu "**Tanrılar ve İnsanlar**"dır.
- Kanuni ve sonrasında iktidar sorununu işlediği "**Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe**" tarihi tiyatrolarındandır.

### ESERLERİ

**Tiyatro:** Tokum ve Toprak, Hürrem Sultan, Karacaoğlan, Fadik Kız, Atçalı Kel Mehmet, Korku, Tanrılar ve İnsanlar, Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe, Toroslardan Öteye...

### 2. HALDUN TANER

- Edebiyat Fakültesi'nde tiyatro tarihi dersleri vermiş, gazetelerde sanat ve kültür yazıları, fıkralar yazmıştır. Yazın yaşamına skeçler yazarak başlamıştır.
- Gücünü **gözlem, mizah** ve **yergiden** alan Haldun Taner; öykü türünde de yazmıştır. Öykücülüğünün ilk evresinde meddah geleneğinin anlatım olanaklarından yararlanmış. Hikâyelerinde genellikle büyük şehirlerdeki yozlaşmış tipleri, züppeleri, ikiyüzlüleri, canlı, neşeli, nükteli bir üslupla ironi yüklü bir dille işlemiştir. Sonradan görme varlıklı insanları, modern yaşama uyumda zorluk çeken kişileri anlatmıştır.
- İlk tiyatrolarında dramatik türün başarılı örneklerini vermiş, ardından epik tiyatro denemelerine girişmiştir. Epik tiyatro ve kabarenin öncüsüdür.

- "**Keşanlı Ali Destanı**" edebiyatımızda ilk epik tiyatro örneğidir. "Keşanlı Ali Destanı"nda devlet otoritesi olmayan bir toplumda yoksul çevrenin çektiği sıkıntıyı gözler önüne serer.
- Diğer önemli tiyatrosu "**Gözlerimi Kapatım Vazifemi Yaparım**"da geçimini güçlükle sağlayan kişilerin yıllar süren sömürülüşünü güldürü havasında anlatır.

### ESERLERİ

**Öyküleri:** Yaşasın Demokrasi, Tuş, Şişhaneye Yağmur Yağıyordu, On İkiye Bir Var, Konçınalar, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü...

**Oyunları:** Keşanlı Ali Destanı, Fazilet Eczaesi, Lütfen Dokunmayın, Dışarıdakiler, Huzur Çıkmazı, Gözlerimi Kapatım Vazifemi Yaparım, Vatan Kurtaran Şaban, Sersem Kocanın Kurnaz Karısı, Eşeğin Gölgesi, Vatan Kurtaran Çoban, Yar Bana Bir Eğlence, Dev Aynası, Zilli Zarife, Ay Işığında Şamata...

**Gezi:** Düşsem Yollara Yollara

**Fıkra:** Devekuşuna Mektuplar

### 3. TURAN OFLAZOĞLU

- Oyun yazarı, şair, eleştirmen Oflozoğlu'nun ilk tiyatrosu "**Keziban**"dır.
- Günlük yaşamın gerçekleriyle tarihsel gerçekleri bir bütün olarak eserlerinde yansıtmıştır. Yazdığı oyunların konularını genellikle tarihe dayandırmakla birlikte, tarihi incelemeye yönelik değil, karakterlerin kişilik ve iç dünyalarını yansıtmaya önem vermiştir.
- "**Deli İbrahim, Cem Sultan, 4. Murat, Sokrates Savunuyor, Kösem Sultan, Genç Osman**" tarihi oyunlarıdır.
- "**Allah'ın Dediği Olur**" dinin sömürülüşünü anlatan oyunudur.

### 4. REFİK ERDURAN

- Roman, fıkra, eleştiri türünde eserler vermesine rağmen daha çok tiyatro türüyle tanınır. Daha çok güldürü ve vodvil türünde oyunlar yazmıştır.
- Sinema, televizyon senaryoları yazmıştır. Atatürk'ün toplumu yeniden yapılandırmadaki hızını anlatan Metamorfoz (Başkalaşım) TRT tarafından 1992'de filme çekilmiştir.
- Eserlerinde genellikle toplumsal bozuklukları, kişileri ve kurumları eleştiren, bazen de gülünç yanlarını sergileyen bir tutum izlemiştir.
- "**Cengizhan'ın Bisikleti**" adlı oyununda eski yaşayış biçimlerinden kurtulamadığı halde kurtulmak için çaba gösteren bir adamın tutumundan hareketle Batılılaşmanın yanlış anlaşıldığını savunur.

### ESERLERİ

**Tiyatroları:** Cengizhan'ın Bisikleti, Karayar Köprüsü, Uçurtmanın Zinciri, Direkler Arasında, Deli, Kahraman, Bir Kilo Namus, Yemenimin Uçları...

## 5. RECEP BİLGİNER

- Gazete ve dergiyle edebiyat dünyasına girmiş, daha sonra tarih konulu oyunlar yazmıştır.
- Türkiye'nin sosyal sorunlarını toplumcu bakış açısıyla ele alan oyunları vardır.
- Bazı eserlerinde gerçekçi bakışla Güneydoğu Anadolu köylerindeki olayları anlatmıştır.
- **"Gazeteciden Dost"** adlı oyununda gazetecilik konusunu işlemiştir.
- **"Ben Devletim"** adlı oyununda yönetici- vatandaş ilişkilerini işlemiştir.
- **"Sarı Naciye"**'de Toroslarda bir orman köyünde yaşayan Sarı Naciye'nin Çukurova'ya pamuk tarlalarına ırgat olarak gitmesi konu edilmiştir.

## ESERLERİ

**Tiyatroları:** Sarı Naciye, Utanç Dünyası, Gazeteciden Dost, Politikada Bir Sarıçizmeli...

## 6. TURGUT ÖZAKMAN

- **"Şu Çılgın Türkler, Diriliş- Çanakkale, Cumhuriyet- Türk Mucizesi"** önemli romanlarıdır. Belgesel- roman özelliği taşıyan romanlardır.
- Oyunları arasında **"Ah Şu Gençler, Töre, Ocak, Fehim Paşa Konağı, Pembe Evin Kaderi** (ilk oyunu), **Sarıpınar 1914** (Reşat Nuri'nin Değirmen romanından değişiklikler yapmıştır.) sayılabilir.

## 7. GÖNGÖR DİLMEN

- Absürt tiyatronun en önemli temsilcilerindendir.
- Yapıtlarında mitolojiden ve tarihten yararlanmıştır. Sağlam tiyatro tekniği, şiirsel dili ve evrensel boyutları bulunan oyunlarından **"Midas'ın Kulakları"**na, **"Midas'ın Altınları"** ve **"Midas'ın Kördüğümü"** oyunlarını da ekleyerek bir **Midas Üçlemesi** oluşturmuştur. Bu oyunlarda Frigya Kralı Midas'ın tutkularını, yanılgılarını anlatmıştır.
- **"Deli Dumrul, Ben Anadolu"** oyunlarında mitolojiden yararlanmıştır.

## 8. VASİF ÖNGÖREN

- **"Göç, Asiya Nasıl Kurtulur, Zengin Mutfağı"** tiyatrolarındandır.

## 9. CEVAT FEHMİ BAŞKUT

- Dış ülkelerde oyunu sahnelenen ilk Türk yazarı unvanına sahiptir. İlk oyunu **"Büyük Şehir"**'dir. En tanınmış eseri **"Buzlar Çözülmeden"**'dir.
- Cumhuriyetten sonra ortaya çıkan değişimleri mizahi bir yolla anlatmıştır. Değişen toplumda paranın gücü ve bireylere yaptığı baskı üzerinde durmuştur.

## 10. YAHYA AKENGİN

- Şiir, roman ve tiyatro türlerinde yazmıştır.
- **"Aile Bağları, Eski Çarıklar"** önemli tiyatrolarıdır.

## 11. SABAHATTİN KUDRET AKSAL

- Önce Cahit Sıtkı etkisiyle ölçülü uyaklı şiirler yazmış, sonra Garip' yaklaşmış ve en son 2. Yeni havasında yazmıştır.
- Avare insanların yaşamları, aile içi sarsıntılar, ölüm, ihanet gibi konuları işlediği hikâyeleri Sait Faik hikâyelerini hatırlatır. **"Gazoz Ağacı"** ünlü hikâye kitabıdır.
- İlk oyunu **"Evin Üstündeki Bulut"**'tur. **"Şakacı, Bir Odada Üç Ayna, Tersine Dönen Şemsiye, Kahvede Şenlik Var, Kral Üşümesi, Bay Hiç"** diğer tiyatrolarıdır.

## CUMHURİYET DÖNEMİNDE

### ÖĞRETİCİ METİNLER

- Bu dönem öğretici metinlerinde sadeleşen Türkçe vasıtasıyla daha çok okura ulaşılmıştır. Sanatçılar kendini daha rahat ifade edebilme imkânı bulmuştur.
- Halk söyleyişlerine ait kelime ve kelime gruplarına yer verilmiş; bu dönem eserlerinde Türkçenin dil kuralları hâkim olmuştur.
- Cumhuriyetin kurulmasıyla millet ve milli kültür anlayışı ön plana çıkmış, aydınlar ile halk arasındaki uçurumun kapanması için halka ve milli kültüre yönelinmiştir. Bunun doğal sonucu olarak bu dönemdeki öğretici metinlerde Anadolu, Anadolu insanı ve milli unsurlar konu olarak seçilmiştir.
- İlerleyen zamanlarda dönemin zihniyetinin değişmesiyle işlenen konular ve temaya bakış da değişmiştir.
- Nurullah Ataç ve Suut Kemal Yetkin bu dönemde denemeleriyle ünlü sanatçılarımızdır. Gezi yazısı denince akla gelen ilk isim ise Faliş Rıfkı Atay'dır.
- Bu dönemin önemli temsilcileri: Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin, Cemil Meriç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan, Sabahattin Eyüboğlu, Mehmet Fuat Köprülü, Nihat Sami Banarlı...

### 1. NURULLAH ATAÇ

- Sanatçı, Cumhuriyet sonrası edebiyatımızda bir yol gösterici görevi üstlenmiştir.
- Onun dil, sanat, edebiyat ve bazı kişisel davranışlar üzerindeki uyarıcı yazılarının yanında ikinci önemli yönü de **Türkçeyi özleştirmedeki** üstün çabasıyla, **anlatımda devrik cümlelerin, konuşma dilinin gerekliliğini savunması** ve bunları yapıtlarında uygulamasıdır. Kendini dil devrimine, Türkçenin arılaştırılmasına adanmıştır.
- Yaşadığı dönemde **deneme** ve **eleştiri** türünün başarılı bir temsilcisi olmuştur. İzlenimci (okura dönük- öznal) eleştirinin ilk örneklerini vermiştir.
- Deneme, söyleşi ve eleştiri alanında birçok yapıt ortaya koymuştur.
- **"Günce"** adlı yapıtında günlüklerini yayımlamıştır.

## ESERLERİ

**Deneme, Söyleşi ve Eleştiri:** Karalama Defteri, Günlerin Getirdiği, Sözden Söze, Ararken, Diyelim, Söz Arasında, Okuruma Mektuplar, Prospero ile Caliban, Söyleşiler.

### 2. SUUT KEMAL YETKİN

- Yazın yaşamına Suut Saffet takma adıyla şiir ve mensur şiirler yazarak başlamıştır.
- **“Sanat ve Edebiyat”** adlı bir dergi çıkarmıştır.
- Sanat, estetik, resim, felsefe konularında yapıtlar veren, birçok dergide yine bu konularda yazılar yazan sanatçı, edebiyatımızda özellikle deneme ve eleştirileriyle tanınmıştır.
- Sanat, edebiyat konuları üzerindeki özel görüşleriyle düşüncelerini, kesin yargılarla kurallara bağlanmaksızın duygulu bir biçimde eleştirir.
- Açık ve özlü bir anlatımı vardır. Çevirileri de vardır.

## ESERLERİ

Düşün Payı, Şiir Üzerine Düşünceler, Yokuşa Doğru, Edebiyat Konuşmaları, Edebiyat Üzerine, Günlerin Götürdüğü, Estetik

### 3. SABAHATTİN EYUBOĞLU

- Sanat sorunlarımızla toplumsal sorunlarımızı kuvvetli bir kültürle araştıran yazardır.
- Tarihimiz içinde Anadolu'nun en bilinçli yorumcularındandır. Anadolu, Anadolu halkı, Atatürk tutkunluğu, demokrasi, halk sanatı, halk dili, halk eğitimi en çok üzerinde durduğu ana konulardır.
- Türk kültürü konusunda Halikarnas Balıkcısı ve Azra Erhat ile birlikte yeni bir Anadoluculuk görüşü getirmiştir. Ona göre Türk kültürü Anadolu'da daha önce yaşamış eski toplumların kültürlerinin bir uzantısıdır.
- Halkı hor görenlere her fırsatta çatar. Hümanist, halkçı düşüncenin öncüsüdür.
- Daha çok deneme ve inceleme türünde yapıt vermiştir.
- **Montaigne'nin “Denemeler”ini, Ömer Hayyam'ın rubailerini, La Fontaine'nin fabllarını Türkçeye çevirmiştir.**

## ESERLERİ

**Deneme ve İncelemeleri:** Mavi ve Kara, Sanat Üzerine Denemeler, Yunus Emre'ye Selam, Pir Sultan Abdal

### 4. CEMİL MERİÇ

- Mükemmel düzeyde Fransızca bilen Cemil Meriç, İngilizce ve Arapçaya da hâkimdir.
- Elazığ ve İstanbul'da Fransızca öğretmenliği yapmıştır. 1941'den başlayarak İnsan, Yücel, Gün gibi dergilerde yazmıştır. Hisar dergisinde **“Fildişi Kuleden”** başlığıyla sürekli denemeler yazmıştır.

- 1955'te, gözlerindeki miyopun artması sonucu görme yetisini kaybetmiş ama yazmaya devam etmiştir.
- Cemil Meriç, düşünce hayatımızda deneme türüne getirdiği yeni anlayışla dikkati çeken bir yazardır. Tarihten sosyolojiye, felsefeden edebiyata geniş bir alanı saran deneme ve incelemelerinde Doğu ve Batı kültürünü çok iyi özümsemiş, bir aydın olarak düşünce ve diliyle dikkat çekmiş, Tanzimat sonrası Türk aydınının yaşadığı Doğu- Batı ikilemine ilişkin yorum ve eleştirileriyle öne çıkmıştır.
- Cemil Meriç, toplum bilim, tarih, felsefe gibi alanlardaki düşüncelerini kendine özgü bir dille ve şiirsel bir anlatımla dile getirmiştir.

## ESERLERİ

Hint Edebiyatı, Saint – Simon, Bu Ülke, Umrandan Uygarlığa, Bir Dünyanın Eşiğinde, Mağaradakiler, Kırk Ambar, Bir Facianın Hikâyesi, Işık Doğudan Gelir, Kültürden İrfana, Jurnal I- II, Sosyoloji Notları ve Konferanslar

### 5. SALAH BİRSEL

- Edebiyatımızda deneme türünün önemli temsilcilerindendir. **“Keçi Çobanı, Kuzu Çobanı”** adlı denemesiyle TRT Sanat Yarışması Başarı Ödülü almıştır.
- Garip ve 2. Yeni akımlarını izlemiş ancak hiçbir akımı bütünüyle benimsemeden kendine özgü bir dille yazmıştır.
- Şiirlerinde olduğu gibi denemelerinde de yergici yaklaşımını, alaycı, ironik üslubunu devam ettirmiştir.

## ESERLERİ

**Denemeleri:** Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu, Kurutulmuş Felsefe Bahçesi, Boğaziçi Şingir Mıngır  
**Roman:** Dört Köşeli Üçgen

### 6. MEHMET KAPLAN

- Edebiyat Fakültesinde Yeni Türk Edebiyatı profesörüdür.
- Tanzimat sonrası ve günümüz edebiyatının çeşitli kişi ve konuları üzerinde yaptığı inceleme, deneme, çözümleme ve eleştirileriyle tanınmıştır.
- Edebiyat tarihi incelemelerine metin analizi yöntemini getirmiştir.

## ESERLERİ

Tevfik Fikret ve Şiirleri, Namık Kemal- Hayatı ve Eserleri, Tanpınar'ın Şiir Dünyası, Şiir Tahlilleri I-II, Nesillerin Ruhu, Büyük Türkiye Rüyası, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I-II, Hikâye Tahlilleri, Edebiyatımızın İçinden, Kültür ve Dil.

### 7. ŞEVKET RADO

- Şiir ve öyküyle edebiyat hayatına girmiş; fıkra ve sohbetleriyle tanınmıştır. **Şevket Hıfzı** imzasıyla Varlık dergisinde yayımladığı şiirlerini “**Şiirler**” adlı kitapta toplamıştır.
- Edebiyatımızda **radyo sohbetleri**yle tanınmıştır.
- Sohbetleri genellikle gençlere doğru yolu gösteren, onlarda yaşama sevinci uyandıran, hayat yollarında karışılacakları güçlükleri iyimser bir görüşle yorumlayan bir özellik taşır.
- Dili oldukça sadedir.

#### ESERLERİ

**Sohbetleri:** Eşref Saat, Ümit Dünyası, Hayat Böyledir, Aile Sohbetleri

#### 8. OKTAY AKBAL

- Gazete ve dergilerde çeviriler, öyküler, eleştiri ve tanıtma yazıları yazmıştır.
- İlk öykü kitabı “**Önce Ekmekler Bozuldu**” adlı eseridir.
- Öykülerinde kendi izlenimlerinden, yaşam deneyimlerinden, çocukluk anılarından yararlanmış, küçük kent insanını konu alan anılara ya da düşlere dayalı, duygulu, içe dönük öyküler yazmıştır.
- Roman, öykü, deneme, anı, gezi, tarih türlerinde eserleri vardır.

#### 9. İSMAİL HABİB SEVÜK

- Yazar ve edebiyat tarihçi olan İsmail Habib Sevük, tezatların şaşırtıcı havasından, ilginç kıyaslamalardan, orijinal buluşlardan, geniş tarih kültüründen beslenen anlatımı ile gezi türünün güzel örnekleri “**Tuna'dan Batı'ya**” ve “**Yurttan Yazılar**” adlı eserleri yazmıştır.
- Tanzimat’tan itibaren Türk edebiyatının geçirdiği evreleri eserlerinde irdelemiştir.
- Batı kültür ve sanatını oluşturan şair ve yazarların yaşamlarını, Türk edebiyatı ile kıyaslayarak anlattığı “**Avrupa Edebiyatı ve Biz**” adlı eseri önemlidir.

#### ESERLERİ

**İncelemeleri:** Dil Davası, Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi, Edebi Yeniliğimiz, Avrupa Edebiyatı ve Biz, Edebiyat Bilgileri

**Gezi yazıları:** Tuna'dan Batı'ya, Yurttan Yazılar

#### 10. EFLATUN CEM GÜNEY

- Eflatun Cem Güney, geleneksel halk hikâyelerimizi ve masallarımızı derlemiştir. Kendisi de masallar yazmıştır. **Masalıcı Baba** olarak tanınmıştır. Anadolu'nun çeşitli yörelerinde, yerel sanat dergilerinin çıkması için çalışmalar yapmıştır.
- Danimarka'da bulunan Andersen Kurumu " **Açıl Sofram Açıl**" adlı eseriyle yazara Dünya Çocuk Edebiyatı Onur Belgesi vermiştir.

- **Dede Korkut Masalları** adlı kitabıyla bu ödülü 1960 yılında tekrar kazanmıştır. Çocuk edebiyatımızın önemli yazarlarından olan Eflatun Cem Güney, birçok masalımızın günümüz Türkçesiyle yeniden ortaya çıkarılması için büyük çaba göstermiştir.

#### ESERLERİ

**Masalları:** Dertli Kaval, Bir Varmış Bir Yokmuş, Evvel Zaman İçinde, Gökten Üç Elma Düştü, Az Gittim Uz Gittim...

**Halk edebiyatı incelemeleri:** Halk Şiiri Antolojisi, En Güzel Türk Masalları, Halk Türküleri, Nasrettin Hoca Fıkraları, Nasrettin Hoca Fıkraları, Dede Korkut Masalları, Folklor ve Eğitim, Folklor ve Halk Edebiyatı...

#### 11. NİHAT SAMİ BANARLI

- Dil sorunlarıyla yakından ilgilenmiş ve bu konudaki görüşlerini kaleme almıştır. 1940'lı yıllarda hazırladığı edebiyat ders kitaplarıyla tanınmıştır.

#### ESERLERİ

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Türkçenin Sırları, Şiir ve Edebiyat Sohbetleri...

#### 12. BURHAN FELEK

- Döneminin önemli gazetecisidir. Söyleşileri ve söyleşi özelliğindeki gülmece öğeleriyle yüklü fıkralarıyla tanınmıştır.
- Yıllarca aksatmadan sürdürdüğü köşe yazarlığı ve gazetecilik deneyimi (57 yıl) nedeniyle “**şeyhülmuharririn**” sıfatıyla anılmıştır.
- Sporla da ilgilenmiş, Uluslar arası Olimpiyat Komitesi tarafından Liyakat Diploması ile ödüllendirilmiştir.
- “Felek” fıkralarının toplandığı kitabıdır.

#### 13. MEHMET FUAT

- Nazım Hikmet’in üvey oğludur. Nazım Hikmet biyografisi yazan sanatçı; deneme, anı, inceleme türlerinde eserler vermiştir.

#### BU DÖNEMİN DİĞER SANATÇILARI

##### Latife Tekin- modernizm

**Roman:** Sevgili Arsız Ölüm, Berci Kristin Çöp Masalları, Gece Dersleri, Buzdan Kılıçlar, Aşk İşaretleri, Ormanda Ölüm Yokmuş, Unutma Bahçesi, Muinar, Rüyalar ve Uyanışlar Defteri

##### Pınar Kür- modernizm

**Roman:** Yarın Yarın, Küçük Oyuncu, Asılacak Kadın, Bitmeyen Aşk, Bir Cinayet Romanı, Sonuncu Sonbahar, Cinayet Fakültesi, Beşpeşe

### **Hüseyin Nihal Atsız-Türkçülük- Turancılık**

**Şiir:** Yolların Sonu

**Roman:** Dalkavuklar Gecesi, Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Diriliyor, Deli Kurt, Z Vitamini, Ruh Adam,

### **Ümit Yaşar Oğuzcan**

Genellikle Faruk Nafiz Çamlıbel duyarlılığında ve aşk, ayrılık, özlem temaları ekseninde çoğalttığı şiirini, 1973'te büyük oğlu Vedat'ın ölmesi üzerine, hayatın boşluğu, ölüm ve acı gibi derinliklere, öz ve biçim yoğunlaştırmalarına yöneltti. Şairlik başarısını, daha etkili, aruzla yazdığı rubailerinde gösterdi.

**Şiir:** Mustafa Kemalî Düşünüyorum, Üstüme Varma İstanbul, Sahibini Arayan Mektuplar, Sevenler Ölmez, Hüzün Şarkıları, Bir Gün Anlarsın, Toprak Olana Kadar, Önce Sen Sonra Ben, Acılar Denizi, En Eski Yalnızlığımın Sen Benim, Milyon Kere Ayten, Beni Unutma...

### **Orhan Hançerlioğlu**

**Roman:** Karanlık Dünya, Ekilmemiş Topraklar(Anadolu sorunları),Ali...

### **Nahit Sırrı Örik**

**Roman:** Sultan Hamid Düşerken

**Hikâye:** Eve Düşen Yıldırım

### **Buket Uzuner**

**Roman:** İki Yeşil Susamuru, Kumral Ada Mavi Tuna, Uzun Beyaz Bulut – Gelibolu, Su- Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları

### **Tahir Alangu**

Masallar, gölge oyunları, destanlar, göçmen folkloru vs. ile ilgili araştırmalar yaptı. Keloğlan ve Billur Köşk masallarını derledi.

### **Cahit Uçuk**

Çocuklar için romanlar, öyküler, masallar, manzum masallar yazmıştır. Dünyanın ünlü çocuk klasikleri “İkizler” serisinin yirmi sekizinci kitabı olan “Türk İkizleri” ile Hans Christian Andersen armağanını kazanmıştır.

### **Ayşe Kulin**

**Roman:** Adı: Aylin, (biyografik roman), Sevdalinka, (roman), Füreya, (biyografik roman), Köprü, Veda

**Araştırma:** Kardelenler

### **İhsan Oktay Anar**

**Roman:** Puslu Kıtalar Atlası, Kitab-ül Hiyel, Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri, Amat, Suskunlar, Yedinci Gün

### **Ali Fuat Başgil**

Gençlerle Baş Başa

### **Elif Şafak**

**Roman:** Pinhan, Şehrin Aynaları, Mahrem, Bit Palas, Araf, Beşpeşe, Baba ve Piç, İskender, Ustam ve Ben

### **Emine İşinsu**

Halide Nusret Zorlutuna'nın kızıdır. Roman konuları arasında kadın sorunları, Bulgaristan, Kerkük, Batı Trakya'daki Türklerin sıkıntıları öne çıkar. Son dönem eserlerinde Türk tasavvufunun temsilcileri Yunus Emre, Niyazi Mısri, Hacı Bayram Veli ve Hacı Bektaş Veli'nin hayatları ele alınmıştır.

### **Sevinç Çokum**

Sosyal ve tarihî romanlar kaleme aldı. Hikâyelerinde İstanbul'un gelenekçi semtlerinin sosyal yapısından kesitler verdi; yalnızlığı ve dayanışmayı işledi. Ruh tahlillerine girerek kahramanlarının duygularını akıcı ve dokunaklı bir dille tasvir etti.

**Roman:** Hilal Görününce, Karanlığa Direnen Yıldız, Bizim Diyar, Deli Zamanlar...

### **Bahaeddin Özkıışı**

Akbaba dergisinde mizah öyküleri yayınladı.

**Hikâye:** Bir Çınar Vardı, Göç Zamanı

**Roman:** Sokakta, Köse Kadi, Uçtaki Adam

### **Tarık Dursun Kakinç**

**Hikâye:** Güzel Avrat Otu, Yabanın Adamları, Ona Sevdigimi Söyle, Ömrüm Ömrüm...

**Roman:** Kurşun Ata Ata Biter, Ağaçlar Gibi Ayakta...

# TÜRK EDEBİYATINA AİT ÖNEMLİ ESERLERİN ÖZETLERİ

## TANZİMAT EDEBİYATI

### Taaşşuku Talat ve Fitnat ( Şemsettin Sami)

Edebiyatımızdaki ilk yerli romandır. Romantik bir aşk macerasının anlatıldığı eser, tekniği ve karakterleri yönünden pek başarılı değildir. Romanda görücü usulü ile evlilik ve bunun sakıncaları anlatılır. Eserde **Talat** ve **Fitnat**'ın aşkı anlatılır. Romanın dili dönemine göre oldukça sadedir. Romantizm akımının etkisinde yazılmış bir eserdir.

### Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem)

Türk edebiyatının ilk realist ( gerçek ) romanıdır. Yazar bu romanda yanlış Batılılaşma anlayışını mizahi öğelerle gözler önüne sermektedir. Romanda geçen olaylar ve karakterler bütünüyle doğal ve yerlidir. Roman, Batılılaşmayı yanlış anlayan, kendi kültürüne yabancılaşmış bir genç olan **Bihruz Bey**'in yaşadıklarını anlatır. Yazar yanlış Batılılaşmayı anlatırken Bihruz Bey'in içine düştüğü Batı hayranlığı uğruna yapılan komiklikleri anlatır.

### İntibah (Namık Kemal)

Türk edebiyatının ilk edebi romanıdır. Eserde cariyelik konusu işlenmiştir. Roman, **Ali Bey** adlı toy bir delikanlının yaşamını ve evlilik macerasını konu edinir. Eser teknik olarak pek başarılı değildir. İyi ve kötü tipler, gerçekten uzak, aşırı niteliklere sahiptir.

### Cezmi (Namık Kemal)

Türk edebiyatının ilk tarihi romanıdır. Türk – İran savaşları ve taht kavgası konu edilir. Roman, Kırım Şehzadesi Adil **Giray**'ın yaşadığı aşk ve **Cezmi**'nin onu kurtarmak isterken geçirdiği serüvenleri anlatır.

### Vatan yahut Silistre (Namık Kemal)

Türk edebiyatının Batılı anlamda yazılıp oynanan ilk tiyatro yapıtıdır. Bu oyun Gedikpaşa Tiyatrosu'nda oynanmıştır. Yazarın tiyatrolarının içinde en çok yankı uyandıran oyunudur. Teknik bakımdan kusurludur. Toplumun bozulan moralini düzeltmek amacıyla yazılmıştır. Bu oyundan sonra yazar sürgüne gönderilmiştir. Kısaca bu oyunda, Türk-Rus Savaşı'nda gönüllü olarak cepheye giden sevgilisinin ardından, cephede onunla beraber bulunmak ve onunla aynı kaderi paylaşmak için asker kıyafetine girip, Silistre müdafasına iştirak eden genç bir kız ile genç bir adamın aşkı anlatılarak, Türk askerinin vatan uğruna gösterdiği fedakârlık canlandırılır.

### Felatun Beyle Rakım Efendi (Ahmet Mithat Efendi)

Yazarın Rodos adasında sürgün olduğu yıllarda yazdığı bir romanıdır. Yazar bu romanında iki tipin çatışmasını anlatır. Romanda Felatun Bey, Batı'ya özenen, halktan uzaklaşan ve alafranga davranışlarıyla gülünç duruma düşen bir tiptir. Rakım Efendi ise akıllı, yeniliklere açık, eğitime önem veren,

çalışkan bir tiptir. **Rakım Efendi**, Ahmet Mithat Efendi'nin kendi yaşamından bir yansımasıdır adeta. Roman, romantik anlayışa uygun bir biçimde yazılmıştır.

### Sergüzeşt (Sami Paşazade Sezai)

Romantizm akımından realizme geçişi gösteren bir eserdir. Edebiyatımızdaki ilk gerçekçi romanlardan biridir. Yazar bu romanda esaret ve insan ticareti konularını eleştirmiştir. Romanda, Kafkasya'dan kaçırılarak İstanbul'a getirilen dokuz yaşarında güzel bir Çerkez kızı olan **Dilber**'in yaşadığı sıkıntıları anlatır.

### Zehra (Nabizade Nazım)

Edebiyatımızın ilk tezli romanıdır. İlk psikolojik roman denmesi de sayılır. Yazar romanında “ kıskançlık” teması üzerinde durmuştur. Romandaki psikolojik tahliller ve kıskançlık psikolojisinin geliştirilmesi özenle anlatılmıştır. Yazar olayı ve olayın geçtiği çevreyi realist bir biçimde anlatmıştır.

### Karabibik ( Nabizade Nazım)

Edebiyatımızda ilk köy romanı olarak kabul edilir. Eser romandan çok uzun hikâye özelliklerine sahiptir. Edebiyatımızda realizmin başarılı örnekleri arasında yer alır. Yazar bu romanında, Antalya'nın Kaş ilçesinin Beymelik köyünde babasından kalma tarlanın dört dönümünü komşusuna satan Karabibik'in, kalan sekiz dönümünü de Yosturoğlu'na kaptırmamak için ortaya koyduğu çabayı anlatır.

## SERVET-İ FÜNUN EDEBİYATI

### Mai ve Siyah (Halit Ziya Uşaklıgil)

Servet-i Fünun'un hayat ve sanat görüşünü ortaya koyan eserdir. Eser asıl çizgileriyle realist olmakla beraber Ahmet Cemil romantiktir. **Ahmet Cemil**, sanat hayalleriyle yaşar. Fakat içinde bulunduğu durumla hayalleri tezat oluşturur ve tüm hayalleri yıkılır. Ahmet Cemil'in kişiliğinde romantik, mücadeleci kuşağın içine düştüğü dram anlaşılır. Batılı anlamda yazılan ilk romanlardandır. “Mai” roman kahramanının hayallerini “Siyah” ise hayallerinin yıkılışını anlatan sembolik ifadelerdir.

### Aşk-ı Memnu (Halit Ziya Uşaklıgil)

Zevke düşkün Bihter kendinden büyük olan **Adnan Bey**le evlenir. Adnan Bey'in yeğeni Behlül adlı gençle Bihter Hanım birbirine âşık olurlar. Behlül, züppe bir tiptir. Bunların arasındaki aşkı Adnan Bey'in kızı Nihal hisseder ve durumu babasına bildirir. Adnan Bey'in olanları öğrendiğini duyan Bihter kendini öldürür. Batılı anlamda yazılan ilk modern romanlardandır.

### Kırık Hayatlar (Halit Ziya Uşaklıgil)

Ömer Behiç ve Vedide evli, iki çocukları olan, mutlu bir hayat yaşayan bir aile kurmuşlardır. Ömer Behiç İç

Hastalıklar Uzmanı bir doktor, dürüst birçok zorluklarla karşılaşmış zor şartlarda yetişmiş, acı çekmiş fakat tek isteği diğer insanların acı çekmemesi. Ondaki bu ruh hali onun doktor olmasına vesile olmuştur. Ömer Behiç daha mutlu bir yuva kurmak için ilk olarak kendi evlerinin olmasını ister ve bunu Vedide ile paylaşır fakat ne zaman bitireceğini söylemez sürpriz yapmak ister. Bu düşünce o denli çekici gelir ki Vedide 'ye sonunda bekledikleri olacaktı. Evi tamamlar, ailesiyle beraber oraya taşınırlar. Ömer Behiç Neyyir adlı bir genç kızla tanışır ve onunla ilişki yaşamaya başlar. Bu arada ailesini de ihmal eder. Ve nihayet yanlışını anlayıp eşine dönmeye karar verir.

#### **Eylül (Mehmet Rauf)**

Türk edebiyatının ilk psikolojik romanıdır. Roman "yasak aşkı" anlatır. **Süreyya Bey** ve **Suat Hanım** beş yıldan beri evlidir. Süreyya'nın arkadaşı **Necip** aile dostlarıdır. Necip Suat'a çok değer vermektedir. Bu değer veriş zamanla sevgiye dönüşür. Bu sevgi karşılıksız değildir. Ancak her ikisi de Süreyya'ya ihanet edebilecek yaradılıştan değillerdir. Zamanla bu aşk şiddetlenir. Bir gün köşkte çıkan bir yangında Suat içerde kalır. Necip onu kurtarmak için evin içine girer ve her ikisi de yangında ölür.

#### **Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç (Hüseyin Rahmi Gürpınar)**

Roman on iki bölümden meydana gelmektedir. 1910 yılında Halley kuyruklu yıldızının Dünya'ya çarpacağı haberi ve bu haberin İstanbul'da meydana getirdiği heyecan anlatılıyor. Ayrıca "İrfan Galip" isimli kahraman etrafında kadın, erkek ilişkileri ve aşk anlatılıyor.

#### **Mürebbiye (Hüseyin Rahmi Gürpınar)**

Yazar bu romanında natüralist romancılığın özelliklerini ustaca uygular. Yabancı mürebbiyelerin eğitim ve öğretimine bırakılan çocuklarımızın düşebileceği kötü durumları anlatır.

#### **Şipsevdi (Hüseyin Rahmi Gürpınar)**

Para hırsı yüzünden zengin olma hayalleri peşinde koşan **Meftun**'un başından geçen olaylar anlatılır. Meftun zengin Kasım Efendi'nin kızı Edibe ile evlenir. Yanlış Batılılaşma işlenmiştir.

### **MİLLİ EDEBİYAT**

#### **Ateşten Gömlek (Halide Edip Adıvar)**

Yazar bu romanında, İzmir'in işgali üzerine şehri kurtarmayı amaçlayan milli mücadele hareketlerinin hedeflerine nasıl ulaştığını anlatır. Kısaca romanda, İzmirli **Ayşe** etrafında, Anadolu'da önce çetelerle başlayan, sonra düzenli ordu ile devam eden ve zaferle sonuçlanan Türk Kurtuluş savaşının hikâyesi anlatılır. Romanın tamamına yakını **Peyami**'nin hatıra defterinden ibarettir.

#### **Vurun Kahpeye (Halide Edip Adıvar)**

İstanbul'dan Anadolu'ya gönderilen öğretmen bir kızın düşmanla işbirliği yapan kişilerce iftiraya uğraması ve bunun sonucunda linç edilmesi anlatılır. Romanda, idealist İstanbullu öğretmen **Aliye**'nin Anadolu'da bir kasabaya gidişi ve bölgede Milli Mücadele düşüncesine destek faaliyetleri aktarılır. Romanda, bölge halkının Millî Mücadele'ye bakışı, söz konusu mücadelenin sembolü konumuna gelmiş Kuvayı Milliye oluşumunu algılayışının yanı sıra çözülen Osmanlı devlet mekanizmasının temsilcileri ve eski düzen karşıtları yansıtılır.

#### **Handan (Halide Edip Adıvar)**

Yazar bu romanında, 20. yüzyıl başında İstanbul'da yaşayan bir ailenin çok değerli, akıllı, sevimli bir kızının çileli hayatı ve onun çevresindeki insanların ondan etkilenip birbirine yazdıkları mektuplardan oluşan bir psikolojik romandır. Kadın psikolojisini tüm ayrıntılarıyla yansıtır. Otobiyografi özelliği gösterir.

#### **Sinekli Bakkal (Halide Edip Adıvar)**

Roman; yazarın en ünlü romanıdır. İlk olarak İngilizce The Clown and His Daughter, (Soytarı ile Kızı) adıyla 1935 yılında Londra'da yayımlanmıştır. İngilizce yazıp sonradan Türkçe'ye çevirdiği eserdir. II. Abdülhamit dönemi anlatılır. Yazar bu romanda, Aksaray'da Sinekli Bakkal Mahallesi'nde küçüklüğünden beri hafız olan Rabia adlı kadın kahramanın kişiliğinde Doğu kültürünü, İtalyan piyanist **Pregri** ile de Batı kültürünü yansıtmaya çalışır. Rabia'ya Hristiyan olan Pregri'nin aşık olması ve Pregri'nin Müslüman olup **Rabia** ile evlenmesini anlatır. Yazar kısaca Doğu- Batı çekişmesini anlatır. Realist özellik gösterir.

#### **Mor Salkımlı Ev (Halide Edip Adıvar)**

Yazarın, çocukluk günlerinden başlayarak 36 yaşına kadarki hayat hikâyesini anlattığı bir anı kitabıdır. Halide Edip, kendi çocukluğunu, yetişme yıllarını, ilk yazılarını, ilk evlilik ve ayrılığını anlatırken bir yandan da Millî Mücadele döneminin ve imparatorluğun son dönemlerinin panoramasını ortaya koymaktadır.

#### **Türk'ün Ateşle İmtihanı (Halide Edip Adıvar)**

Kurtuluş savaşı ve yakın tarihin şartlarını, bu şartlar içerisinde nasıl bir zaferin kazanıldığını konu alan, o günlerin anılarının dile getirildiği bir eserdir.

#### **Yaban ( Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'nun zor durumunu anlatır. Romanda Türk aydını ile Türk köylüsü arasındaki kopukluk sergilenir. Ayrıca bu roman, köye ve köylüye bilinçli yönelişinin ilk ürünüdür. **Ahmet Celal**'ın hatıra defteri olarak düzenlenmiştir.

#### **Hüküm Gecesi (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

1927 yılında yayımlanmıştır. İstanbul'un I. Dünya Savaşı yıllarındaki durumunu ve Meşrutiyet dönemi parti kavgalarını anlatır. Osmanlı'nın bozulan siyasi ve toplumsal durumuyla basın hayatı gözler önüne serilir. **Ahmet Kerim**, hem romanın hem de basın hayatının

önemli bir kişisidir. Ahmet Kerim, Yakup Kadri'nin sözcüsü gibidir.

Ahmet Kerim muhalif bir gazeteci ve yazılarıyla İttihat ve Terakki'ye karşı cephe almıştır. Aynı gayeyi takip eden Ahmet Samim'in de yakın dostudur. Olay 1908–1911 yılları arsında geçmektedir. Bu dönemde İttihat ve Terakki ile muhalefet arasında siyasi bir çekişme yaşanmaktadır. İttihat ve Terakki'nin çirkin siyasi oyunlar oynayışı, düşünce yoksulluğu, baskıyı, kaba gücü olağan sayan yönetim anlayışıyla kıyasıya eleştirilirken, muhalefetin ikiyüzlülüğü, çıkarıcılığı da eleştiriye maruz kalıyor. İttihatçılar ve İtilafçılar bir madalyonun değişik görünümdeki iki yüzü gibidir. Aynı maddeden yapılmışlardır, nitelikçe hiçbir ayrımları yoktur. Olaylar da gerçekte olduğu gibi aktarılmıştır. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'yı öldürmekten sanık kimselerle birlikte tutuklanmak ölümle karşı karşıya getirmiştir genç adamı. Bekirağa bölüğünde, suçsuz ve haksız, idam korkusuyla "Hüküm Gece" sini beklerken bile kişiliğine kabahat bulmaz, bütün sebep ve sonuçlarıyla hayat hesabının yükünü zamanına ve neslinin tarihine yükler. Sinop sürgünü Ahmet Kerim'i içkinin kucığına atmış, alkolden yoksun kaldığı günlerde kafası yağ tükemiş bir kandile dönen, eli titreyen bir adamdır. Zavallı anacığın mektup bile yazamaz hale gelir. Ahmet Kerim için asıl acı şey ise henüz Sinop'a gitmeden kendini tanımış olmasıdır.

#### **Sodom ve Gomore (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Hüküm Gecesi'nin devamı gibidir. **Ahmet Kerim**, İstanbul'un işgali karşısındaki vurdumduymazlığı, bozukluğu, alçaklığı karşısındaki yöneticileri ve kişileri eleştirir. Bu yönüyle İstanbul'u ahlaksızlığından dolayı yerle bir edilen Sodom ve Gomore şehirlerine benzetir.

#### **Nur Baba (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Tekkelerin bozulmasını, özellikle de Bektaşî tekkesinin bozulmasını ve yozlaşmasını anlatır.

#### **Ankara (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Yeni kurulan Cumhuriyet ve Ankara anlatılır. Cumhuriyet dönemi yenilikleri ve bunları yanlış yorumlayanların gülünçlükleri gözler önüne getirilir.

#### **Panaroma (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Ankara romanının devamı gibidir. Cumhuriyetle birlikte sürdürülen devrimler, toplum yaşamı, ekonomi, sanat, kültür ve her türlü politika koşulları ve çeşitli görünümeler anlatır. Cumhuriyet'ten sonraki devrimleri ve Atatürk'ün ölümünden sonraki yılları değerlendirdiği bir eserdir.

#### **Kiralık Konak (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Yazarın ilk romanıdır. II. Abdülhamit dönemi nazırlarından **Naim Efendi**'nin konağındaki üç kuşağın aralarındaki kültür çatışmasını anlatır.

#### **Bir Sürgün (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)**

Olayımızın kahramanı olan Doktor Hikmet İzmir'e sürgün edilmiş bir memurdur. Doktor Hikmet sıkıntı ve dertlerden çökmüş orta yaşlı bir kişidir. Okumaya düşkün bir insandır. Bir ara gazete ve mecmualarını okuduktan sonra dibinde azıcık bir şarap olan bir bardak dikkatini çeker. Bardağın içinde bir karınca vardır. Şarabın içinde dönüp dolaşır, bir yere gidemez. Ve ona bakarak işte bende bu karınca gibi hiçbir yere gidemiyorum der. Bu arada limandaki büyük vapurlardan birinin sesini duyar ve bundan etkilenir. Bir iki kadeh içtikten sonra kendini vapurda bulur ve Paris'e varır.

#### **Zeytindağı (Falih Rıfkı Atay)**

Osmanlı Saltanatının son gönlerinden, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna kadar ki olaylar anlatılmaktadır. Yazar görevi sebebiyle Cemal Paşa'nın konağına yani Zeytindağı'na gitmiştir. Anılarını anlatmıştır.

#### **Çankaya (Falih Rıfkı Atay)**

Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadar olan hayatı, harp zamanında düşmana ve Cumhuriyet zamanında yaptığı inkılaplarla gerıcilere karşı verdiği savaşı anlatmaktadır.

#### **Çalıkuşu (Reşat Nuri Güntekin)**

"İstanbul Kız" adıyla tiyatro olarak yazmış; fakat dönemin şartları gereği oyunu sahneleme olanağı olmadığı için bu adla roman olarak yayımlamıştır. Roman, **Feride**'nin hatıra defteridir. Yazarın ilk romanıdır. Bu romanla üne kavuşmuştur. Temeli romantik bir aşk hikâyesine dayanan bu romanda aslında İstanbullu olan Feride adlı genç öğretmenin Batı Anadolu'nun değişik köy ve kasabalarında öğretmenlik yaşamı anlatılır. Yazar Anadolu'nun geri kalmışlığını, yoksulluk ve bakımsızlığını ortaya koyar.

#### **Dudaktan Kalbe (Reşat Nuri Güntekin)**

Yazar bu kitabında, gerçek sevgiyi anlayamamış bir gencin düştüğü bunalım anlatılmakta ve yanlış yer ve zamanda yaşanmış bir aşkın, verdiği acıları göz önüne sermektedir. Kitapta kısaca; kemanist olan **Kenan**'ın yaşadığı aşklar ve bu aşkların kendi iç dünyasında uyandırdığı bazı duygulardan bahsediliyor. Sadece Kenandan değil; aşk yaşadığı bayanlardan da uzun uzun bahsedilmekte ve aşkın kişilerin duygu ve düşüncelerinde ne kadar etkili olduğu anlatılmaktadır.

#### **Kavak Yelleri (Reşat Nuri Güntekin)**

Yazar bu uzun soluklu romanında, ülkemiz insanların iç dünyasını, Anadolu gerçeklerini, toplumun durumunu, acı tatlı birçok olayı, aşkı, acıyı, ayrılığı ve dostluğu çok güzel anlatmıştır. Anıların hüznü ve sevinç dolu rüzgârında geçip giden yılları anlatıyor yazar.

### **Yaprak Dökümü (Reşat Nuri Güntekin)**

Yazar bu romanında, toplumsal sorunları, insan ilişkilerini, ahlaki değerlerin yozlaşmasını gerçekçi bir biçimde ele aldığı sosyal bir romandır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yazılmıştır. Romanında, yanlış Batılılaşma üzerinde durmaktadır. **Ali Rıza Bey**, Suriye ve Anadolu'da 25 yıl çalışmış ve işine son verilmiştir. Ali Rıza Bey karısı, üç kızı ve oğluyla, İstanbul'da geçim sıkıntıları içerisinde yaşamaktadır. Kızları Necla ve Leyla oğulları Şevket olumsuz olaylar sonucu aileden koparlar. Büyük kız Fikret bile bile birkaç çocuklu bir adam ile evlenir. Layla'nın iffetini kaybetmesi ile Ali Rıza Bey felç geçirir. Aile ağacının yapraklarının kopuşu anlatır.

### **Yeşil Gece (Reşat Nuri Güntekin)**

Yazar bu romanında, topluma yararlı olmaya çalışmış, bilgilendirip bir derece de olsa cehaletten kurtarmaya çalışmıştır. Kısaca bu romanda, her yaprağı inkılâp öncesi o dipsiz karanlığı ve derin uçurumu bize en iyi şekilde anlatmaktadır. Kararmış ve sadece yeşil bir ışıkla aydınlanmış zihinleri bir yenilikçi öğretmenin gözünden anlatan roman, o yılları ve savaşı her yönüyle anlatmıştır.

## **CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI**

### **Üç İstanbul (Mithat Cemal Kuntay)**

Adnan Bey'in hayatı çerçevesinde İstanbul'un üç dönemini –Abdülhamit Dönemi, İttihat ve Terakki Dönemi, Mütareke Dönemi- anlatarak Osmanlı'nın çöküş yıllarına tanıklık etmiştir.

### **Devlet Ana (Kemal Tahir)**

Eser, Bizans çökerken Osmanoğullarının Anadolu'da güçlenişlerinin bir destanıdır. Yazar romanda kendi tarih felsefesinin özünü yansıtan düşüncelerini somutlaştırmak istemiştir. Yazar, eserinde, Söğüt Türklerinin topraklarını genişleterek Osmanlı Devleti'nin çekirdeğini oluşturmalarını anlatır. Roman, ismini başkahramanı olan Devlet Hatun'dan alır. Eserde Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu tarih, masal, aşk, inanç, macera potasında eritilerek anlatılmaktadır.

### **Yorgun Savaşçı (Kemal Tahir)**

Osmanlı Devleti'nin mütarekeyi imzalamasından 1920 ortalarında Milli Mücadele'nin güçlendiği döneme kadar olayları bir Osmanlı yüzbaşı ve İttihat ve Terakki üyesi olan Yüzbaşı Cemil'in hikâyesi üzerinden anlatır. Yol Ayrımı'nda yan karakterlerden biri olarak karşımıza çıkan Cehennem Topçu Cemil, Yorgun Savaşçının başkahramanıdır. Cemil, bir yandan âşık olup evlendiği teyze kızı Neriman ile her şeyi bırakıp uzakta bir köyde yaşamayı isteyecek kadar bıkkın; diğer yandan Anadolu'ya geçip Milli Mücadele'de ön saflarda yer almayı isteyecek kadar da cesurdur. Kitap Osmanlı devlet yapısı hakkında da önemli bir tezi ortaya

koyar. Bu tez daha çok Batı ile Doğu'nun dünya bakışlarının farklı olması üzerine temellendirilir.

### **Esir Şehrin İnsanları (Kemal Tahir)**

**“Esir Şehir” üçlemesinin (Esir Şehrin İnsanları- Esir Şehrin Mahpusu- Yol Ayrımı) ilk kitabıdır.** Mütareke yılları romanı olan eser 1. Dünya Savaşı sırasında İstanbul'daki aydınların durumunu konu edinir. Ülkesinin sorunlarına duyarsız bir aydın olan Kamil Bey'in duyarlı hale gelmesini anlatır. Kamil Bey, karısı Nermin, dergi çıkaran Nedime Hanım'ın etrafında gelişen olaylar işlenir. İşgalcilerin gizli planını Anadolu'ya götürmeye çalışırken yakalanan Kamil Bey, Nedime Hanım'ı ele vermez. **Romandaki esir şehir İstanbul'dur.**

### **Kurt Kanunu (Kemal Tahir)**

Atatürk'e karşı düzenlenmek istenen İzmir suikastını anlatır.

### **Eskici ve Oğulları (Orhan Kemal)**

Romanın başkahramanı **Eskici Topal**'dır. Trablus'ta savaşırken bacağının birini kaybeden topal bir eskicinin başından geçen aile sorunları anlatılır. El işçiliği, fabrika işçiliği ve makineleşmeye doğru giden toplumda giderek yoksullaşan ailedeki kuşak çatışmaları ve bireyin sorunları işlenmiştir.

### **Murtaza (Orhan Kemal)**

Patronun çıkarlarını kendi çıkarlarından önde tutan ve yazarın Don Kişot'a benzettiği bir gece bekçisinin hikâyesi anlatılır.

### **Bereketli Topraklar Üzerinde (Orhan Kemal)**

Anadolu köylerinden Çukurova'ya çalışmaya gelen üç gurbetçinin (İflahsızın Yusuf, Pehlivan Ali, Köse Hasan) hayat mücadelesini anlatan roman, köy- kent karşıtlığını işlemeye çalışmıştır.

### **Yılanların Öcü ( Fakir Baykurt )**

Romanın kahramanı olan **Kara Bayram**'ın Burdur'un Yeşilova ilçesine bağlı seksen haneli Karataş köyünde kimsenin gözüne batmayan bir yaşamı vardır. Babadan kalma ahır, samanlık, toprak damlı bir evi, bir kağrı, kırk beş dönüm kadar toprağı vardır. Kendi toprağını işleyerek ailesinin geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Bir gün **Haceli**'nin, Bayram'ın evinin önündeki boş araziye ev yaptırmak istemesiyle aralarındaki sürtüşme başlar, muhtar Haceli'den yana çıkar ve Bayram'a eziyet ederler. Bayram ve annesinin haksızlıklara karşı koyuşları işlenir. Romanın yazılış amacı halk-yönetici çatışmasını anlatarak halkı bilgilendirmek ve hakkını aramaya yöneltmektir.

### **Kaplumbağalar ( Fakir Baykurt )**

Olaylar İç Anadolu'nun fakir, susuz, kıraç bir köyü olan **Tozak**'ta geçmektedir. Köylüler köyün öğretmeni Rıza'nın yol göstermesiyle köyün yakınlarındaki düzlük bir alanı kısa sürede herkesi mutlu eden, kaplumbağaların bile güneşten kaçarak gölgesinde

barındığı yemyeşil bir bağ haline getirirler. Fakat köye gelen kadastro ekibi köylünün “Purluk” dediği bu arazinin devlete ait olduğunu söyler. Böylece devlet ile köylü arasında bir çekişme başlar. Köylü cahil ve zayıftır. Devletle başa çıkamayınca bütün sığırları bağa sürerek bağı talan ederler.

#### **İnce Memed ( Yaşar Kemal )**

**Abdi Ağa**’nın baskısına dayanamayıp, düzene başkaldıran **İnce Memed**’in hikâyesi anlatılmaktadır. İnce Memed, içinde başkaldırma içgüdüsüyle ağanın yeğenini öldürüp, dağa çıkar ve eşkıya olur. Rengiyle, doğasıyla, yapısıyla Çukurova’nın öyküsüdür. Romanda Anadolu halkının geri kalmışlığı, köy hayatının sefaleti ve ağaların tüm yöreye hâkim olması anlatılır.

#### **Üç Anadolu Efsanesi (Yaşar Kemal)**

Köroğlu’nun ortaya çıkışı, Karacaoğlu’nın yaşamı ve Alageyik söylencesini içerir.

#### **Yer Demir Gök Bakır (Yaşar Kemal)**

Borçları olan köylüler **Adil Ağa**’nın kapılarına dayanmasından korkarak ermiş gözüyle baktıkları **Taşbaşı**’a sığınır. Her şeyi düzeltereğine inandıkları Taşbaşı, onlar için bir umuttur. Oysa Taşbaşı köylüleri bu düş dünyasından kurtarmak için çaba sarf eder ama onları inandıramaz. Bir süre sonra köylülerin tuzağına düşüp Taşbaşı da kendini ermiş gibi görmeye başlar.

#### **Kuyucaklı Yusuf ( Sabahattin Ali )**

Olay Aydın’ın Nazilli ilçesi Kuyucaklı köyünde **Kuyucaklı Yusuf**’un ailesinin öldürülüp kaymakam tarafından Yusuf’un evlat edinilmesiyle başlar. Kaymakam, kızı **Muazzez** ile Yusuf’u evlendirir. Kaymakam’ın ölümünden sonra yeni kaymakam Yusuf’u verdiği işle kasabadan uzaklaştırır. Yeni kaymakam, Hilmi bey ve Şakir’in katıldığı yemekli eğlencelere annesinin zoruyla Muazzez de katılır. Bir gece ansızın eve gelen Yusuf bu durumu görünce oradakilere ateş açar. Yaralanan Muazzez’i atının tergisine atarak oradan uzaklaşır. Muazzez yolda ölür, Yusuf da atını dağlara doğru sürer. Kuyucaklı Yusuf ve ailesinin trajik sonla biten hikâyesi anlatılır. Türk edebiyatında kasaba gerçeklerini anlatan romanlarımızdandır.

#### **Kürk Mantolu Madonna (Sabahattin Ali)**

Romanın önemli karakterleri arasında **Maria Puder** ve **Raif Efendi** yer alır. Raif Efendi’nin içine kapanık yaşamında ruhsal olarak ne büyük fırtınalar yaşadığı ve bunları dile dökemeyip günlüğüne aktardığı; büyük aşkının yarattığı duygularının anlatıldığı bir aşk romanıdır. Raif Efendi’nin kendi halinde keskin sükûnetinin ardında gizlediği hayatı ve sevdiği kadına duyduğu aşk vardır. Kitaba adını veren Kürk Mantolu Madonna adlı tablo Andrea Del Sarto tarafından yapılmış "Madonna delle Arpie" isimli tablodur ve Floransa’daki Uffizi Galerisi’nde bulunmaktadır. Raif Bey romanın genelinde kendi halinde, sessiz, sakin,

ahlaklı ve sıkıntılı olduğu zamanlarda başkalarına belli etmeyen birisidir. Ancak bu sessizliğinin ardında bir kadına duyduğu sevdadır. Maria Puder ise yaşamın kıyısında kendi kendine debelenirken aşkını yaşamak isteyen güçlü bir kadındır.

#### **Çıkrıklar Durunca (Sadri Ertem)**

Fabrika malı ithal kumaşların yerli dokumacılığı yok ettiğini, işsizliğe yol açtığını göstermeyi amaçlayan toplumcu romanlardandır.

#### **Yılkı Atı ( Abbas Sayar)**

İbrahim, tarlada çift sürmektedir. Bulunduğu köy, Anadolu’nun yoksul köylerinden biridir. Köyde kış, acı yüzünü göstermeye başlamıştır. Rüzgârlar sertleşmiş, kavak ağaçları yapraklarını dökmeye başlamıştır. İbrahim, bu yılki mahsulünü düşünür. Saman da ürünler de kıt kanaat ancak yetecektir. Samanları düşünen İbrahim, Dorukısırak’ını hatırlar. Büyük oğlu Mustafa’ya Dorukısırak’ı dağlara sürmesini söyler. Dorukısırak’ın artık yılki atına salınma vakti gelmiştir. Ovada onlar gibi 7–8 at daha vardır. Bütün atların koruyucusu olan atın adı Demirkır’dır. Doru da onlara katılır, bir hayat sürmeye başlar. Sadece tayını çok özlemektedir.

Havanın çok soğuk olduğu bir gün, Dorukısırak hastalanır, bir köye doğru gider. Hıdır Emmi adında biri ona acır, bakar ve onu iyileştirip dağa salar. İbrahim ise bahar gelince tek başına da olsa Dorukısırak’ı bulmaya karar verir. Ovaya iner. Dorukısırak’ını bulur. Tayı annesinin yanına gönderir, böylelikle Doru’nun geleceğini zanneder. Tay ve Dorukısırak tam aksine koşmaya başlarlar, bir süre sonra gözden kaybolurlar.

#### **Kalpakkılar (Samim Kocagöz)**

Kurtuluş Savaşı’nın İzmir işgalinden başlanarak destansı bir dille anlatıldığı belgesel bir romandır. Hasan Tahsin’in öldürülmesinde sonra Yusuf ve arkadaşları Kastamonu’ya doğru yol almaktadırlar. Kastamonu’ya geldiklerinde şehrin bomboş olduğunu görerek şaşırırlar. Fakat anlarlar ki Kastamonu tamamen Millî Mücadeleye katılmıştır. Yusuf ve yanındaki Mebuslar İstanbul hükümetince yakalanır ve idam edilecekken görevlilerden biri gelir ve onları kurtarır. Kurtaran kişi, Millî Mücadele yanlısıdır. Eserde Mustafa Kemal’in şahsında bağımsızlık mücadelesi anlatılır.

#### **Cemo (Kemal Bilbaşar)**

Romandaki ana olay Doğu’da Çıkan Şeyh Sait isyanı sırasında başlar. Başlangıçta Değirmenci Cano’nun Kevi’yi dağa kaçırışı, **Cemo**’nun doğuşu anlatılır. Sonra Cano’nun karısı ve kızını bir konağa bırakarak isyanı bastırmaya katılması, karısının ölümü üzerine de kızına sahip çıkarak onu bir erkek gibi yetiştirmesi ve **Memo**’yla evlendirmesi ve Cemo’nun bundan sonra yaşadıkları anlatılır.

### **Memo( Kemal Bilbaşar)**

Cemo'nun devamı olan Memo'da çağa uygun bir yaşayışa kavuşturulamamış olan Doğu Anadolu'nun 1925-1938 yılları arasındaki yaşayışını gerçekçi bir bakışla anlatmıştır.

### **Sarı Traktör (Talip Apaydın)**

Özeler köyünün halkı tarımla geçinir. Tarımı ilkel araçlarla zor koşullarda yaparlar. Köye ilk traktörün girmesiyle tarım işlerinin daha hızlı ve daha az çaba harcayarak yapılabileceğini görürler. Ama traktör almak kolay değildir. İzzet Ağa'nı oğlu Arif traktörü alır, herkes hayran kalmıştır.

### **Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (Aziz Nesin)**

Yaşar bedenlen yaşamakta ama nüfus kayıtlarında gözükmemektedir. Kahramanın başından geçen trajikomik olaylar anlatılır. Hapse giren Yaşar başından geçenleri bura anlatmaya başlar.

### **Drina'da Son Gün (Faik Baysal)**

Romanda 2. Dünya Savaşı'nda zulüm çeken Türklerin hayatı gözler önüne serilmektedir. Olay Yugoslavya'da geçmekte ve eski bir Türk ailesinin iç savaş sırasında Türkiye'ye göçmesini anlatmaktadır. Osmaniç, Şevvale Ana, Elmasa romanın kahramanlarındandır.

### **Susuz Yaz (Necati Cumalı)**

Yazar, gerçek bir olaydan yola çıkarak yazdığı bu eserini, önce öykü olarak 1962 yılında kaleme almıştır. Daha sonra tiyatroya uyarlamıştır. Yazar, eserde, köylünün toprak, su sıkıntılarını; hukukla ilişkilerini, kardeşi kardeşe düşüren acımasız koşulları ve bu koşulların doğurduğu acı olayları ele almaktadır. Eserde yazarın, olaylardan daha çok kişileri ön plana çıkardığı görülmektedir. Eserde tarlasından su çıkan iki kardeş suyu sahiplenir. Çıkan su kavgası kardeşlerden birinin cinayet işlemesiyle sonuçlanır ve diğeri hapse girer. Ceza evine düşen kardeş evlidir ancak gelenek olduğu üzere suçu küçük kardeş üstlenir. **Osman, Osman'ın karısı ve Osman'ın ağabeyi Hasan** eserin ana kahramanlarıdır.

### **Tütün Zamanı (Necati Cumalı)**

Roman, İzmir'in bir köyünde geçen bir hadiseyi konu alır. Tütün zamanına denk gelen bir aşk öyküsü çerçevesinde bir Ege köyünün tarıma dayalı yaşamı, gelenek ve görenekleri, inançları, değerleri gözler önüne serilir. 1950'li yılları konu alan roman aynı zamanda yazarın çocukluğunun geçtiği yerde geçmesi nedeniyle otobiyografik özellikler taşır. Romanın bir başka özelliği de henüz yayınlanmadan filme çekilmiş olmasıdır. **Zeliş** ile **Cemal**'in birbirine duydukları aşk, kaçış maceraları ve insanların onlara karşı olan anlayışsızlığından dolayı çektiği acılarla dolu anıları anlatılmaktadır.

### **Ayaşlı ve Kiracıları (Memduh Şevket Esendal)**

Ayaşlı İbrahim Efendi, dokuz odalı evini oda oda kiraya vermektedir. Her odasında oturan kişilerin eğitimleri, yaşayışları, dünya görüşleri büyük bir ustalıkla anlatılmaktadır. Onların kişilikleri dönemin Ankara'sının bütün özelliklerini yansıtmaktadır. Roman, **1930 yıllarının Ankara'sından** toplumsal bir kesit sunmaktadır.

### **Fatih-Harbiye (Peyami Safa)**

Eserde **Doğu- Batı çatışması** anlatılır. **Neriman**'ın kendi yaşam tarzı ile Batı Kültürü arasında bocalaması anlatılmaktadır. **Şinasi**, gelenek ve göreneklerine bağlı, Doğu kültürünü temsil etmektedir. Romanda Fatih ve Şinasi Doğu kültürünü; Harbiye ve **Macit** ise Batı'yı temsil etmektedir.

### **Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa)**

Eser, edebiyatımızda ruh çözümlemesi alanında yazılmış önemli psikolojik romanlardan biridir. Yazar, gözlemlerini bilinenden bilinmeyene; bilinçten bilinçaltına doğru uzatarak insan ruhunun en karanlık yönlerini bilinç üstüne çıkarmaya çalışmıştır. Çocuk iki kere ameliyat geçirmiş ama iyileşmemiştir, bacağını kaybetme tehlikesi vardır. Uzaktan akrabası Erenköy'de köşkte yaşayan Paşa'nın kızı Nüzhet'e âşıktır, Nüzhet kendisinden yaşça büyüktür ve Doktor Ragıp'la evlilik hazırlıkları yapmaktadır. Romanın sonunda bacağı iyileşen çocuk hastaneden ayrılır. Roman kahramanının dizindeki kemik hastalığı yazarın çocukluğunda geçirmiş olduğu hastalığa benzemektedir. Bu bakımdan eser, **otobiyografik** bir özellik göstermektedir. Eserde, bir hastane odasının, roman kahramanının ruhunda neler çağrıştırdığı başarılı bir dille anlatılmıştır.

### **Bir Tereddüdün Romanı (Peyami Safa)**

Eser, yazarın psikoloji ve psikiyatri bilimlerinin verilerini de kullanarak iç sıkıntısını anlattığı bir eserdir. Eserin teması "ruh çöküntüsü ve özeleştirir"dir. Romanın kahramanları, **kahraman anlatıcı olan yazar, Vildan** ve **Mualla**'dır. Kitap Mualla adında bir kızın arkadaşı tarafından tavsiye edilen bir kitabı okumasıyla başlar. Kitap kendisine çok ilginç gelir ve yazarıyla bir baloda karşılaşır. Yazar Mualla'yı görür görmez beğenir ve evlenme teklif eder. Mualla da düşünmek için süre ister. Yazar daha sonra eskiden tanıştığı ve bir hayranı olan Vildan ile karşılaşır. Vildan da yazara evlenme teklif eder. Ona kocasından ayrılarak geldiğini söyler. Fakat yazar bunu nazik bir dille geri çevirir. Vildan yazarı intihar etmekle tehdit eder. Birkaç ay geçtikten sonra yazar tekrar Vildan ile karşılaşır. Kendi izini ona bir süre kaybettirmiştir. Ama bu yeni karşılaşma Vildan'daki değişikliği yazara fark ettirir. Vildan'ın, evine çağırma teklifini kabul eder. Evine gittiğinde Vildan'dan bazı itiraflar duyar. Vildan'ın asıl isminin Vildan olmadığını ve kocasından ayrılmadığını ve bir de sevgilisi olduğunu öğrenir. Ertesi gün Vildan'ın evine gelip gerçekleri öğrenmek istediğinde ise

evden taşındığını öğrenir ve Vildan hakkında hiçbir bilgi alamaz.

#### **Yalnızız (Peyami Safa)**

Her şey Selmin'in yemeklere iştirak etmemesi, sonrasında hamile olduğunu söylemesi ile başlar. Selmin Fransa'ya gidecek ve orada çocuğunu doğuracaktır. Olaylar Selmin'in baba adayını söylememesi ile daha da arapsaçına döner. Selmin'in dayısı olan **Samim** ise Selmin'in okul arkadaşı olan Meral'e tutulmuştur. Selmin ile sürekli görüşerek **Meral** hakkında konuşurlar. Samim'in tuttuğu günlükte Meral'e ait düşünceleri, onla geçirdiği günlerde ne yaptığı yazılıdır. Bunu okuyan Mefharet, baba adayı olarak Samim'i görür. Selmin'in dikkat çekmek amacıyla yaptığı bu davranışların asılsız olduğu ortaya çıkınca her şey açığa kavuşur. Okulu bırakıp zengin bir Fransız ile evlenerek Fransa'ya giden ve arkasından pek çok söylentiler çıkan Feriha(Selmin ve Meral'in okul arkadaşı), Türkiye'ye gelmiş ve Meral ile görüşmek istemiştir. Meral'e sürekli Paris'i anlatır, oradaki şaşıla hayattan bahseder. Meral'in bu tür şeylerden çok kolay etkileneceği aşikârdır Samim; bunun farkına varmıştır, Meral'i Feriha'dan uzak tutmak için her şeyi yapmaktadır. Meral, Samim'i ister çünkü onun yanında kendini var hissetmektedir ve rahatlamaktadır ancak Feriha'ya da hayır diyemeyiz. Feriha'ya takılıp hayatın dertlerini unutmak, sadece eğlenmek ister. Bu düşünceler arasında boğuşurken dayanamaz ve Feriha'nın yanına gider. Beraber otelin gazinosuna giderler ve müzik eşliğinde eğlenmeye başlarlar. Tesadüfen bir arkadaşıyla oraya eğlenmeye giden Besim ile karşılaşılır. Kısa süreli bir şaşkınlıktan sonra dans etmeye başlarlar. Besim'in bu olayları akşam abisine söylemesiyle çılgına dönen ve olaylara bir anlam veremeyen Samim, Meral'i unutmaya söz verir ama onu bir türlü aklından çıkaramaz. Meral, ailesi tarafından sıkıştırılmaya başlar. Meral artık kararını vermiştir: Feriha'yla beraber Fransa'ya gidecek ve orada zengin bir koca bulacaktır. Abisinin onu odasına kilitlemesi ile tüm düşünceleri suya düşer. Kilitli odada yaptıklarını düşünen Meral, pişmanlık duymaya başlar. Samim'i düşünür. Onu ne çok özlediğini anlar. Sigara içmek ister ama çakmağının gazı bitmiştir. Duvardaki gaz lambasıyla sigarayı yakmayı düşünür. Çakmaktaşı ile sigarasını yakar. Fakat bu arada elindeki şişe yere düşer ve kırılır. Bir anda yatak, halılar ve kıyafetleri alevler içinde kalır. Diri diri yanarak can verir. Herkesi üzen bu ölüm kafalarda intihar olarak kalır. Ailesi, Feriha'nın not defterinde "Biz, hepimiz sadece kendimizi düşündüğümüz için yalnızız ve yalnız kalacağız." cümlesini okuyunca kızın üstüne çok yüklendiklerini anlarlar ama çok geç kalmışlardır.

Yazar romanda, toplumun değer ölçüleriyle uzlaşamayan kendi kuşağının dramını vermeye çalışmış, manevi değerlendiren uzaklaşan insanların materyalizmin batağına saplanıp açmaza ve

yalnızlığa sürükleneceği gerçeğini anlatmak istemiştir.

#### **Matmazel Noraliya'nın Koltuğu (Peyami Safa)**

Pansiyonlarda yaşadığı olumsuzluklardan bıkan **Ferit**, Matmazel Noraliya adlı ölmüş bir kadının (asıl adı Nuriye olan tevekkül sahibi bir kadın) evini kiralar ve ruhuyla temasa geçer. Böylece kuruntularından uzaklaşarak arkadaşı Yahya Aziz'in de yardımıyla kararsız hüviyetinin birdenbire değiştiğini görür, maneviyatında bir ışığın yandığını duyar ve bir nevi hidayete kavuşur.

Yazar bu romanla mistisizme yönelmiş, dikkatini ruhsal sorunları olan insanların iç dünyasına çevirmiştir. İnsanın varlık nedeni, görünenin arkasındaki gerçeği bulmak gibi bir soruna ışık tutmaya çalışır.

#### **Sözde Kızlar (Peyami Safa)**

**Mütareke devri İstanbul'undaki ahlak ve düzen bozukluğunu konu alan roman Refik Halit Karay'ın İstanbul'un İcyüzü, Yakup Kadri'nin Sodom ve Gomore, Kırallık Konak romanlarıyla benzerlik gösterir.** Eserde Anadolu'da başlayan Kurtuluş Savaşı fon olarak yer alır. İstanbul'daki yüksek tabakanın yozlaşmış ahlakı bu fonun önünde işlenerek ikisi arasındaki karşıtlık gözler önüne serilir. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine İstanbul'a kaçan Mevrure uzak akrabasından Nafi Bey'in Şişli'deki köşküne misafir olur. Nafi Bey ölmüş, karısı, kızı ve oğlu kendilerini sefahate kaptırmışlardır, Mevrure ise bu haytan uzak durmaya çalışır. Nafi Bey'in oğlu Behiç, Mevrure'yi baştan çıkarmak için çok uğraşır. Mevrure daha sonra Anadolu'ya geçerek yıllar önce Yunanlılar kendisini casus diye ilan edince ortadan kaybolan, izini kaybettiği babası İhsan Efendi'yi bulur.

Sözde Kızlar romanının tezi; Batı'ya, zenginliğe, gösterişli bir hayata özenmenin insanları felaketlere sürükleyeceğidir, yanlış Batılılaşmadır.

#### **Aganta Burina Burinata (Cevat Şakir Kabaağaçlı-Halikarnas Balıkçısı)**

Bodrum'lu bir denizci olan Mahmut'un ağzından deniz ve deniz insanının konu edildiği kitap, denize ve deniz insanlarına beslenen sevgiyi şiirsel bir dille ve coşkulu bir şekilde anlatmaktadır. Roman'ın altı kahramanı vardır: Mahmut, Süleyman Kaptan (Mahmut'un babası), Kirpi Halil, Fatma, Hakkı Reis ve Ayşe. Yapıt, Mahmut'un anıları şeklinde aktarılmıştır. Bodrumlu denizci bir ailenin çocuğu olan **Mahmut**'un amcasının boğulması üzerine babası onun denizci olmasını istemez. Ancak Mahmut denizlerden uzak kalamaz.

#### **Mahur Beste (Ahmet Hamdi Tanpınar)**

Yazarın ilk romanıdır. 19. yüzyılın ortalarında çözülüşü yaşayan Osmanlının seçkin aile hayatından kesitler sunar.

### **Huzur (Ahmet Hamdi Tanpınar)**

Olaylar İhsan, Nuran, Suat ve Mümtaz arasında geçer. Ana olay Nuran ve Nuran'ı seven Suat ve Mümtaz üçlüsü arasında en çok da Mümtaz'ın psikolojisi üzerine kurumuştur.

Olayların başkahramanı Mümtaz'ın kişiliğinde İstanbul'un yeni yaşam tarzı, sanat zevki, doğal ve mimari güzellikleri derin tahlillerle ve başarılı tasvirlerle anlatılmaktadır. Romanda Nuran'la Mümtaz'ın aşkı çerçevesinde Doğu ile Batı, eski ile yeni, geçmişin değerleriyle var olan değerler, aşk ile toplumsal sorumluluk arasındaki çatışma ve bu çatışmanın doğurduğu bireysel bunalımlar irdelenir.

### **Sahnenin Dışındakiler (Ahmet Hamdi Tanpınar)**

Kurtuluş Savaşı zamanı İstanbul'unu ana kahraman aracılığıyla yansıtan, siyasi konuların fazlaca yer aldığı bir romandır. **Sahnenin dışı İstanbul, sahnenin içi ise Kurtuluş Savaşı'nın yaşandığı Anadolu'dur.**

### **Saatleri Ayarlama Enstitüsü (Ahmet Hamdi Tanpınar)**

Eser, Türk insanının doğu ve batı arasında bocalamasını ırdeleyen bir başucu romanıdır. Eser, içeriğini ve konusunu romanın karakterlerinden **Nuri Efendi** (Saat Ustası), **Mübarek** (Ayaklı ve yaşlı bir İsveç yapımı duvar saati) ve saat-zaman-insan ilişkilerinden almaktadır. Anlatım, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kendine has simgeci anlatımıyla birleşip, zaman zaman gelişen olaylarla birlikte başkalaşmaktadır. İnsanların popülerliğe ve paraya verdiği önemin, insanların nasıl bir anda yüz değiştirebileceğinin altı çizilmektedir. İki uygarlık arasında bocalayan toplumun yanlış tutumlarını, davranışlarını ironik bir anlatımla eleştirir. Eser, çocukluğu Abdülhamit döneminde geçen, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerini de yaşayan **Hayri İrdal**'ın anıları şeklinde düzenlenmiştir. İstanbul'da filozof bir saatçinin yanında yetişen Hayri İrdal, İspirtizmacılar cemiyetinde tanıştığı Pakize ile evlenir. Bir gün saatlerden çok iyi anlayan **Halit Ayaracı** ile tanışır. Birlikte Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nü kurarlar. Ve olaylar gelişir.

### **Küçük Ağa (Tarık Buğra)**

Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Osmanlı Devleti eski gücünü, heybetini kaybetmeye başlamış, isyanlar ve işgallerle zayıf duruma düşmüştür. Kitapta, bir Anadolu kasabası olan **Akşehir**'den yola çıkılarak, kurtuluş mücadelesinin bir bölümü anlatılmaktadır. Olaylar Akşehir'in bir kasabasında başlar ve gelişir. Romanın ana kahramanı, kurtuluş mücadelesine büyük hizmetler vermiş binlerce kişiden biri olan **İstanbul Hoca**'dır. Görevi sarayın otoritesini tanımayan bu hareketi ortadan kaldırmak olan Hoca için Kuvayımilliye'yi engellediği gerekçesiyle vur emri çıkar. Çolak Salih onu vurmak için görevlendirilir. Ancak zaman içinde İstanbul Hoca gördükleri ve yaşadıklarıyla bilinçlenir, milli kurtuluş ordusunun önde gele kahramanlarından biri haline gelir.

Küçük Ağa- Küçük Ağa Ankara'da- Firavun İmanı birbirinin devamı niteliğindedir.

### **Uzun Hikâye (Mustafa Kutlu)**

Uzun hikâye'dir. Eserde annesini kaybeden bir çocuğun babası ile yaşadığı dokunaklı macera dile getirilir. Adalet duygusuna vurgu yapılan eserde oradan oraya sürülen Ali ve oğlunun başından geçenler anlatılır.

### **Fahim Bey Ve Biz (Abdülhak Şinasi Hisar)**

Fahim Bey, Bursa eşrafından birinin oğludur. Galatasaray'da okumuş, bir süre Babıâli'de aylıksız olarak çalışmış; babası İstanbul'a geldiğinde durumunu anlamasını diye büyük bir konak tutmuş, döşeyemediği bu konağın boş odalarında sabahları keman çalmış, günün birinde Londra elçiliği üçüncü kâtipi olmuştur. Gençliğinde kendisini damat alabilecek birçok paşa ve beylerden birinin kızıyla evlenip zengin bir eve iç güveysi girmektense, orta halli bir ailenin kızı Saffet Hanım'la evlenmeyi yeğlemiştir. 1908 Meşrutiyet'inden sonra memlekette bir özel teşebbüs modası başlayınca, Fahim Bey de dışişlerindeki görevinden ayrılarak Bursa Ovası'nda pamuk yetiştirmeyi düşünmüş; ne ortağı vardır ne de bu konuda deneyimi. Sermaye sahipleri bunun sadece hayal olduğunu görünce cayarlar. Fahim Bey'in bundan sonraki hayatı hep bu işin peşinde koşmakla geçer. Galata'da, Arslan Hanı'nda bir idarehane açar ve bu hayalden şirket adına hayalden alışverişlere girer, defterler doldurur, mektuplar yazar, bunlara yine kendisi cevaplar verir. Olay duyulunca, Fahim Bey'in adı büsbütün deliye çıkar ve hayatı, bir türlü gerçekleşemeyen bu hayallerin arasında sona erer.

### **İbrahim Efendi Konağı (Samiha Ayverdi)**

Romanda İbrahim Efendi aracılığıyla 1900'ler İstanbul'u, aristokrat kesimin yaşayışı, Meşrutiyet'in ilanı, İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türkler anlatılmaktadır. İbrahim Efendi, Gediz'in ileri gelenlerinden bir tiftik tüccarının oğludur. Uzun seneler Meclis-i Maliye reisliği yapmıştır. Ailesinden büyük bir miras kalmıştır. Çok varlıklı ve geniş bir çevresi olan İbrahim Efendi lüks içinde yaşamaktadır. Kışları Şehzadebaşı'ndaki konağında, yazları da Boğaz'da Çengelköy'deki köşkünde geçirmektedir. Geniş bir aileyi, pek çok çalışanı barındıran konak, çevrede tanınan ve herkesin hayran olduğu bir binadır. İbrahim Efendi, çocukları ile debdebeli bir yaşama sahiptir. İbrahim Efendi ölünce konağın idaresini eline alan kızı Şevkiye Hanım işlerden anlamaz, konağın idaresini ve tüm varlıklarını kötü niyetli Zaim Efendi'ye kaptırır ve aileyi sefalet içinde bırakır.

### **Tutunamayanlar (Oğuz Atay)**

**Selim Işık**'ın intihar ettiğini öğrenen **Turgut Özben**, ihmal ettiğini düşündüğü arkadaşının geçmişinin izini sürmeye ve Selim'in tanıdığı insanlar aracılığıyla onu tanımaya çalışır. Her insana farklı bir yönünü

gösteren Selim'in görüntüsü, Turgut'un bu insanlarla konuşması sonucu okuyucunun ve Turgut'un gözünde netlik kazanacaktır. Romanda birçok kişi vardır; ama her biri aslında Selim'in hayatındaki kişilerdir ve tüm anlatılanlar Selim Işık'ı aydınlatır. Selim Işık "düşünen ve sorgulayan insan"ın simgesidir ve bu yüzden "tutunamamış"tır.

Roman iç içe geçmiş üç hikâyeden oluşur. İnsanları ezen, yozlaştıran toplumsal düzen ve toplumun sahte değerleriyle uyuşamayarak sanata sığınan Selim Işık'ın intiharla sonuçlanan hayatı ilk hikâyeyi oluşturur. Selim'in hayatını ve intiharını araştıran ve onun etkisiyle bir kimlik değişimine uğrayarak hayatı değişen Turgut Özben'in ruhsal dünyası ikinci hikâyeyi, bütün bu olayların yazılması ve kitap haline gelmesiyle ilgili gelişmeler ise üçüncü hikâyeyi oluşturur.

#### **Tehlikeli Oyunlar (Oğuz Atay)**

Romanın başkahramanı Hikmet, bir oyun yazarıdır ve gerçek "ben"ini bulmak, kendisiyle hesaplaşmak amacıyla yaşadığı küçük burjuva ortamını bırakıp bir gecekonduya çekilir, orada oyunlar, düşler kurgular. Bir yazarın yazma serüveni anlatılır.

#### **Bir Bilim Adamının Romanı ( Oğuz Atay)**

Oğuz Atay'ın İTÜ İnşaat Fakültesi'nden hocası olan **Prof. Dr. Mustafa İnan**'ın yaşam öyküsünü anlattığı romanıdır. Yazar bu eseriyle Mustafa İnan'ın kişiliğinde hem bir halk çocuğunun bir bilim adamı oluncaya kadar geçirdiği ilginç serüveni hem de bilim çevresindeki yaşantısını, belgelere dayanarak bütün boyutlarıyla yansıtır. Kendi alanında ilk olan bu deneyin başarısı, kahramanın her düzeyde olağanüstü olan özellikleri kadar, yazarın konusuna egemen olma ve sergilemedeki ustalığından ileri geliyor. Eser biyografik roman özelliği taşır.

#### **Cevdet Bey ve Oğulları (Orhan Pamuk)**

Yazarın ilk romanıdır. 2. Abdülhamit Dönemi'nden 12 Mart'a kadar geçen zamanda İstanbullu bir ailenin yaşamı etrafında Türkiye'nin modernleşme serüvenini anlatır.

#### **Kara Kitap (Orhan Pamuk)**

Bazı eleştirmenlerce Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk'ının günümüze uyarlanmış biçimi olan romanda **Avukat Galip'in kendisini terk eden karısı Rüya'yı araması konu edilir.**

#### **Benim Adım Kırmızı (Orhan Pamuk)**

16. yy. nakkaşlarını konu edinen bir aşk ve cinayet romanıdır. Eser, 1591 yılında Osmanlı padişahı III. Murat'ın saltanat döneminde 9 gün süreyle karlı bir havada İstanbul'da geçer. Saray hattatları ve nakkaşları padişahın emriyle hazırlanan bir kitap için gizlice Frenk etkisi taşıyan resimler yaparlar. Kitabın başlıca kahramanları, sanatçıları evinde barındıran evin kızı **Şeküre** ve ona âşık olan teyze oğlu **Kara**'dır. İstanbul'da pahalılık ve korku hüküm sürmekteyken bu evdeki hattatlar ve nakkaşlar

kahvehanelerde toplanıp meddahların anlattığı hikâyeleri dinleyerek eğlenirler. Benim Adım Kırmızı'nın bir özelliği de kitabın her karakterinin kendi dilinden konuşması, ölümleri ve cansız nesnelerin (at, köpek, kalp, para vs.) dile gelerek kitabın öyküsünü kendi bakış açılarından anlatmalarıdır.

#### **Yeni Hayat (Orhan Pamuk)**

**"Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti."** cümlesiyle başlayan roman, okuduğu kitabın vaat ettiği hayatı bulmak amacıyla İstanbul'dan ayrılıp bitip tükenmeyen otobüs yolculuklarıyla bu hayatı arayan bir gencin öyküsünü anlatır. Eser, kahramanının "kendisi olmaya" çalıştığı ve bunun yozlaşma, değer kaybı ve tarihsellik üçgeninde incelenir. Roman alışılmış roman biçim ve tekniklerinden ayrılarak kahramanın iç dünyasında başlar ve biter. Eserin teması iç sıkıntısı ve yalnızlıktır. **Canan, Mehmet, Rıfkı Amca ve Dr. Narin** eserde yer alan kişilerden bazılarıdır.

#### **Sessiz Ev (Orhan Pamuk)**

Eserde; biri tarihçi, biri devrimci, biri de zengin olmayı kafasına koymuş üç torunun, 1980 yılında İstanbul'dan elli kilometre uzakta, Cennethisar'da yaşayan babaannelerinin konağında geçirdikleri bir haftanın öyküsü beş ayrı anlatıcının perspektifinden anlatılır. Yazar, bu romanı vasıtasıyla, Doğu ile Batı arasındaki uçurumun bir anda bulunan bir buluşla değil; ancak ve ancak insanların kafalarındaki değişimlerle kapatılabileceği mesajını verir.

#### **Beyaz Kale (Orhan Pamuk)**

Roman 17. yüzyılda İstanbul'da geçer. Napoli'ye yapılan sefer sırasında Türkler tarafından esir edilen Venedikli bilim adamının başından geçenler işlenmiştir. Romanda Doğu- Batı karşılaştırması işlenir.

#### **Kar (Orhan Pamuk)**

Frankfurt'ta sürgünde yaşayan şair gazeteci **Ka**'nın bir röportaj için **Kars**'a gitmesiyle başlar roman. Romanda aşk, siyaset ve dini çelişkiler üzerine yoğunlaşılır.

#### **Masumiyet Müzesi (Orhan Pamuk)**

Yazar Kar'da siyaset, Benim Adım Kırmızı'da resim, bu romanda ise aşka yoğunlaşmıştır. Sevdiğine ait pek çok eşyayı saklayan bir âşık anlatılır.

#### **Aylak Adam (Yusuf Atılgan)**

Çağdaş bireyin trajedisini yansıtan bir kent romanıdır. Geçim derdi olmayan, bohem bir hayat yaşayan C. Adli genç bir adamın gerçek sevginin peşine düşmesi ve uğradığı hayal kırıklığı anlatılır. C. paralı, yalnız ve sıkıntılı bir gençtir. Belirli bir işi yoktur. Hazır yer. Aylaktır. Her sabah işe gider gibi evden çıkar. Öğleye kadar arkadaşı ressam Sadık'ın atölyesinde, öğleden sonra başka bir yerde vakit öldürür. Bir şey aramaktadır. Hayatını bağlayacak, onu mutlu edecek, aylaklıktan kurtaracak bir şey... Ama bulduğu an ondan kaçır. Nitekim tanıştığı kadınlardan her seferinde bir bahane ile ayrılır.

Günlerini lokantalarda, meyhanelerde, sinemalarda geçirir. Sık sık kendi iç dünyasına döner. Çevresini, insanları, geçmişini, çocukluğunu düşünür. Özellikle çocukluğunu bir türlü kafasından atamaz. Annesi, küçükken ölmüş, onun yerini teyzesi almıştır. Bundan ötürü, tanıştığı kadınlarda sevgiliden çok annesini (teyzesini) arar. Bu arada yeni kadınlarla tanışır fakat hiçbir ilişkisinde evlenme yanlısı değildir. İçinde yine büyük bir boşluk vardır. Sevgi bile onu yalnızlıktan kurtaramamıştır. Sıkıntısı gittikçe yoğunlaşır. Bir gün sokakta mavi yağmurluklu bir kadın görür. Birden şakağındaki ağrı durur. Aradığı odur. Ardından gider. Kadın otobüse biner. C. koşarsa da yetişemez. Aceleden bir taksinin önüne atlar. Şoför sinirlenerek ona küfreder. C. adama yumruk atarak burnunu kırar. Elleri kana bulanır. Bu arada polis gelir. C. direnmez. Aradığı kadını bulmuş ve hemen kaybetmiştir. Artık bir daha da bulamayacaktır. Her şey bitmiştir.

#### **Anayurt Otel (Yusuf Atılgan)**

Kentli bireyin yalnızlığı Zebercet tipiyle kasabaya taşınmıştır. Aylak Adam'ın C. si gibi Zebercet de sevgiyi arayan bir kişidir. Kasabadaki **Anayurt Otel'i'nin kâtibi Zebercet**, kişilik bunalımı ve yalnızlık çekmektedir. Otele gelip bir gece kalan esrarengiz kadın tekdüze geçen hayatını değiştirir. Bu düşün peşinde bütün yaşamı, bastırıldığı duyguları ve sorunları ortaya çıkar. Kendi odasından, gizemli kadının bıraktığı odaya taşınır. Giderek otele gelen müşterileri kabul etmemeye başlar ve en sonunda oteli dışarıya kapatır. Otel kapanınca ortalıkçı kadın köyüne dönmek ister. Bir gece, ortalıkçı kadını boğarak öldürür. Daha sonraki günlerde kasabada amaçsızca dolaşır. Bu arada kasaba adliyesinde izleyici olarak katıldığı bir duruşmada karısını öldüren sanığın yerine kendini koyarak bir iç hesaplaşma yaşar. Sanığın duruşması 28 Kasım gününe ertelenir. Adliyeden çıkan Zebercet, Ulu Park'ta bir ihtiyarla sohbet eder. Daha sonra yabancılaştırmaya, yalnızlığına, cinayet işlemesine rağmen hâlâ özgür olmasına dayanamaz, kendini kadının kaldığı odanın tavanına asar.

#### **Ölmeye Yatmak (Adalet Ağaoğlu)**

Yazarın ilk romanıdır. Romanda Doçent Aysel'in kadının özgürleşmesi sorunu çevresinde kendisiyle hesaplaşması ve 1938- 1968 arasının toplumsal panoraması yansıtılır.

#### **Bir Düşün Gecesi (Adalet Ağaoğlu)**

1970'li yılların Türkiye'sinde ordu, siyaset, iş dünyası arasındaki ittifakı bir Ankara Anadolu Kulübü'ndeki bir düşün katılan davetliler üzerinden anlatır. Fitnat Hanım'ın torunu Aysen'in düşünüdür ve olaylar birkaç saatlik bu düşün esnasında geçer.

#### **Fikrimin İnce Gülü (Adalet Ağaoğlu)**

Fikrimin İnce Gülü Almanyalı işçi Bayram'ın bir gününün hikâyesidir. Kitapta Bayram'ın "Bayram Bey" olma çabası ve hayatında çok önemli bir yer taşıyan Mercedes'i ile olan ilişkisi anlatılmaktadır.

#### **Keşanlı Ali Destanı (Haldun Taner)**

**Ali**, Sineklidağ adlı gecekondu mahallesinde yaşayan, **Zilha**'ya âşık bir gençtir. Bir gece Zilha'nın dayısı mahallenin "baş belası" Çamur İhsan'ı bıçaklanmış halde yerde bulur. Ona yardım etmeye çalışırken eline kan bulaşır ve cinayeti onun işlediği sanılır. Bugünden sonra Ali için bir destan söylenmeye başlanır. Halk onun "şerbetli" olduğuna inanmıştır. Hapse girer. Afla hapishaneden çıkınca muhtar olur. Zilha ile evlenir Ancak Ali'yi çekemeyenler Çamur İhsan'ın gerçek katili olan Cafer'i onun üzerine salarlar. Cafer Ali'yi vurur. Ali de Cafer'i öldürür, hapse döner.

## **DÜNYA EDEBİYATINA AİT ÖNEMLİ ESERLERİN ÖZETLERİ**

#### **MADAM BOVARY (FLAUBERT)**

Fransız edebiyatında modern ve realist sayılan eser, yazıldığı 1857 yılında büyük yankılar uyandırarak ahlak dışı görülmüştür. **Emma**, evlidir ve yaşadığı hayatın tekdüzeliğinden sıyrılmak için sık sık âşık olur. Okuduğu kitapların sürekli etkisindedir. Emma'nın yavaş yavaş ahlaki bakımdan düşerek intihar etmesini romanın sonunda görürüz. Toplumsal kurallar, bireysel tutkular ve ahlaki değerler arasında sıkışıp kalan ve yaptığından utanan bir kadının hazin öyküsü anlatılır.

#### **ANA (MAKSİM GORKİ)**

Gorki'nin en önemli eseri olan Ana romanında 1905 Çarlık Rusyası'nda başlayan sosyal uyanışın mücadelesi anlatılmaktadır. Eser, yeni doğmakta olan bir toplumun düşüncesini, görüş ve anlayışını yansıtır bizlere. Yazarın, insanla sosyal şartlar arasındaki çelişkiyi ve anlaşmazlığı belirtmek için en çok başvurduğu yol, doğrudan doğruya olayları gerçekçi bir metotla anlatma hikâyesidir.

#### **KIRMIZI VE SİYAH (STENDHAL)**

Stendhal'in yaşanmış bir ya da iki olayı birleştirerek kaleme aldığı bu romanının başkahramanı **Julien Sorel**'in yazar ile birçok yönden örtüştüğü ileri sürülür. Hayatı, yanından ayırmadığı iki bavuluna sıkıştırmış, ömrünün son yıllarını küçük bir İtalyan kentinde konsolosluk görevinden aldığı üç beş kuruşla sürdürmek zorunda kalan Henri Bey'le, aynen Julien Sorel gibi ömür boyu aşkı aramış, kendini kabul ettirmek istemiş ve hep yalnız kalmış; istediği, düşündüğü gibi değil, yaşayabildiği gibi yaşamıştır.

#### **BABALAR VE OĞULLAR (TURGEYEV)**

Eserlerinde umut, çaresizlik ve hüsrân gibi duyguları yoğun olarak işleyen Turgeyev, romanlarının zirvesini oluşturan bu romanında adeta yaşadığı bunalımlar, çağının insan ruhundaki akislerini çizer. Eserlerinde zıt kişiliklerin, mutlulukla mutsuzluğun, maddeyle ruhun,

iyiyle kötünün çarpışmasını da bütün şiddetiyle hissettirir. Romanda yazar; Nihilist (hiçbir iradeye boyun eğmeyi ilke olarak kabul etmeyen görüşlerin genel adı) bir kişilik olan **Bazarov**'un dünyada var olan bütün kuruluşların yıkılması gerektiğini savunarak neredeyse iki kere ikinin dört etmemesi gerektiğini hayal ederken düşünce yapısının tam tersi duygularla oradan oraya savruluşunu izletiyor bize. O kadar ki aşkı bile inkar eden bu kişi bir kadına âşık olduğunu anlayınca kendini inkar etme durumuna düşüyor.

#### ÖLÜ CANLAR (GOGOL)

**Çiçikov**, kısa yoldan zengin olma peşine düşmüş bir düzenbazdır. O zamanın Rusya'sında bir insanın itibarı ve zenginliği, sahip olduğu canlarla doğru orantılı olduğu için Çiçikov, ölmüş fakat kayıtları henüz nüfus kütüğünden silinmemiştir. Yazar, Çiçikov'un dolaştığı bölgelerde karşılaştığı insanlar üzerinde dönemin Rusya'sının bozuk düzenini acımasızca eleştiriyor ve Rus insanının tahlilini yapıyor bu eserde. Eser, tamamlanamamış olmasına rağmen Dünya Klasikleri arasında müstesna bir yere sahiptir.

#### CİMRİ (MOLİERE)

Harpagon'un ölen karısından olma delikanlı bir oğlu ile gelinlik kızı vardır. Bütün işlerini kendi çıkarılan üzerine kuran **Harpagon**, kızını sevdiği gence vermeyip zengin bir ihtiyarla; oğlunu da yine zengin bir dulla evlendirme düşüncesindedir. Böylece kendisi de oğlunun sevdiği kıza evlenecektir. Bu yüzden baba ile çocuklar arasında çetin bir mücadele başlar. Oğlunun uşağı, Harpagon'u yola getirmek için, onun paralarını sakladığı çekmeceyi çalar. Çocukların babaları Harpagon, buna çok kızar, adeta çileden çıkar. Sonunda para çekmeceğini vermeleri halinde çocuklarının isteklerini yerine getireceğini söyler. Bunun üzerine para çekmeceğini geri alır ve çocuklarının kendi istediği kişilerle evlenmelerine razı olur.

#### SEFİLLER (VİCTOR HUGO)

19 yıl kürek mahkûmiyetinden sonra şartlı tahliye edilen **Jean Valjean**'ın eski günlerine geri dönmek için polis memuru Javert'ten sürekli kaçı ve kaçarken çektiği sıkıntılar, acılar anlatılmaktadır. Ayrıca 1800'ü yıllarda Fransız halkının içinde bulunduğu yoksulluk ve sıkıntılar yansıtılmıştır.

#### NOTRE DAME'IN KAMBURU (VİCTOR HUGO)

**Claude Frollo** adlı papaz kilisenin önünde bulduğu çirkin çocuğa **Quasimodo** ismini verir. Büyüyünce kilisede zangoçluk görevi yapan Quasimodo, Esmeralda adlı bir kıza âşık olur. Bir din adamı gibi yaşamaktan bıkan papaz Claude Frollo da Esmeralda'ya karşı duygular besler ve olaylar gelişir.

#### SUÇ VE CEZA (DOSTOYEVSKİ)

Toplumdaki çarpık adalet anlayışını **Raskalnikov** karakteriyle ele alan Dostoyevski; kötülüğü ve kötülük sonucu insan vicdanının yaşadığı azapların, her türlü hukuki cezadan daha etkili olduğunu öne sürer.

Raskalnikov'un öyküsü her insanda var olan gizli yanın öyküsü sayılır.

#### İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ (CHARLES DICKENS)

Yazar Fransız ihtilali sırasındaki iki şehir olan Londra ve Paris'i anlattığı romanında korku dolu sahneleri soluk soluğa anlatmaktadır. Eser, tarihî roman özelliği de taşımaktadır.

#### ÇANLAR KİMİN İÇİN ÇALIYOR (HEMINGWAY)

İspanya'da yaşanan acımasız bir iç savaş sırasında özel bir görevle İspanya'ya gelen Amerikalı **Robert Jordan**'un başından geçen olaylar ve Maria ile yaşadığı aşk anlatılmaktadır. Roman sonunda köprü Jordan tarafından havaya uçurulmuştur.

#### SAVAŞ VE BARIŞ (TOLSTOY)

Ruslar ile Fransızlar arasındaki savaşı ve zamanın Rusya'sının tarihinin ve sınıf kavgalarının olağanüstü anlatıldığı bir eserdir. İnsanın mutluluğunun, felaketinin, acizliğinin ve büyüklüğünün anlatıldığı bir klasiktir Savaş ve Barış.

#### HACI MURAT(TOLSTOY)

19. yüzyıl Kafkas halkları arasında efsaneleşen **Şeyh Şamil** ile yardımcısı **Hacı Murat**'ın Rus-Kafkas çatışmasındaki kavgaları, çelişkileri, birbirleriyle münasebetleri, çarpıcı bir dille anlatılmaktadır. Rusların o dönemde Türk kültürüne bakış açısı, fikir ve düşünce hayatı da sergilenmektedir.

#### FAUST (GOETHE)

Devrin en önemli bilim adamlarından **Faust**, aradığı mutluluğu bir türlü bulamaz, bu yüzden büyüçülükle ilgilenmeye başlar. Bu arayış ve büyüçülük sırasında kendisine mutluluğu verebileceğini iddia eden **Mefistofeles** (şeytan) ile bir sözleşme yapar ve olaylar devam eder.

#### VADİDEKİ ZAMBAK (BALZAC)

Bir tarafta kocasıyla mutlu olmayan ama, insana saygı açısından ihaneti de kendine yakıştıramayan **Henriette** adında bir kadın; diğer tarafta anne sevgisinden yoksun büyümüş, çocukluğunda çektiği sıkıntıları, acıları onun dizinde gidermek isteyen **Felix** arasındaki örnek olacak fedakarlıklar anlatılmaktadır. Kendisinden yaşça büyük olan Kontes Henriette Mortsau'f'a duyduğu platonik aşkla, tensel aşkı Lady Arabella arasındaki bocalamaları, gel-gitleri anlatılmaktadır. Felix, Henriette Mortsau'f'un güzelliğini "**Zambak**" vadi ile özdeşleştirir.

#### DON KİŞOT (CERVANTES)

Don Kişot, İspanya'da bir köy asilzadesidir. Okuduğu şövalye romanlarının etkisinde kalır. Üstüne zırhlı bir elbise, paslı bir kılıç, başına berber tasından miğfer geçirir. Atı **Rozinante** ve yardımcısı **Sancho Panza** ile bir takım maceralar peşine düşerler.

## FARELER VE İNSANLAR (JOHN STEINBECK)

Lennie ve George çiftliklerde dolaşarak işçilik eden iki arkadaştır. George akıllı, işini bilir, Lennie ise çocuksu ve aptaldır. İki zıt kutup olan iki arkadaşın başlarından geçen dramatik öyküleri anlatılmaktadır.

## GÜN OLUR ASRA BEDEL (CENGİZ AYTMAOV)

Roman II. Dünya Savaşı'ndan sonra Kazak bozkırlarından Sarı-Özek bozkırının Boranlı tren istasyonunda yaşamaya başlayan, Boranlı istasyonunun makasçısı Yedigey'in tanık olduğu olaylar anlatılmaktadır.

## BEYAZ GEMİ (CENGİZ AYTMAOV)

Roman, San-Taş Vadisinde etrafındaki beş, altı insanla yaşamak zorunda kalan, dedesinden başka seveni olmayan, gerçek hayatında mutsuz olan ama hayal dünyasında iki masalı ile mutlu olmaya çalışan 7-8 yaşlarında bir çocuğun psikolojisini anlatmaktadır.

## BEYAZ DIŞ ( JACK LONDON)

Kuzeyin ormanlarında Beyaz Diş adında bir kurt kırmasının başından geçen olaylar anlatılmıştır. Hayatta kalma savaşı, açlık, doğanın çetin şartlarında büyüyen Beyaz Diş ile insanın dostluk ilişkileri ele alınmıştır.

## AÇLIK (KNUT HAMSUN)

Kristian şehrinde yaşayan, ünlü bir yazar olma sevdasıyla yanıp tutuşurken, bir yandan da açlıkla ve soğukla pençeleşen bir gencin dramatik hayat hikâyesi anlatılmaktadır.

## EDEBİYATIMIZDA İLKLER

- ⇒ İlk yerli tiyatro eseri: **Şinasi / Şair Evlenmesi /1859**
- ⇒ İlk yerli roman: **Şemsettin Sami / Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat**
- ⇒ Batılı tekniğine uygun kusursuz ilk roman: **Halit Ziya Uşaklıgil/Aşk-ı Memnu**
- ⇒ İlk çeviri roman: **Yusuf Kamil Paşa/ Fenelon'dan Telemak /1859**
- ⇒ İlk köy romanı: **Nabizade Nazım / Karabibik**
- ⇒ İlk psikolojik roman: **Mehmet Rauf / Eylül**
- ⇒ İlk realist roman: **Recaizade Mahmut Ekrem / Araba Sevdası**
- ⇒ İlk resmi Türkçe gazete: **Takvim –i Vakayi**
- ⇒ İlk yarı resmi gazete: **Ceride-i Havadis**
- ⇒ İlk tarihi roman: **Namık Kemal / Cezmi**
- ⇒ İlk özel gazete: **Tercüman-ı Ahval / Şinasi ile Ağâh Efendi**
- ⇒ İlk pastoral şiir: **A.Hamit Tarhan /Sahra**
- ⇒ İlk şiir çevirisini yapan, ilk makaleyi yazan ve noktalama işaretlerine ilk kez kullanan ilk Türk gazeteci: **Şinasi**
- ⇒ Aruzla ilk manzum tiyatro eseri yazan: **A. Hamit /Eşber veya Sardanapal**

- ⇒ Heceyle yazılan ilk manzum tiyatro eseri: **A.Hamit/Nesteren**
- ⇒ İlk bibliyografya: **Keşfü'z Zünun /Kâtip Çelebi**
- ⇒ İlk hatıra kitabı: **Babürşah /Babürname**
- ⇒ İlk hamse yazarı: **Ali Şir Nevai**
- ⇒ İlk tezkire: **Ali Şir Nevai /Mecalisün Nefais**
- ⇒ İlk antolojisi: **Ziya paşa /Harabat**
- ⇒ İlk atasözleri kitabı: **Şinasi /Durub-i Emsal-ı Osmaniye**
- ⇒ İlk mizah dergisi: **Diyojen /Teodor Kasap**
- ⇒ İlk hikâye kitabı: **A. Mithat /Letaif-i Rivayat**
- ⇒ İlk fıkra yazarı: **Ahmet Rasim**
- ⇒ Türkçe yazılan ilk kitap: **Kutadgu Bilig**
- ⇒ İlk siyasetname: **Kutadgu Bilig**
- ⇒ Şiirde ilk defa Türk kelimesini kullanan: **Mehmet Emin Yurdakul**
- ⇒ Dünya edebiyatındaki ilk modern roman: **Cervantes / Don Kişot**
- ⇒ İlk makale: **Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi**
- ⇒ İlk edebi bildiri yayımlayan topluluk: **Fecr-i Ati**
- ⇒ Mesnevi tarzında yazılmış ilk eser: **Kutadgu Bilig**
- ⇒ İlk seyahatname: **Mir'atül Memalik / Seydi Ali Reis**
- ⇒ Batı anlayışındaki ilk edebiyat tarihçimiz: **Fuat Köprülü**
- ⇒ Dünya edebiyatındaki ilk hikâyeci ve eseri: **Boccacio / Decameron**
- ⇒ Sahnelenen ilk tiyatro: **Namık Kemal / Vatan yahut Silistre**
- ⇒ Kafiye şiire serpererek klasik nazım şekillerinden farklı ilk örnekleri veren: **TevfikFikret**
- ⇒ İlk naturalist eserimizin yazarı **Nabizade Nazım / Zehra**
- ⇒ Divan Edebiyatında mahallileşme akımının temsilcisi: **Nedim**
- ⇒ Şarkıyı icat eden: **Nedim**
- ⇒ İlk sözlüğümüz: **Divan-ı Lügat-it Türk**
- ⇒ İlk Türkçe sözlük: **Şemsettin Sami - Kamus-ı Türkî**
- ⇒ İlk didaktik şiir örneğimiz ve aruzla yazılan ilk eserimiz: **Kutadgu Bilig**
- ⇒ Türk adının geçtiği ilk Türkçe metin: **Orhun Abideleri**
- ⇒ Edebiyatımızdaki milli dönemin açılmasına öncülük eden: **Mehmet Emin Yurdakul**
- ⇒ Konuşma diliyle yazılmış ilk hikâyenin yazarı: **Ömer Seyfettin**
- ⇒ Edebiyatımızda ilk kafiyesiz şiiri yazar: **A. Hamit / Validem**
- ⇒ İlk köy şiiri: **Muallim Naci / Köylü Kızların Şarkısı**
- ⇒ İlk alfabemiz: **Göktürk Alfabesi**
- ⇒ Tekke şiirinin babası: **Ahmet Yesevi**
- ⇒ İlk Türk destanı: **Alp Er Tunga Destanı**
- ⇒ Bizde batılı anlamda ilk eleştiri yazarı: **Namık Kemal**
- ⇒ Bizde epik tiyatro türünün kurucusu: **Haldun Taner**
- ⇒ İlk kadın romancımız: **Fatma Aliye Hanım**

- ⇒ Süslü nesrin ilk temsilcisi: **Sinan Paşa**
- ⇒ Dünyanın bilinen ilk destanı: **Sümerlerin Gılgamış Destanı**
- ⇒ Dünyanın halen yaşayan, en büyük ve ilk Müslüman Türk Destanı: **Kırgızların ManasDestanı**
- ⇒ Edebiyat kelimesini bizde ilk kullanan: **Şinasi**
- ⇒ Kurtuluş savaşımızı doğrudan işleyen roman: **Ateşten Gömlek**
- ⇒ Komedi türünün ilk büyük ustası: **Aristofanas**
- ⇒ Trajedi türünün ilk büyük ustası: **Aiskylos**
- ⇒ İlk uyarılma tiyatro eserinin yazarı: **A.Vefik paşa**
- ⇒ Deneme türünün kurucusu: **Montaigne**
- ⇒ İlk divan şairi: **Hoca Dehhani**
- ⇒ Hikâyede gerçek anlamda ilk kez Anadolu'yu işleyen: **Refik Halit Karay**
- ⇒ En başarılı psikolojik roman yazarımız: **P.Safa / 9.Hariciye koğu**
- ⇒ İlk çocuk şiirlerini yazan: **Tevfik Fikret / Şermin**
- ⇒ Dilde sadeleşmeyi savunan ilk yayın organı: **Genç Kalemler**
- ⇒ Edebiyatımızdaki ilk tasvir ve tahlil ağırlıklı roman **Namık Kemal'in "İntibah"** adlı romanıdır.

## PRATİK EDEBİYAT BİLGİLERİ

- ⇒ **Sagu-ağıt-mersiye** konu yönüyle ortaktır. Mersiye ölçü yönünden farklıdır.
- ⇒ Koşuk, sagu ve destanİslamiyet öncesi dönemde, dörtlülükler biçiminde, hece ölçüsüyle ve genellikle yarım uyak kullanılarak söylenmiştir.
- ⇒ **Yapay destanlar, doğal destan** sürecinden geçmeyen yazarı bilinen destanlardır.
- ⇒ **Orhun (Göktürk) Yazıtları** 8.yy. da Orhun Irmağı kıyısında dikilen, yazılı edebiyatımızın ilk ürünleridir.
- ⇒ **Kutadgu Bilig**, siyasetname olup, **Yusuf Has Hacib** tarafından yazılan, **didaktik** özellikler taşıyan **alegorik** bir eserdir.
- ⇒ **Atabetü'l-Hakayık** (Edip Ahmet), **Divan-ı Hikmet** (Ahmet Yesevi) tasavvufî eserlerdir.
- ⇒ **Dede Korkut Hikâyeleri**, Oğuzların savaşlarını anlatan, destan devrinden halk hikâyeciliğine geçişin ürünü olan, on iki hikâyeden oluşan anonim ürünlerdir.
- ⇒ **Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli** 13.yy. da yaşayıp insanlık sevgisini anlatan tasavvufçulardır.
- ⇒ **Risaletü'n-Nushiyye** (Yunus Emre), **Divan-ı Kebir** (Mevlana), **Makalat** (Hacı Bektaş-ı Veli) tasavvufu anlatan eserlerdir.
- ⇒ **İlahi (nefes-deme), şathiye, nutuk, devriye** tasavvuf şiirinin dörtlülükle oluşan türleridir.
- ⇒ **Koşma, semai, varsağı, destanâşık** edebiyatı ürünleridir. Dörtlülüklerle ve hece ölçüsüyle yazılırlar. Koşma, işlediği konulara göre **koçaklama, güzelleme, taşlama, ağıt** dörde ayrılır.
- ⇒ **Kaygusuz Abdal** ve **Pir Sultan Abdal** tasavvufu farklı yorumlayan kişilerdir.
- ⇒ Karacaoğlan, Emrah, Âşık Veysel **güzelleme**; Dadaloğlu, Köroğlu **koçaklama** türünde eserler vermişlerdir.
- ⇒ **Seyranî** (kişisel), **Dertli** (toplumsal) taşlama örnekleri vermişlerdir.
- ⇒ **Mani**, "aaxa" uyak düzeninde, 7'li hece ölçüsü ve tek dörtlülük oluşu nedeniyle anonim edebiyatın en yaygın nazım biçimidir. Divan şiirindeki rubai ve tuyuğla ortak özelliklere sahiptir.
- ⇒ Olağanüstülük, kahramanlarının soylu kişilerinden oluşması, abartılı anlatım destanla masalın ortak özellikleridir. **Destan milli, masal çoğunlukla evrensel**dir. Destan konusunu tarihi bir gerçekten alır, **masal** tamamıyla hayal ürünüdür.
- ⇒ **Gazel** 5-15, kaside 33-99 beyit ve "aa xa xa xa..." uyak düzeniyle, mesnevi ise beyit sayısında sınırlama olmaksızın "aa bb cc dd ..." uyak düzeniyle yazılır.
- ⇒ **Şarkı** ve **tuyuğ** Türk edebiyatına özgü nazım şekilleridir.
- ⇒ **Rubai, tuyuğ, murabba** dörtlülüklerle oluşturulan divan şiiri nazım türleridir.
- ⇒ Felsefî ve dinî konuların işlendiği **"terkib-i bend"** de vasıta beyiti devamlı değişir. **"Terci-i bend"** de vasıta beyti aynı kalır.
- ⇒ Gazel ve kasidede ilk beyite **matla**, son beyte **makta**, şairin adının geçtiği beyte **mahlasbeyti** veya **taç beyit** denir.
- ⇒ Dize sonlarındaki uyaktan başka şiirin ortasında da uyak bulunursa buna **musammat gazel** veya **musammat kaside** denir.
- ⇒ **Münacaat, naat, hiciv** divan şiirinde şiirin konularına göre aldığı isimlerdir.
- ⇒ Divan edebiyatında şairler hakkında bilgi veren eserlere **tezkire**; halk edebiyatında **cönk** adı verilir.
- ⇒ **Mecalisî'n-Nefâis** (Ali Şir Nevai) ilk şairler tezkiresidir.
- ⇒ **Harname** (Şeyhi), 15.yy.da yazılmış hiciv türünde bir mesnevidir.
- ⇒ **Şikâyetname**, Fuzulî'nin maaşını alamadığı için yazdığı mektup türündeki eseridir.
- ⇒ **Nefi**, 17.yy.da hiciv örneği **"Siham-ı Kaza"**; **Nabi** aynı yüzyılda yazdığı didaktik eser olan **"Hayriyye"** ile tanınır.
- ⇒ **Nedim** ve **Şeyh Galib** hece ile de yazan Divan şairleridir.
- ⇒ **Kâtip Çelebi** "Cihannüma" (coğrafya), Keşfü'z-Zünun; **Evliya Çelebi**, Seyahatname; **Naima**, "Naima Tarihi" adlı eserleri yazan Divan edebiyatının nesir ustalarıdır.
- ⇒ **Takvim-i Vakayi** (ilk resmî gazete), **Ceride-i Havadis** (ilk yarı resmî gazete), **Tercüman-ı Ahval** (ilk özel gazete), **Şair Evlenmesi-Şinasi** (ilk tiyatro), **Telemak-Yusuf Kâmil Paşa** (ilk çeviri roman), **Taaşuk-ı Talat ve Fitnat** (Şemsettin Sami (ilk yerli roman), **İntibah**-Namık Kemal (ilk edebi roman), **Cezmi**-Namık Kemal (ilk tarihi

- roman), **Araba Sevdası**-Recaizade Mahmut Ekrem (ilk realist roman), **Karabibik**-Nabizade Nazım (köy konulu ilk eser), **Letaif-i Rivayat**-Ahmet Mithat (ilk öykü), **Eylül**-Mehmet Rauf (ilk psikolojik roman), **Mai ve Siyah**-Halit Ziya Uşaklıgil (Batılı anlamda ilk realist roman).
- ⇒ Tanzimat romanında yanlış Batılılaşma ve cariyelik en yaygın konulardır.
  - ⇒ Tanzimat şiirinde Divan şiiri biçimleri kullanılmış, içerik değişmiştir.
  - ⇒ Namık Kemal hem tiyatro hem roman yazmış; ancak onu asıl tanıtan vatan temalı şiirleridir.
  - ⇒ **Tahrir-i Harabat ve Takib**, Namık Kemal'in Ziya Paşa için yazdığı eleştirilerdir.
  - ⇒ Ahmet Vefik Paşa, Moliere'den Cimri, Hastalık Hastası, Kibarlık Budalası gibi tiyatroları çevirmiştir.
  - ⇒ Ahmet Mithat Efendi'nin halka okuma zevkini aşılama düşüncesini Hüseyin Rahmi ve Halide Edip de sürdürmüştür.
  - ⇒ Edebiyatımızın ünlü sözlükleri; **Divan-ü Lugati't-Türk, Muhakemetü'l-Lugateyn, Lehçe-i Osmanî** ve **Kamus-ı Türkî**'dir.
  - ⇒ Tanzimat edebiyatı ikinci döneminde "**sanat sanat için**" anlayışına dönülerek, Servet-i Fünun edebiyatına hazırlık yapılır.
  - ⇒ R. Mahmut Ekrem "**Güzel olan her şey şiire girebilir.**" diyerek Muallim Naci ile kafiye tartışmasını başlatır.
  - ⇒ A. Hamit Tarhan, Namık Kemal'in tiyatro anlayışının tersini savunur. Tiyatro tekniği iyi olmadığı için yazdığı tiyatrolar sahnelenemez.
  - ⇒ Edebiyatımızda ölüm temasıyla meşhur şairler; **Abdülhak Hamit, Cahit Sıtkı, Yahya Kemal**'dir.
  - ⇒ Servet-i Fünuncular beyit anlayışını kırarak nazımı nesre yaklaşırlar.
  - ⇒ Servet-i Fünun'da **romanlar** realizm ve natüralizmden; **şiirler** ise sembolizm ve parnasizmden etkilenir.
  - ⇒ Servet-i Fünun romanı, çevre olarak İstanbul'u, karakter olarak aydınları seçer.
  - ⇒ Tefik Fikret, sanatının ikinci döneminde sanatı toplumun hizmetine sunar, hece ölçüsüyle yazdığı şiir kitabının ismi **Şermin**'dir.
  - ⇒ "**Sis**", Tefik Fikret'in İstanbul'a hakaretlerle dolu şiiridir.
  - ⇒ Cenab Şahabettin, parnasizm ve sembolizmden etkilenmiş, bir şiirde birden çok aruz kalıbı kullanmıştır.
  - ⇒ H. Ziya Uşaklıgil, Balzac, Stendhal, Flaubert gibi realist yazarlardan etkilenmiş; Batılı anlamda ilk realist roman Mai ve Siyah'ı yazmıştır.
  - ⇒ H. Ziya'nın anı türündeki eserleri **Kırk Yıl, Saray ve Ötesi**'dir.
  - ⇒ Hüseyin Cahit Yalçın, "**Edebiyat ve Hukuk**" adlı makalesiyle Servet-i Fünun dergisinin kapanmasına neden olmuştur.
  - ⇒ Sürgüne gönderilen başlıca sanatçılar; Namık Kemal, H. Cahit Yalçın, Süleyman Nazif, Ziya Gökalp, Şair Eşref, Refik Halit Karay'dır.

- ⇒ Süleyman Nazif ve Ahmet Hikmet Müftüoğlu dil yönüyle –sırasıyla- Tanzimat ve Milli Edebiyata bağlılardır.
- ⇒ "**Şık, Şipsevdi, Mürebbiye, Metres, Kaynanam Nasıl Kudurdu**" Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarıdır.
- ⇒ Ahmet Rasim, İstanbul'un günlük yaşantısını sade bir dille anlatan bağımsız yazarlardandır.
- ⇒ Fecr-i Ati, Servet-i Fünun'u eleştirmesine rağmen onun "Sanat kişiseldir." anlayışını devam ettirmiştir.
- ⇒ **Milli Edebiyat**, "Genç Kalemler" dergisinde yayımlanan "Yeni Lisan" adlı makaleyle 1911 yılında başlar.
- ⇒ Milli Edebiyat bir yönüyle Halk edebiyatına dönüşür.
- ⇒ Ömer Seyfettin, mili ve tarihî konulu öyküleriyle tanınan yazardır.
- ⇒ Edebiyatımızdaki ünlü öykücüler; H. Cahit Yalçın, Refik Halit Karay, Ömer Seyfettin, Memduh Şevket Esendal, Sait Faik Abasıyanık, Haldun Taner'dir.
- ⇒ Ziya Gökalp, Türkçülüğün felsefesini yapmış, Milli Edebiyata düşünce yönüyle katkıda bulunmuştur.
- ⇒ Kızıl Elma, Yeni Hayat, Altın Işık Ziya Gökalp'in şiir kitaplarıdır.
- ⇒ Özel isimle anılan şairler; Sultanü's-Şuara (Şairler Sultanı)-Baki, Vatan Şairi- Namık Kemal, Şairi-i Azam-Abdülhak Hamit Tarhan, Bayrak Şairi-Arif Nihat Asya, Türk Şairi-Mehmet Emin Yurdakul...
- ⇒ Türk edebiyatının tarihini bilimsel açıdan işleyen Mehmet Fuat Köprülü'dür.
- ⇒ Edebiyat tarihi yazarları; M. Fuat Köprülü, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ali Canip Yöntem'dir.
- ⇒ Halide Edip Adıvar, İngiliz edebiyatından etkilenir. Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye (Kurtuluş Savaşı'nı işler); Sinekli Bakkal, Tatarcık (toplumsal konuları işler), Mor Salkımlı Sokak (hatıra) bazı eserleridir.
- ⇒ Y. Kadri Karaosmanoğlu, Tanzimat'la Atatürk Türkiye'si arasındaki dönem ve kuşakların geçirdiği sosyal değişiklikleri ve bunalımları işler. Tezli roman türünün ustasıdır. Kırkı Konak (kuşak çatışması), Sodom ve Gomore (işgal altındaki İstanbul'un olumsuz yanları), Yaban (Kurtuluş Savaşı ve köylü aydın uçuşumunu işler), Ankara (Cumhuriyet'ten sonraki Ankara'nın üç dönemi) Nur Baba (Bektaşî tekkeleri) belli başlı eserleridir.
- ⇒ Reşat Nuri Güntekin'in romanlarında yoğun bir Anadolu atmosferi vardır. Dili sade, karakterleri halktandır.
- ⇒ Refik Halit Karay, sürgünde yazdığı Anadolu konulu eserleriyle tanınır. Sürgün, Yezidin Kızı, Bugünün Saraylısı (roman), Kirpinin Dedikleri, Memleket Hikâyeleri, Gurbet Hikâyeleri bazı eserleridir.
- ⇒ Beş Hececiler Milli Edebiyatın devamı sayılır. Faruk Nafiz Çamlıbel, Enis Behiç Koryürek, Halit

- Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç bu akımın şairleridir.
- ⇒ Faruk Nafiz Çamlıbel, aruzla da yazmıştır. Çoban Çeşmesi, Han Duvarları adlı şiirleri ünlüdür.
  - ⇒ Mehmet Akif Ersoy lirik-didaktik özellikteki şiirleriyle tanınır. Manzum hikâyecilikte ustadır. Safahat (yedi bölüm) ünlü eseridir.
  - ⇒ Ahmet Haşim sembolist şairdir. Şiirlerinde anlam kapalı, düzyazılarında dili yalındır. Bütün şiirlerini aruzla yazmış, Fecr-i Atî'den sonra bağımsız olarak sanat anlayışını devam ettirmiştir. Bazı eserleri; **Piyale, Göl Saatleri, Gurabhane-i Laklakan...**
  - ⇒ Yahya Kemal Beyatlı Divan şiirine yeni yorum getirmiş, eski nazım biçimleriyle Batılı şiirler yazmıştır. Şiirlerinde sonsuzluğa erişme düşüncesi vardır. "**Ok**" şiirinin dışındaki bütün şiirlerini aruzla yazmıştır. Eserleri; Kendi Gök Kubbemiz, Eski Şiirin Rüzgârıyla, Aziz İstanbul...
  - ⇒ Yedi Meşaleciler, Beş Hececileri duygusallıkla suçlamışlar; ancak kendileri de sembolizmden etkilenmişlerdir. Z. Osman Saba, Yaşar Nabi, Muammer Lütfi Bahşi, Vasfi Mahir Kocatürk, Sabri Esat Siyavuşgil, Cevdet Kudret Solok, Kenan Hulusi Koray başlıca sanatçılarıdır.
  - ⇒ Garip Akımı (I. Yeniciler) sanatsal anlatımdan, ölçü ve uyaktan kaçınmış sıradan insanların hayatlarını işlemiştir.
  - ⇒ II. Yeniciler, I. Yeni Hareketine tepki olarak ortaya çıkmışlardır. Şiirde anlam kapallılığı savunmuşlar ve sürrealizmden etkilenmişlerdir. İlhan Berk, Cemal Süreyya, Edip Cansever, Ece Ayhan bazı temsilcileridir.
  - ⇒ Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal'in öğrencisidir. Şiirlerinde bilinçaltı, rüya ve zaman kavramı baskındır. Geçmişe özlem eserlerinin başlıca temasıdır. Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Beş Şehir bazı eserleridir.
  - ⇒ Ahmet Kutsi Tecer, Anadolu motiflerini işler. Dergah ve Milli Mecmua'da eserleri yayınlanır. **Koçyiğit Köroğlu, Kösebaşı** bazı eserleridir.
  - ⇒ Ahmet Muhip Dıranas, **Fahriye Abula** adlı şiiriyle meşhurdur.
  - ⇒ Cahit Sıtkı Tarancı, ölüm, yalnızlık konularını işler. En çok bilinen şiirlerinden biri **Otuz Beş Yaş**'tır.
  - ⇒ Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın en ünlü eserlerinden biri "**Üç Şehitler Destanı**"dır. Eser yapay bir destandır.
  - ⇒ **Cahit Külebi**: Birçok şiirinde noktalama işareti kullanmamıştır. Çocuk şiirleriyle tanınır. "**Türk Mavis**" eserlerinden bir tanesidir.
  - ⇒ **Nurullah Ataç**: Deneme ve eleştirileriyle anılır. Devrik cümle anlayışını başarıyla uygulamıştır. "**Günlerin getirdiği, Karalama Defteri**" bazı eserleridir.
  - ⇒ **Gezi Yazısı Yazarlar**: Evliya Çelebi (Seyahatname), Ahmet Haşim (Frankfurt Seyahatnamesi), Fali Rıfkı Atay (Yolcu Defteri), Cenap Şahabettin (Hac Yolunda)...

- ⇒ **Psikolojik roman**: Zehra (Nabizade Nazım), Eylül (Mehmet Rauf), Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa)
- ⇒ **Sait Faik Abasıyanık**: Öykülerinde Adalar'ı, İstanbul'u ve sıradan insanı işler. Durum hikâyecisidir. Semaver, Sarıncı, Son Kuşlar bazı eserleridir.
- ⇒ **Necip Fazıl Kısakürek**: Metafizik problemleri hecenin gücüyle çok güzel anlatır. Şiir dışında tiyatro, öykü, araştırma gibi alanlarda da eserler vermiştir. Çile, Bir Adam Yaratmak bazı eserleridir.
- ⇒ **Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı)**: Balıkçıları ve denizi işler. Bodrum'un antik çağlarındaki ismini mahlas olarak kullanır.
- ⇒ **Kemal Tahir**: Roman ve hikâyelerinin konusunu sistemin aksayan yönlerinden alır. Bozkırdaki Çiçek, Devlet Ana, Karılar Koğuşu, Esir Şehrin İnsanları bazı eserleridir.
- ⇒ **Bedri Rahmi Eyüboğlu**: Şairlik ve yazarlık dışında ressamdır. **Karadut, Canım Anadolu** bazı eserleridir.
- ⇒ **Tarık Buğra**: İstiklal Savaşı'nın bilinmeyen yönlerine yeni yorumlar getirdi. Küçük Ağa, Osmanlı, Siyah Kehribar, Yarın Diye Bir Şey Yok bazı eserleridir.
- ⇒ **Yaşar Kemal**: Çukurova ve Toroslardaki efsanelere dayalı, toprak kavgalarını işleyen roman ve hikâyeler yazmıştır. İnce Memed, Orta Direk, Sarı Sıcak, Teneke bazı eserleridir.
- ⇒ **Orhan Kemal**: Köyden kente göç ve bu göçün sonuçlarını işler. 72. Koğuş, Hanımın Çitliği bazı eserleridir.
- ⇒ **Necati Cumalı**: Ege Bölgesi'ndeki köylüyü işler. Tütün Zamanı, Boş Beşik, Susuz Yaz bazı eserleridir.
- ⇒ **Cemil Meriç**: Makale, deneme, eleştiri ustasıdır. Bu Ülke, Umrandan Uygurluğa, Kırk Ambar bazı eserleridir.
- ⇒ **Cengiz Aytmatov**: Kırgız yazardır. Cemile, Gün Olur Asra Bedel, Selvi Boylum Al Yazmalım bazı eserleridir.
- ⇒ Klasizm, akıl ve sağduyuya önem verir. Latin ve Yunan kaynaklarına yönelen kuralcı, yüksek zümre edebiyatıdır. Moliere, Racine, La Fontaine klasik yazarlardır.
- ⇒ Romantizm, klasizm'e tepkidir. Kuralcılığı reddederek ulusal konulara yönelir. Zıtlıklar, ak-kara çatışması ve özellikle duygusallık ön plandadır. Victor Hugo, Goethe bazı yazarlarıdır.
- ⇒ Realizm, romantizm'e tepkidir. Gerçekler gözleme dayalı olarak anlatılır. Balzac, Stendhal, Flaubert, Tolstoy, Dostoyevski ünlü temsilcileridir.
- ⇒ Parnasizm, realizm'in şiire yansımalarıdır. Sözcüklerle manzara çizilir.
- ⇒ Sembolizm, kapalı şiir anlayışını savunan edebi akımdır.
- ⇒ Natürizm: Aşırı gerçekçilik. Olayların ortaya çıkışı neden sonuç ilişkisi deneylenerek anlatılır.

- ⇒ **Edebi akımların sıralanışı:** Klasisizm, romantizm, realizm, natüralizm(roman akımları); parnasizm, sembolizm, sürrealizm (şiir akımları)
- ⇒ Dünya edebiyatının tanınmış yazar ve eserlerinden bazıları: Shakespeare (Hamlet ve Othello), Cervantes (Don Kişot), Maksim Gorki (Ana), Montaigne (Denemeler), Schiller (William Tell), Dostoyevski (Suç ve Ceza), Tolstoy (Savaş ve Barış), Mark Twain (Tom Sawyer'in Maceraları)
- ⇒ Klasik trajedide karakterler yüksek tabakadandır, konu mitolojiktir. Ölüm ve yaralanmalar sahnede gösterilmez. Üç birlik kuralı (zaman, mekân, olay birliği) vardır.
- ⇒ Klasik komedide kişiler halkın içinden, konular günlük yaşamdandır. Ölüm ve yaralanmalar sahnede gösterilir. Üç birlik kuralı vardır.
- ⇒ Deneme, kişisel düşüncelerin kanıtlama amacı güdülmeden aktarıldığı; fıkra, günlük olayların sade bir dille yazıldığı; makale, tezlerin kanıtlanmaya çalışıldığı; eleştiri; bir eserin bilimsel temellere dayanılarak yorumlandığı yazın türleridir.
- ⇒ **Lirik şiir**, coşkuların işlendiği; **epik şiir**, kahramanlık konularının işlendiği; **pastoral şiir**, kır ve çoban yaşamının işlendiği; **dramatik şiir**, acıklı durumların işlendiği; **satirik şiir** eleştirilerin işlendiği; **didaktik şiir**; öğreticiliğin işlendiği şiir türleridir.
- ⇒ Redif, aynı görevli ekler ve aynı anlamlı sözcüklerdir. Uyaktan sonra gelir.
- ⇒ Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin, Sebahattin Eyüboğlu, Bacon, Montaigne ünlü deneme yazarlarıdır.
- ⇒ Bir sözcüğün hem gerçek hem mecaz anlamda kullanılması kinaye sanatını doğurur.
- ⇒ Hüsn-ü Talil sanatında olayın sebebi daha güzel bir nedene bağlanır.
- ⇒ Bilinen bir konunun bilinmiyormuş gibi davranılması **Tecahül-i arif** sanatını doğurur.
- ⇒ Sesteş sözcükler cinas sanatı yapar.
- ⇒ İntak (konuşturma) sanatının olduğu her yerde teşhis vardır.
- ⇒ Masal, evrensel; destan ulusal nitelikler taşır.
- ⇒ Seci, düzyazıdaki ses benzerliğidir.
- ⇒ Bir şairin bir şiirine aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiirine nazire denir.
- ⇒ İlyada (Yunan), Kalevala (Fin), Nibelungen (Alman), Ramayana (Hint), Şehname (Fars) dünyaca tanınmış destanlardır.
- ⇒ Şarkı, tuyuğ, rubai dörtlüklerle yazılan divan şiiri nazım şekilleridir.
- ⇒ Dilinin ağır oluşu ve yüksek zümreye yönelişi Divan edebiyatı ile Servet-i Fünun'un ortak özellikleridir.
- ⇒ Ağır ve sanatlı anlatım, sembollerle duyguları anlatma biçimine Sebk-i Hindi denir. Sebk-i Hindi Divan edebiyatında kabul edilen bir anlayıştır.
- ⇒ Dacameron hikâyeleri (Bocecaeio) dünyanın ilk hikâyeleridir.

- ⇒ Aiskhlos, Sophokles, Euripides, Aristopanes eski Yunan edebiyatının tiyatro ustalarıdır.

